

МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ИЗВЈЕШТАЈ ИЗ ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ ЗА 2009. ГОДИНУ

*Годишњи извјештај о стању у сектору
пољопривреде, исхране и руралног развоја*

Извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2009. годину припремило је Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине – Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде и Одјељењем за пољопривреду, водопривреду и шумарство Брчко Дистрикта БиХ, у складу са чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине.

Поред извјештаја и података који су добијени од ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења БД БиХ допринос у припреми извјештаја пружиле су и институције како са државног, тако и са ентитетског нивоа.

У припреми извјештаја кориштени су, такође, сљедећи извори података:

- Документ за дискусију, 2. Састанак Привременог пододбора за пољопривреду и рибарство, март 2010, Сарајево;
- „Млијеко у БиХ и 2009. години-карактеристике и трендови развоја“ Milkprocessing, април 2010;
- Извјештај о раду Одбора за координацију информација у пољопривреди за 2009. годину, март 2010, Сарајево;
- Извјештај о раду Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој Босне и Херцеговине, мај 2010, Сарајево.

САДРЖАЈ

УВОД	6
1. РЕФОРМА ПОЉОПРИВРЕДЕ	9
2. ПОЉОПРИВРЕДА У 2009. ГОДИНИ	11
2.1. Структура пољопривреде	11
2.1.1. Вриједност пољопривредне производње	11
2.1.2. Запосленост	11
2.1.3. Производно-потрошне билансе	11
2.1.4. Пољопривредно земљиште	13
2.2. Биљна производња	14
2.2.1. Производња житарица	14
2.2.2. Производња поврћа	15
2.2.3. Производња воћа	16
2.2.4. Производња крмних култура	18
2.2.5. Производња индустријских култура	19
2.2.6. Сточарска производња	20
2.2.7. Производња млијека и млијечних производа у БиХ	22
2.2.8. Мјере за развој примарне производње и прераде млијека у БиХ	25
3. ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ	28
3.1. Институционални и административни капацитети	28
3.2. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ	29
3.3. Регулатива	38
3.4. Пољопривредна статистика (попис), системи регистрације	39
3.5. Политика у области безбједности хране	40
3.6. Ветеринарска политика	42
3.7. Фитосанитарна политика	45
3.8. Приоритети у сектору у 2010. години	46
4. РИБАРСТВО	47
5. РУРАЛНИ РАЗВОЈ	49
5.1. Програм руралног развоја	49
5.2. Мјере руралног развоја и подстицаји	50
5.2.1. Новчане подршке у ФБиХ	50
5.2.2. Новчане подршке у РС	53
5.2.3. Новчане подршке у БД БиХ	55
6. ТРГОВИНА	56
6.1. Робна размјена БиХ пољопривредним производима по регионима	57
6.2. Структура робне размјене БиХ пољопривредно–прехрамбеним производима	58
7. ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	66
7.1. Приближавање ЕУ (ССП, Европско партнерство)	66
7.2. Трговинске политике	68
7.2.1. Приступање Свјетској трговинској организацији	68
7.2.2. Споразум ЦЕФТА 2006	69

7.3. Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ	69
7.4. Учешће на пољопривредним међународним догађајима	72
7.4.1. Едукација	72
7.4.2. Форум пољопривредне политике и годишњи састанак министара пољопривреде Југоисточне Европе	73

8. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ ОДБОРА ЗА КООРДИНАЦИЈУ ИНФОРМАЦИЈА У ПОЉОПРИВРЕДИ **75**

9. МЈЕРЕ ПОЛИТИКЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ, ИСХРАНИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ И НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 2010. ГОДИНИ **77**

АКРОНИМИ

ARDP Пројект пољопривреде и руралног развоја за Босну и Херцеговину
АзБХ БиХ Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине
БД БиХ Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине
БДП Бруто домаћи производ
БиХ Босна и Херцеговина
САР Заједничка аграрна политика ЕУ
ЦЕФТА Централноевропски споразум о слободној трговини
СМО Организација заједничког тржишта ЕУ
ДЕИ Дирекција за европске интеграције
ЕЦ Европска комисија
ELMO Enabling Labour Mobility
ЕРИС Информативни центар за европску политику
ЕУ Европска унија
EUROSTAT Статистичка канцеларија Европске уније
FAO Организација Уједињених нација за храну и пољопривреду
ФБиХ Федерација Босне и Херцеговине
ГВИ Одјељење граничне ветеринарске инспекције
IDA Асоцијација за међународни развој
IMS Inspection Management System
IPA Instrument for Pre-Accession Assistance
IPARD Instrument for Pre-accession Assistance for Rural Development
ИСО/ИСО International Standard Organisation
КМ Конвертибилна марка
LPIS Систем идентификације земљишних парцела
МПШВ РС Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске
ФМПВШ Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства
МСТЕО БиХ Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине
ПТИС Пољопривредни тржишни информациони сервис Босне и Херцеговине
РК Регистар клијената
РПГ Регистар пољопривредних газдинстава
РС Република Српска
SIDA Swedish International Development Cooperation Agency
SPIRA Streamlining Permits and Inspections Regimes Activity
ССП Споразум о стабилизацији и придруживању
ТАИЕХ Technical Assistance and Information Exchange
USAID Агенција Сједињених држава за међународни развој
КзВ БиХ Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине
УзЗЗБ БиХ Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља
WTO Свјетска трговинска организација

УВОД

Пољопривредни сектор у БиХ и даље остаје економски важан и представља главни извор запошљавања у оквиру којег је запослено око 21,2% становништва. Када је ријеч о структури производње у БиХ, евидентно је смањење засијаних површина житарицама за 3,24%, крмног биља за 9,5% и поврћа за 7,3% у односу на претходну годину, док су површине засијане индустријским биљем остале непромијењене. На основу статистичких података у 2009. години евидентан је тренд смањења бројног стања стоке у незнатном проценту у односу на претходну годину. У посљедњих пет година број крава опада по стопи од око 1,5% годишње. Укупна производња млијека развија се стопи од око 4% годишње.

Према производно-потрошним билансама, домаћа производња углавном не задовољава потребе становништва. Изузетак су купус и краставац (скоро и салата), али се ради о веома малим количинама за извоз или складиштење. Додатно, може се рећи да БиХ својом производњом задовољава домаће потребе по питању производње свјежих млијечних производа, и скоро овчјег меса.

Укупан увоз пољопривредних производа (глава Царинске тарифе 1-24) у 2009. години износио је 2,39 милијарди КМ што представља 19,35% укупног БиХ увоза. Укупан извоз пољопривредних производа у 2009. години износио је 452,77 милиона КМ што је 8,19% укупног БиХ извоза. Извоз БиХ у агроиндустријском сектору у 2009. години порастао је 10,40% у односу на 2008. годину, док увоз у истом периоду биљежи пад од 8,82%. БиХ биљежи дефицит у свим главама Царинске тарифе које се по међународној класификацији сматрају пољопривредним производима. Међутим, оно што је позитивно јесте чињеница да је укупан дефицит у трговини пољопривредним производима у 2009. години смањен за 12,4% у односу на 2008. годину. У укупном БиХ извозу пољопривредних производа у 2009. години потписнице ЦЕФТА-е су учествовале са 69,62%, а чланице ЕУ са 23,67%. У укупном БиХ увозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 50,15%, а чланице ЕУ са 32,57%. Укупан обим спољнотрговинске размјене БиХ пољопривредно-прехранбеним производима у 2009. години је смањен за 6,2% у односу на 2008. годину. Смањењу укупног обима спољнотрговинске размјене пољопривредно-прехранбених производа је допринијело смањење увоза истих у 2009. години за 8,8%, док је извоз имао тренд раста од 10,4%. То је охрабрујући сигнал и показатељ повећања конкурентности БиХ роба пољопривредне и прехранбене индустрије. Најважнији партнери наше земље у трговини пољопривредним производима су Хрватска, Србија, Црна Гора и Македонија и то углавном због традиционалних трговинских веза, навике потрошача, али и отворености тих тржишта захваљујући потписаном Споразуму ЦЕФТА 2006.

Бх. политика у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја посљедњих година развија се у складу са циљевима и потребама за припрему и прикључење ЕУ. Систематско и структурно уређење сектора и секторских политика на државном нивоу започело је, прије свега, ступањем на снагу Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ.

У циљу имплементације Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ СМ БиХ је у јануару 2009. усвојио Одлуку о усвајању „Стратешког плана за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја“ и „Оперативног програма 2008-2011“ чиме је успостављен оквир за усклађивање политика, програма, институција, закона, система и служби у БиХ и њихово даље усклађивање са ЕУ захтјевима.

У складу са приоритетима сектора пољопривреде, МСТЕО БиХ је током 2009. године спроводио активности на успостављању компоненти информационог система и то: Регистара пољопривредних газдинстава и Регистра клијената БиХ и Пољопривредног тржишног информационог сервиса БиХ.

Формиран је Одбор за координацију информација у пољопривреди, надлежан за координирање развоја усклађеног и интегрисаног информационог система у пољопривреди БиХ и координацију постепеног увођења информационог система у пољопривреди у складу са ЕУ, као и Савјетодавно вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој БиХ са компетентним и стручним лицима која ће унаприједити доношење одлука и обезбиједити да се акти доносе на транспарентан начин путем адекватних консултација.

СМ БиХ је 24.03.2008. године донио Одлуку о успостављању координације у области инфраструктуре квалитета. У склопу радне групе за координацију у области инфраструктуре квалитета формиране су двије подгрупе. Подгрупа за лабораторије припремила је листу овлашћених лабораторија и утврдила циљеве за унапређење система лабораторија, док је подгрупа за робне резерве утврдила заједничке циљеве на унапређењу система робних резерви, те заједничку платформу за добијање међународне техничке помоћи од организације ФАО ради израде државне Стратегије за робне резерве.

„Средњорочна стратегија пружања савјетодавних услуга у ФБиХ (2010-2014)“ и „Средњорочна стратегија развоја пољопривредне савјетодавне службе РС (2010-2014)“ припремљене су у форми нацрта стратегија у оквиру Пројекта пољопривреде и руралног развоја БиХ.

У 2009. години започело је успостављање Система мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ чији је задатак мониторинг спровођења политика, стратегија, програма и мјера у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја и евалуација њиховог утицаја у погледу социјалне, финансијске и економске ефикасности и ефикасности, те њихов допринос свеукупним циљевима сектора.

СМ БиХ је у 2009. години утврдио Приједлог закона о дувану БиХ и доставио га Парламентарној скупштини БиХ на разматрање и усвајање. Такође, МСТЕО БиХ је покренуло активности на изради Нацрта закона о измјенама и допунама Закона о вину, ракији и другим производима од грожђа и вина. Усвојен је Закон о заштити и добробити животиња. УзЗЗБ БиХ је у сарадњи са надлежним органима ентитета и БД БиХ донијела правилнике усклађене са Директивама ЕУ који омогућавају почетак имплементације Закона о заштити здравља биља. Како би се осигурало спровођење Закона о безбједности хране, донесено је спроведбено законодавство у девет подручја, док свеобухватни акциони план потребан за спровођење Закона о безбједности хране још увијек није усвојен.

У циљу реализације политике руралног развоја БиХ и креирања „Стратешког плана руралног развоја БиХ“ формирана је Радна група за рурални развој. У оквиру ове радне групе, формиран је Технички тим чија је основна улога да креира и хармонизује мјере руралног развоја БиХ, те да упореди и усклади мјере руралног развоја у оквиру постојећег програма субвенција у ентитетима и БД БиХ, те припреми процјене о мјерама руралног развоја које би биле обухваћене IPARD програмом на државном

нивоу. У циљу развоја IPARD структуре којим се обезбјеђује транспарентност, цјеловитост и контрола плаћања подстицаја и грантова у области пољопривреде, исхране и руралног развоја донесена је Одлука о оснивању Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ. Исто тако, у складу са захтјевима ЕК и ССП, по питању IPARD-а, формиране су: Радна група за успостављање Управљачког ауторитета као државног органа одговорног за управљање IPARD програмом и Радна група за успостављање IPARD агенције/система која је одговорна за имплементацију и функције плаћања IPARD програма. Обје радне групе раде на приједлогу концепта за успостављење оперативне структуре за IPARD.

По питању развоја модела система плаћања у БиХ, и поред значајних напора МСТЕО БиХ, бројни одржани састанци у 2009. години нису резултовали приједлогом адекватног модела.

Током 2009. године одржани су бројни састанци у организацији МСТЕО БиХ везани за хармонизацију подстицаја који нису довели до очекиваног циља, а то је хармонизација подстицаја у БиХ који би систематски подржали регистрована пољопривредна газдинства.

На првом састанку Привременог пододбор за пољопривреду и рибарство, одржаном у фебруару 2009. године у Бриселу, оцијењено је да је постигнут извјестан напредак и да процес испуњавања обавеза ССП/ПС, ЕП и презимања законодавства ЕУ треба интензивирати у престојећем периоду. У циљу обезбјеђења ефикасне координације и представљања органа власти у БиХ на састанцима Пододбора, СМ БиХ је 02.04.2009. године донио Одлуку о успостављању радних група за европске интеграције. Овом одлуком је формирана и Радна група за пољопривреду, безбједност хране и рибарство у оквиру које су у складу са поглављима *Acquis Communautaire* дефинисане три подгрупе: подгрупа за пољопривреду и рурални развој, подгрупа за безбједност хране и подгрупа за рибарство. Основни задатак ових подгрупа је припрема приоритета, усклађивање и преузимање законодавства ЕУ у домаће законодавство (поглавља *acquis* -а 11, 12 и 13).

БиХ је у 2009. години остварила значајан напредак у погледу усаглашавања закона о трговини у складу са захтјевима Свјетске трговинске организације (WTO).

Према прикупљеним подацима, у 2009. години у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја БиХ имплементирали су се или почели са имплементацијом програми и пројекати у вриједности од 87.913.739 евра. Иако је значајан број пројеката који се имплементирају у сектору, уочен је тренд поступног смањивања помоћи у облику грантова и повећање обима кредита.

У 2009. години започела је имплементација IPA 2007. пројеката и то:

- Пројекат „Јачање и хармонизација БиХ информационог система за секторе пољопривреде и руралног развоја“,
- Пројекат „Јачање капацитета за програмирање руралног развоја БиХ“,
- Пројекат „Подршка успостављању и јачању БиХ легислативе у области хране“.

МСТЕО БиХ је израдило Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехрамбеној индустрији БиХ које је Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ разматрао и усвојио на 73. сједници одржаној 23.03.2010. године.

1. РЕФОРМА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Бх. политика у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја посљедњих се година развија у складу са циљевима и потребама за припрему и прикључење ЕУ.

Реализација ССП-а и испуњавање приоритета Европског партнерства захтијева корјените промјене у друштву и могућа је само уз активно укључивање и ангажман свих чинилаца у пољопривредном сектору у БиХ. Стратегија и планови БиХ за чланство у ЕУ укључују прогресивне кораке како би се усагласили и интегрисали закони, институције и индустријска пракса са онима у ЕУ. Ово је највећи изазов у сектору због обима легислативе и потребних институционалних способности, као и због чињенице да Заједничка пољопривредна политика ЕУ и сама пролази кроз значајне реформе и промјене. Ипак, кључни циљеви политике у сектору усмјерени су ка испуњавању захтјева у погледу успостављања неопходних структура и административних процедура како би БиХ била способна преузети предприступну помоћ.

Краткорочни и средњерочни приоритети у области пољопривреде и рибарства предложени су у ревидираном партнерству, а на основу налаза Извјештаја о напретку БиХ за 2007. годину Комисије.

Систематско и структурно уређење сектора и секторских политика на државном нивоу започело је, прије свега, ступањем на снагу **Закон о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 50/08). Наведени Закон је оквирни и уређује циљеве, принципе и механизме за развој политика и стратегија, структуру и надлежности на свим нивоима власти, њихове улоге и везе, механизме мониторинга и евалуације, те управни инспекцијски надзор. Овај закон, такође, треба да олакша напредак у европске интеграције и усклађивање сектора, те припремне фазе за претприступну помоћ.

Основе за реализовање политике руралног развоја БиХ одређују се **Стратешким планом руралног развоја БиХ** који је основа за усмјеравање свих планова и програма руралног развоја припремљених на свим нивоима власти које се баве руралним развојем у БиХ.

Закон предвиђа **успостављање интегрисаног пољопривредног информационог система** који је пријеко потребан како би се прикупили подаци о продуктивности, увозу/извозу, финансијским и економским активностима и тржишним цијенама у сектору на различитим нивоима у пољопривредно-прехрамбеном ланцу. Циљ је да се оствари непрекидан доток информација како би се надзирао развој и трендови у циљу усмјеравања анализе политике и доношење одлука.

Овај информациони систем, између осталог, обједињује Регистар пољопривредних газдинстава (РГ), Регистар клијената (РК), Регистар идентификације животиња, Систем идентификовања земљишних парцела (LPIS) и Пољопривредни тржишни информациони сервис (ПТИС).

Развој усклађеног и интегрисаног информационог система у пољопривреди БиХ већ координира формирани **Одбор за координацију информација у пољопривреди**.

Како би се обезбиједило успостављање и ојачале јединствене процедуре у системима исплате подстицаја у пољопривреди, прехрани и руралном развоју у ентитетима и БД БиХ, те обезбиједила њихова досљедност, транспарентност и координација, постепеним усклађивањем ових система у БиХ са истим у ЕУ, закон предвиђа успостављање **Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања**.

У циљу подршке спровођење мјера руралног развоја и пољопривредних политика и програма широм земље, Закон предвиђа и успостављање **механизма за координацију и промовисање приватних и јавних савјетодавних служби, иницира постепени развој трошковно-ефективног и ефикасног система референтних лабораторија и других органа за тестирање**, а у складу са потребама БиХ и могућности да испуњава обавезе према домаћим, међународним и споразумима ЕУ, те координацију акредитовања лабораторија.

Приједлог стратешких смјерница за дјеловање робних резерви, као и процедуре за координацију, сарадњу и спровођење политика интервенције и извјештавања у складу са праксама политике ЕУ и успостављања веза са организацијама које управљају робним резервама на ентитетском и кантоналном нивоу су, такође, предвиђени овим законом.

Законом је предвиђено и успостављање **Система мониторинга и евалуације за БиХ сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја** чији је задатак мониторинг спровођења политика, стратегија, програма и мјера у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја и евалуација њиховог утицаја у погледу социјалне, финансијске и економске ефективности и ефикасности, те њихов допринос свеукупним циљевима сектора.

Ефективан механизам консултације, учешћа, координације и легитимности доношења одлука у сектору осигураће се активностима већ успостављеног **Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој**.

У складу са горе наведеним потребама и циљевима, МСТЕО БиХ је уз подршку ЕЦ припремио **Стратешки план БиХ за хармонизацију пољопривреде, прехране и руралног развоја 2008-2011** и **Оперативни програм БиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја 2008-2011** које је СМ БиХ усвојио на 74. сједници одржаној 29.01.2009. године. Стратешки план пружа оквир за постепену хармонизацију политика, програма, институција, закона, спроведбених прописа, система и служби у БиХ са условима који су по овим елементима на снази у ЕУ. Намјера је да овај план обезбиједи платформу и оквир за имплементацију пред IPARD активности што би требало да омогући да се до 2011. године успоставе основни услови за прихватање фондова ЕУ намијењених руралном развоју. Оперативни програм представља детаљни акциони план за имплементацију Стратешког плана.

Обавеза БиХ је да у складу ЕУ регулативом успостави одговарајуће институционалне структуре, капацитете и процедуре на државном нивоу које ће вршити координацију и усмјеравати управљање предпрступним припремама и постепено усвајање пољопривредног ЕУ *acquis-a*. У циљу преузимања ЕУ политике руралног развоја у сарадњи са надлежним ентитетским министарствима и БД БиХ, МСТЕО БиХ је покренуло активности у циљу израде и имплементације **Стратешког плана руралног развоја БиХ**.

2. ПОЉОПРИВРЕДА У 2009. ГОДИНИ

2.1. Структура пољопривреде

2.1.1. Вриједност пољопривредне производње

Пољопривредни сектор у БиХ и даље остаје економски важан.

Вриједност сектора пољопривреде, лова и шумарства са сектором рибарства за 2008¹. годину износила је 1,850 милиона КМ. Удио наведених сектора у укупном БДП-у за 2008. годину износио је 7,49%. **Вриједност производње прехранбених производа и пића** за 2008. годину износила је 578.480 КМ. Удио производње прехранбених производа и пића у укупном БДП-у износио је 2,43%.

Табела 1. Вриједност пољопривредног сектора и удио у БДП-у (2008) (у милионима КМ)

Вриједност пољопривредног сектора и удио у БДП-у	КМ	%
Вриједност пољопривреде, лова и шумарства	1.842.644	7,46
Вриједност рибарства	8.036	0,03
Вриједност производње прехранбених производа и пића	578.480	2,43

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.1.2. Запосленост

Учешће пољопривредног сектора у БиХ и даље представља главни извор запошљавања за становништво у оквиру којег је, према Анкети о радној снази Агенције за статистику БиХ, запослено око 915.922 или 21,2% становништва.

Просјечне нето плате исплаћене по запосленом за сектор пољопривреде, лова и шумарства износила је 640 КМ, за сектор рибарства 610 КМ. **Индекс кретања просјечних нето исплаћених плата** показује да нето исплаћене плате за сектор пољопривреде, лова и шумарства мање за 1,9%, а за сектор рибарства мање за 1%.

Табела 2. Просјечне нето исплате по запосленом у КМ (2009)

Просјечне нето исплате по запосленом	КМ	Индекс (%)
Пољопривреда, лов и шумарство	647	-1,9
Рибарство	610	-1

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.1.3. Производно-потрошне билансе

Производно-потрошне билансе приказују стање и развој понуде и потрошње хране унутар једне земље за одређен временски период, календарску или производну годину. **Степен задовољавања укупних потреба** представља омјер домаће производње и домаће потрошње који показује у којој мјери домаћа производња покрива све потребе, односно домаћу потрошњу. Уколико степен задовољавања укупних потреба износи мање од 100, производња не покрива потрошњу.

¹ У вријеме припреме овог извјештаја, подаци о вриједности пољопривредне производње за 2009. годину нису били доступни.

Уколико степен задовољавања укупних потреба износи више од 100, производња покрива потрошњу, односно постоје количине које се могу извозити или евентуално ускладиштити.

Табела 3. Степен задовољавања укупних потреба у % (2008)²

Културе	%
Пшеница	43,50
Кукуруз	85,46
Јабуре	69,89
Брескве	71,57
Грожђе	72,37
Парадајз	74,20
Купус	106,20
Краставци	101,72
Паприка	87,28
Салата	99,52
Лубеница	41,31
Сирово млијеко	99,83
Свјежи млијечни производи	100,83
Маслац и млијечни намази	41,99
Сир и прерађени сир	53,25
Вода	88,61
Говеће месо	87,99
Свињско месо	75,24
Перадарско месо	81,72
Овчје месо	98,71
Месне прерађевине	67,93
Кобасице	64,79
Мед	89,91

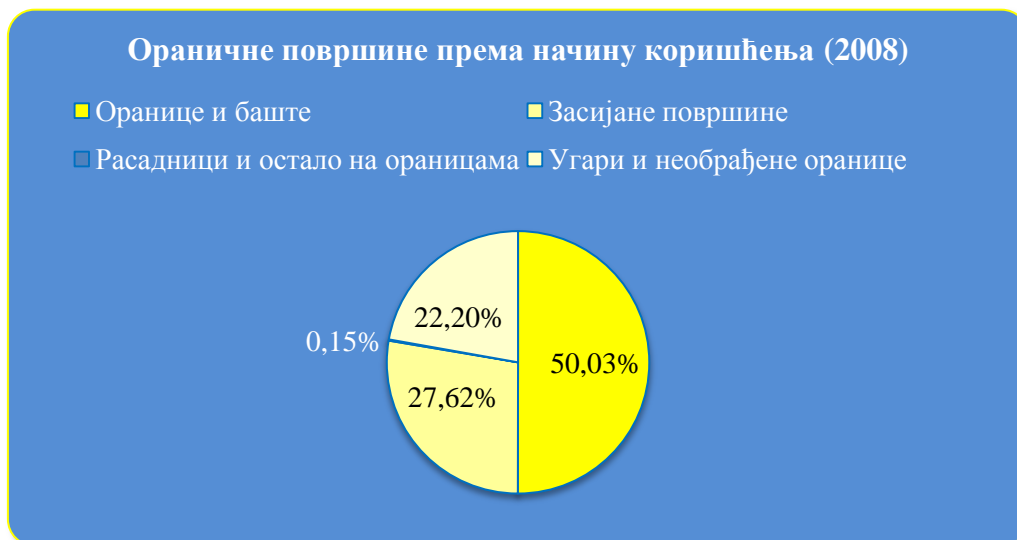
Извор: МСТЕО БиХ

Према производно-потрошним билансама, домаћа производња углавном не задовољава потребе становништва. Изузетак су купус и краставац (скоро и салата), али се ради о веома малим количинама за извоз или складиштење. Додатно, може се рећи да БиХ својом производњом задовољава домаће потребе по питању производње свјежих млијечних производа, и скоро овчјег меса.

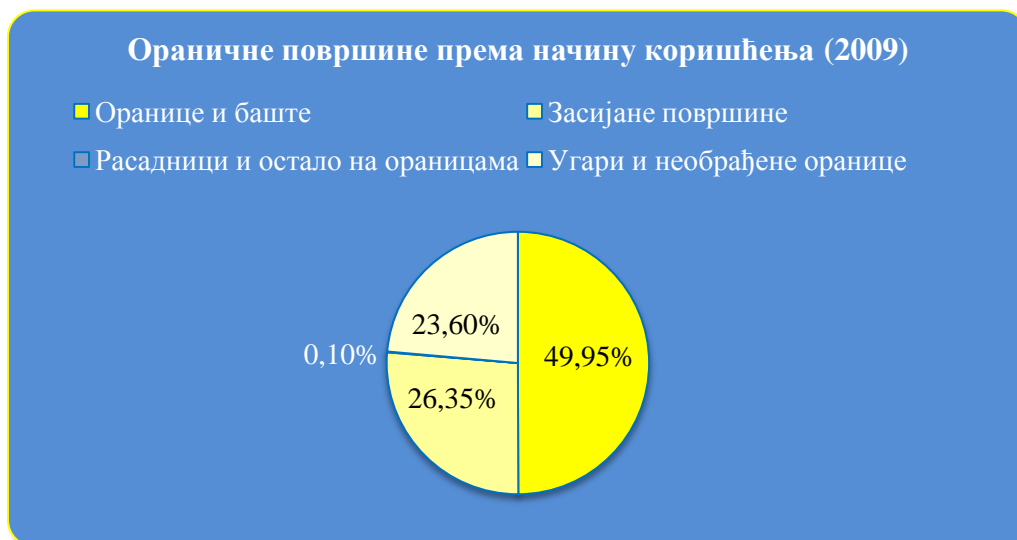
² У вријеме припреме овог извјештаја, производно-потрошне билансе за 2009. годину биле су у припреми.

2.1.4. Пољопривредно земљиште

Према подацима Агенције за статистику БиХ **ораничне површине** према начину кориштења у БиХ у 2009. години износиле су 999.000 ха, од чега **засијане површине** 527.000 ха, **угари и необрађене оранице** 472.000 ха и **расадници и остало на ораницама** 2.000 ха.

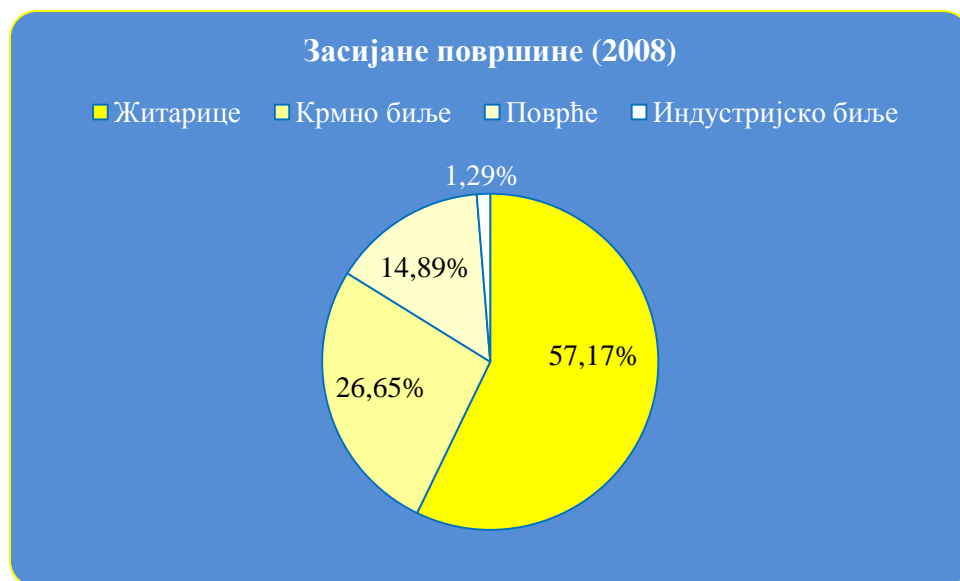
Графикон 1. Ораничне површине према начину кориштења (2008)

Графикон 2. Ораничне површине према начину кориштења (2009)

Површине засијане житарицама износиле су 310.000 ха, крмним биљем 132.000 ха, поврћем 76.000 ха и индустријским биљем 7.000 ха.

Када је ријеч о структури производње евидентно је смањење засијаних површина житарицама за 3,24%, крмог биља за 9,5% и поврћа за 7,3% у односу на претходну годину. Површине засијане индустријским биљем остале су непромијењене.

Графикон 3. Засијане површине (2008)

Графикон 4. Засијане површине (2009)

2.2. Биљна производња

2.2.1. Производња житарица

У структури биљне производње у БиХ, производња житарица заузима најзначајније мјесто. Површине засијане житарицама у 2009. години износиле су 310.000 ха, што представља 59% од укупно засијаних површина. **Остварена производња житарица** 2009. године износила је 1.342.815 т. Доминантно мјесто у производњи имају кукуруз који учествује 71,7% и пшеница 19%.

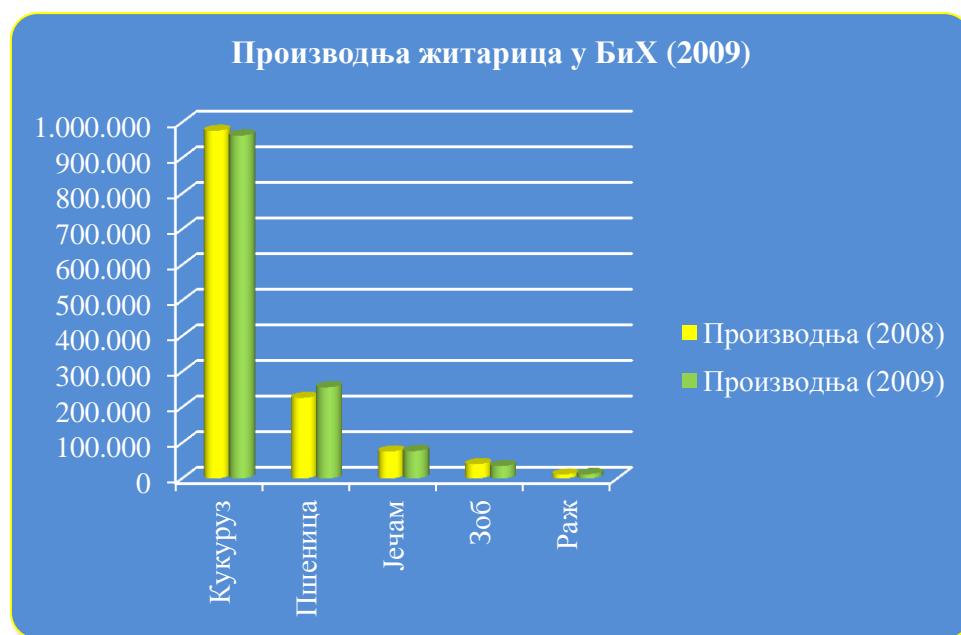
Индекс промјене производње житарица има негативан тренд раста у односу на претходну годину. Производња кукуруза 2009. године је мања за 4,1%, зоби за 15,4% и јечма за 1%.

Позитиван тренд раста производње је евидентиран код пшенице чија је производња већа за 6,4% и ражи за 10%.

Табела 4. Производња житарица у БиХ (2009)

Житарице	Површина (ха)	Производња (т)	Индекс (%)
Пшеница	68.102	255.848	+6,4
Раж	4.148	12.192	+10
Јечам	22.619	77.222	-0,8
Зоб	13.097	34.632	-15,4
Кукуруз	189.624	962.921	-4,1
Укупно:	297.590	1.342.815	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 5. Производња житарица у БиХ у тонама (2008-2009)

2.2.2. Производња поврћа

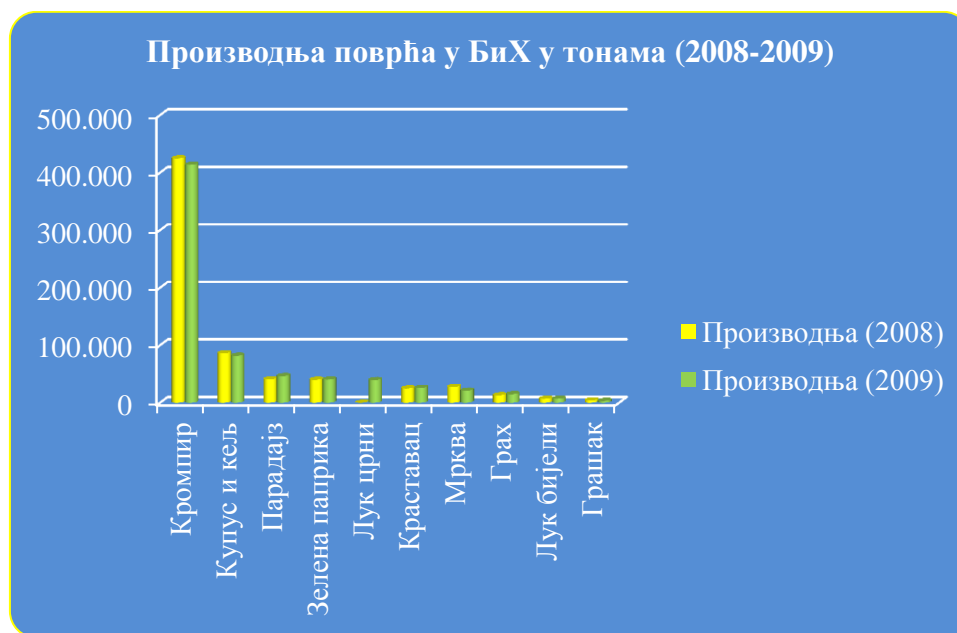
Производња поврћа током 2009. године одвијала се на површини од 72.339 ха, што представља 14,5% од укупних засијаних површина. **Остварена производња поврћа** износила је 693.188 т. У структури производње већ дуги низ година доминира кромпир који се узгаја на површини од 36.704 ха и са производњом од 413.658 т. Површина под осталим поврћем износила је 35.635 ха на којој је произведено 279.530 т разноврсног поврћа.

Према индексу промјене производње поврћа за 2009. годину евидентан је позитиван тренд раста производње већине повртних култура у односу на претходну годину и то црног лука за 2,3%, пасуља за 12,7%, парадајза за 13,8%, краставца за 2,7%, а бијелог лука и зелене паприке у распону од 0,5 до 1,5%. **Негативан тренд производње** евидентан је код мркве чија је производња мања за 24%, грашка 21%, купуса и келја за 5,2% и кромпира за 3,5%.

Табела 5. Производња поврћа у БиХ (2009)

Поврће	Површина (ха)	Производња (т)	Индекс (%)
Кромпир	36.704	413.658	-3,5
Мрква	1.949	20.973	-24
Лук црни	5.012	39.420	+2,3
Лук бијели	1.740	6.960	+0,5
Граx	9.497	14.906	+12,7
Грашак	1.425	3.201	-21
Купус и кељ	5.888	81.684	-5,2
Парадајз	3.685	46.333	+13,8
Зелена паприка	3.620	40.310	+1,1
Краставац	2.819	25.743	+2,7
Укупно:	72.339	693.188	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 6. Производња поврћа у БиХ у тонама (2008-2009)

2.2.3. Производња воћа

Укупан број родних стабала разноврсног воћа у 2009. години износио је 20,74 милиона, од чега су најзаступљеније воћне врсте шљива (11,6 милиона), јабука (4,6 милиона) и крушка (1,9 милиона). Укупна остварена производња за 2009. годину износила је 284.371 т.

Индекс промјене производње воћа у 2009. години има позитиван тренд раста. Позитиван тренд раста производње воћа је нарочито изражен код производње шљиве која је у односу на претходну годину воћа за 17,5%, јабуке за 37,7%, кајсије за 75,4%, дуње за 46,1%, крушке за 14,3% и других воћних врста, али у мањем проценту. Негативан тренд раста производње евидентан је код производње маслине која је у односу на претходну годину мања за 4%, лимуна за 17,4% и мандарина за 20%.

Табела 6. Производња воћа у БиХ (2009)

Воће	Број родних стабала	Производња (т)	Индекс (%)
Шљива	11.604.612	155.767	+17,5
Јабука	4.610.256	71.507	+37,7
Крушка	1.928.605	24.784	+14,3
Трешње	744.812	10.690	+6
Бресква	581.104	8.872	+6,7
Ораси	523.063	5.710	+18
Вишње	454.897	3.803	+8,2
Дуња	113.028	1.325	+46,1
Кајсија	97.252	1.077	+75,4
Смокове	59.030	676	+7,9
Маслине	14.513	97	-4
Бадеми	10.873	49	+0,4
Лимун	3.395	10	-17,4
Мандарине	2.040	4	-20
Укупно:	20.747.480	284.371	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

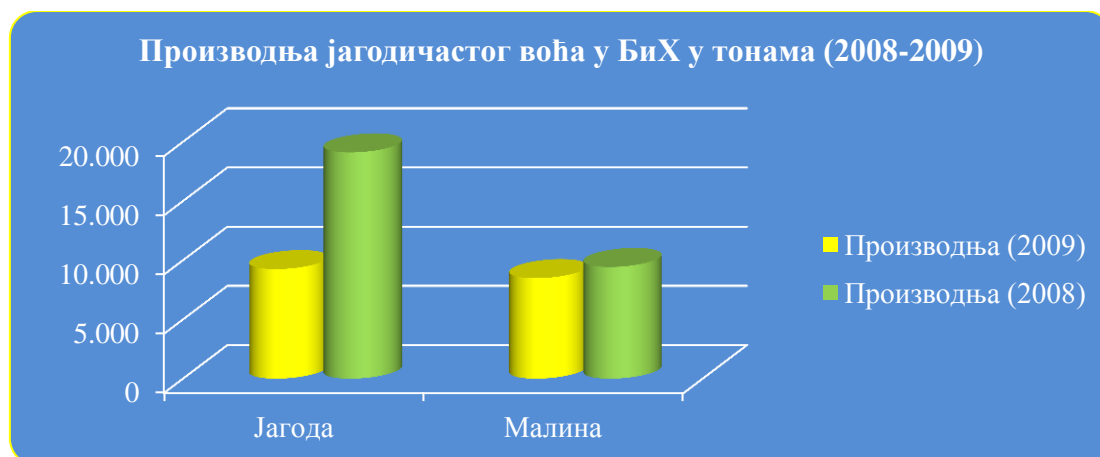
Графикон 7. Производња воћа у БиХ у тонама (2008-2009)

Површине под јагодичастим воћем у 2009. години износиле су 2.366 ха, што је за 3.660 ха мање у односу на претходну годину. Укупна производња јагоде и малине износила је 17.737 т. Евидентно је значајно смањење производње од 10.803 т у поређењу са претходном годином.

Табела 7. Производња јагодичастиг воћа у БиХ (2009)

	Површина (ха)	Производња (т)
Јагода	1.335	9.250
Малина	1.031	8.487
Укупно:	2.366	17.737

Извор: Агенција за статистику БиХ

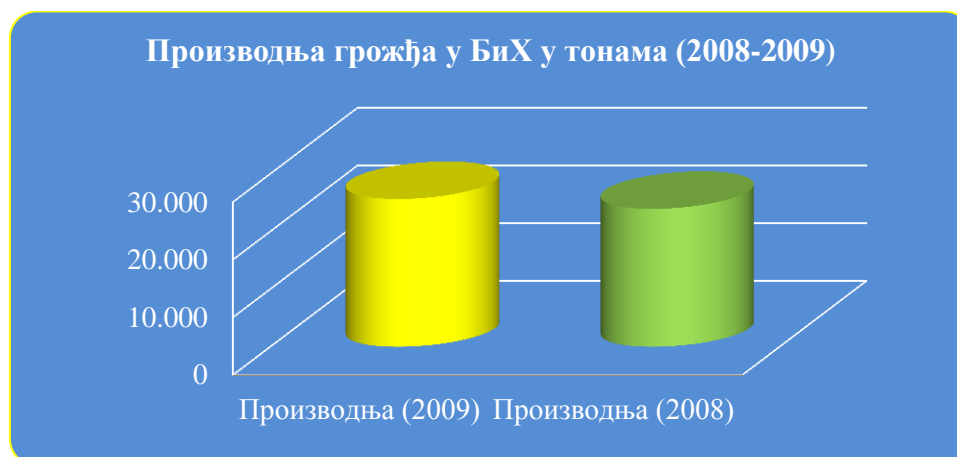
Графикон 8. Производња јагодичастог воћа у БиХ у тонама (2008-2009)

Укупна производња грожђа у 2009. години износила је 25.617 т, а просјечна производња по чокоту 2,4 кг. Производња грожђа **према индексу промјене производње** има позитиван тренд раста и већа је за 7,1% у односу на претходну годину.

Табела 8. Производња грожђа у БиХ (2009)

Број родних чокота	Производња (т)	Индекс (%)
10.828	25.617	+7,1

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 9. Производња грожђа у БиХ у тонама (2008-2009)

2.2.4. Производња крмних култура

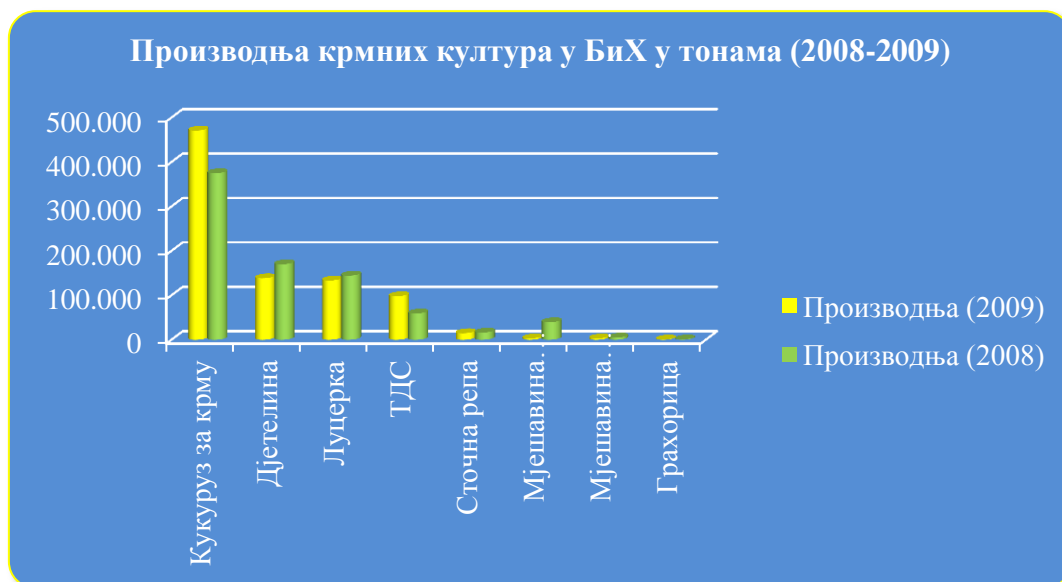
Производња крмних култура током 2009. године се одвијала на површини од 132.000 ха, што представља 25,14% од укупних засијаних површина. У структури производње доминирају дјетелина која се узгаја на површини од 42.686 ха, потом луцерка на 32.980 ха и травно-дјетелинске смјесе на 26.257 ха. Иако производња кукуруза за крму није доминантна у структури производње, ипак остварена производња од 471.004 т представља највиши остварени принос у односу на друге крмне културе.

Према индексу промјене производње производња крмних култура у 2009. години, има **негативан тренд раста** гдје је производње у односу на претходну годину смањена и то код грахорица за 29,3%, мјешавина махуњача и жита за 26,7% и мјешавина трава и махуњача за 26,4%. **Позитиван тренд раста** производње према индексу промјене производње је евидентан код осталих крмних култура.

Табела 9. Производња крмних култура у БиХ (2009)

Култура	Површина (ха)	Производња (т)	Индекс (%)
Кукуруз за крму	21.295	471.004	+25,2
Дјетелина	42.686	138.597	-19,4
Луцерка	32.980	133.489	-8,1
ТДС	26.257	98.155	+2,3
Сточна репа	1.406	14.963	-8,1
Мјешавина трава и махуњарки	1.163	3.196	-26,4
Мјешавина махуњарки и жита	1.164	3.182	-26,7
Грахорица	255	701	-29,3
Укупно:	127.206	863.287	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 10. Производња крмних култура у БиХ у тонама (2008-2009)

2.2.5. Производња индустријских култура

Производња индустријских култура током 2009. године се одвијала на површини од 5.852 ха, што представља 1,3% од укупних засијаних површина. **Укупна остварена производња** индустријских култура у 2009. години износила је 12.634 т. У структури производње доминира соја која се узгаја на површини од 3.802 ха, потом дуван који се узгаја на површини од 1.164 ха.

Према индексу промјене производње, производња индустријских култура у 2009. години има негативан тренд раста.

Овај тренд је најизраженији код производње сунцокрета и износи 37,7%, те дувана 21,8%. Шећерна репа у 2009. години није учествовала у сјетвеној структури индустријских култура.

Табела 10. Производња индустријских култура у БиХ (2009)

Култура	Површина (ха)	Производња (т)	Индекс (%)
Соја	3.802	8.193	-2,6
Духан	1.164	2.424	-21,8
Уљана репица	680	1.835	-7,9
Сунцокрет	206	182	-37,7
Укупно:	5.852	12.634	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 11. Производња индустријских култура у БиХ

2.2.6. Сточарска производња

На основу статистичких података у 2009. години **евидентан је тренд смањења бројног стања стоке** у незнатном проценту у односу на претходну годину.

Табела 11. Бројно стање стоке (2009)

	Број	Индекс (%)
Говеда	457.743	+0,3
Краве и стеоне јунице	340.874	-0,5
Овце	1.054.689	-2,3
Овце за приплод	777.978	-4,4
Свиње	529.095	-5,1
Крмаче и супрасне назимице	100.460	-4,8
Коњи	21.185	+8,1
Перад	18.741.442	-13,6
Коке носилице	3.942.098	-3,4
Козе	70.604	-0,3
Кунићи	18.651	+0,4
Кошнице пчела	347.168	-3,8

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 12. Бројно стање стоке (2008-2009)

Производња вуне и меда има негативан тренд раста, односно производња вуне је мања за 1,5%, а меда за 21,2%. Производња јаја има позитиван тренд раста, односно евидентно је повећање производња за 11,1% у односу на претходну годину.

Табела 12. Сточна производња (2009)

	Укупно	Индекс (%)
Вуна (т)	1.438	-1,5
Број стрижених оваца	918.070	-4,7
По овци (кг)	1,6	+3,3
Јаја (000 комада)	785.840	+11,1
Број кока носилица (000 комада)	3.899	-5
По носилици (комада)	202	+17,0
Мед (т)	3.261	-21,2
По кошници (кг)	9,4	-18

Извор: Агенција за статистику БиХ

Клање стоке и перади у 2009. години има позитиван тренд раста. **Клање перади** је веће за 12,85%, свиња за 8,35% и оваца за 4,08%. **Негативан тренд клања** евидентан је код свих категорија говеда и смањен је за 5,25% у односу на прошлу годину.

Табела 13. Заклана стока и перад (2009)

	Број	Индекс (%)		Број	Индекс (%)
Говеда (укупно)	145.995	-5,25	Свиње (укупно)	144.418	+8,35
Телад	73.132	+5,54	Прасад	27.319	-11,3
Јунад	58.831	-4,13	Остале свиње	117.099	+14,26
Остала говеда	14.032	-40,09			
Овце (укупно)	98.544	+4,08	Перад укупно (000)	24.039	+12,85
Јагњад	70.573	+5,6	Товљени пилићи	23.761	+14,40
Остале овце	27.971	+0,32	Остала перад	278	-47,53

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.2.7. Производња млијека и млијечних производа у БиХ³

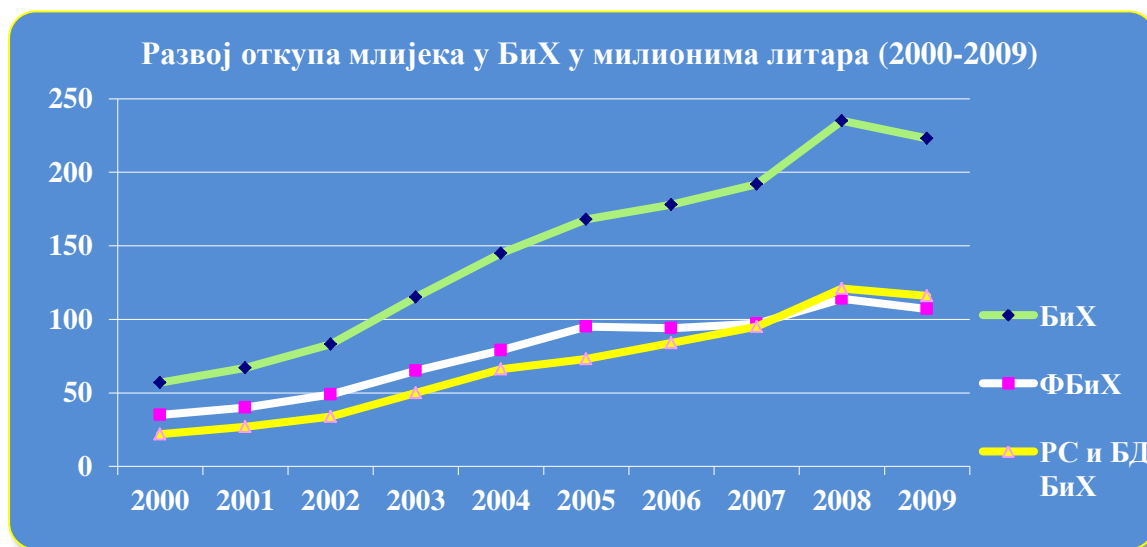
Табела 14. Базни индикатори развоја производње млијека (2005-2009)

Година развоја	Број крава (000 грла)	Производња млијека (000 л)	Производња (крава/л)	Откуп млијека (000 л)	Тржишност (%)
2005	315,3	616.895	1.958	168.451	27
2006	312,3	652.894	2.090	177.727	27
2007	307,2	724.251	2.357	192.432	27
2008	296,7	737.159	2.484	233.888	32
2009	293.169	733.779	2.503	222.610	30

Извор: Milkprocessing

Број крава у БиХ креће се око 293 хиљада грла, од чега је у ФБиХ око 50,5%, РС 48,6% и БД БиХ 0,9%. У посљедњих пет година број крава опада по стопи од око 1,5% годишње. **Укупна производња млијека** развија се стопи од око 4% годишње, док производња по крави расте нешто брже, око 6,1% годишње. **Организована тржишност производње** (откуп млијека) износи око 222,6 милиона литара, односно 30%. Око 50,7% откупа реализовано је у РС, 48,2% у ФБиХ и 1,1% у БД БиХ. До 2009. године откуп млијека је имао константан раст, међутим, у 2009. години забиљежен је пад од 4,8% што је први пут у послеријатном периоду. У 2009. години организована тржишност производње млијека пала је за 2%. Производња млијека се развија брже у РС, док је тржишност већа у ФБиХ.

Економски положај произвођача млијека у 2009. години је даље погоршан због раста трошкова производње, спорог обрта финансијских средстава и несигурности код откупа млијека. Посљедице ових кретања су пад откупа и тржишности млијека у 2009. години за око 5% и изражена појава одустајања од производње млијека и смањење броја крава.

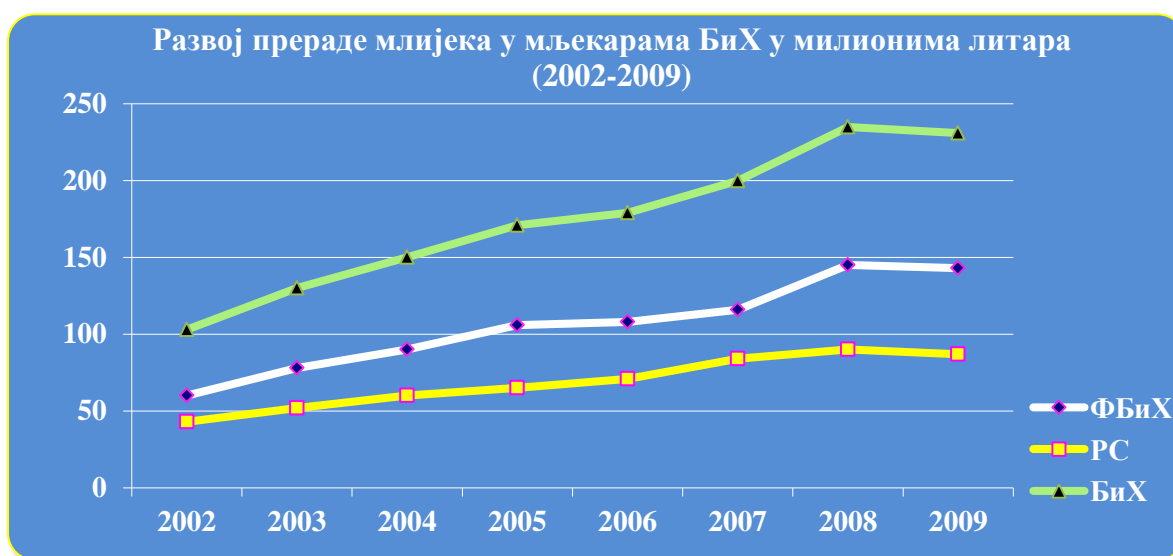
Графикон 13. Развој откупа млијека у БиХ у милионима литара (2000-2009)

³ Подаци су преузети из документа „Млијеко у БиХ у 2009. години-карактеристике и трендови развоја“ Milkprocessing, април 2010. година

* „Milkprocessing“ је, путем анкете, прикупио податке од мљекара у БиХ. Анкетом су тражени подаци од 30 мљекара (ФБиХ 20 и РС 10), од којих је 27 доставило податке (ФБиХ 18 и РС 9). За мљекаре које нису доставиле податке откуп и прерада млијека процијењени су на бази података.

У 2009. години у функцији су биле тридесеттри мљекаре (у ФБиХ 20 и РС 13). Поред регистрованих, дјелује и један број малих породичних мљекара које су искључиво оријентисане на уже локално тржиште. У прошлој години угашене су двије мљекаре („Влашић-Милк“ Караула и „Агроплод“ Ођак).

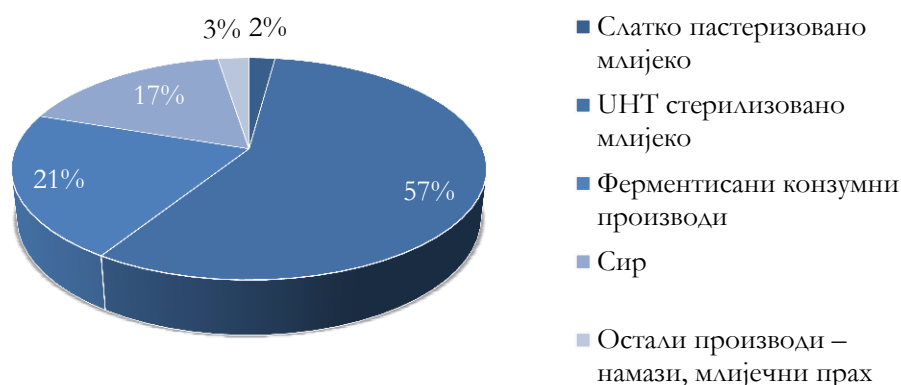
У 2009. години мљекаре у БиХ су прерадиле око 229,5 милиона литара млијека што је за 3% мање од претходне године. До 2009. године прерада млијека развијала се по стопи од око 14% годишње.

Графикон 14. Развој прераде млијека у мљекарама БиХ у милионима литара (2002-2009)

У глобалној структури прераде млијека у мљекарама БиХ конзумни течни млијечни производи учествују 80,2%, сир 17,3% и остали производи 2,5%. Структура прераде млијека се не мијења значајније од 2002. године. Преовладавају УНТ стерилизовано млијеко и ферментисани производи.

Глобална структура прераде млијека у мљекарама БиХ (2009)

Графикон 15. Глобална структура прерада млијека у мљекарама БиХ (2009)

У односу на претходну годину глобална **структура прераде млијека је погоршана** на штету трајних производа за око 3,6%. Постојећа структура прераде млијека је неповољна за развој извоза, с обзиром да га ограничава на регионално тржиште. Такође, ова структура прераде млијека не може дугорочно подстицати ни развој примарне производње млијека. У сусједним државама и ЕУ, структура прераде млијека је повољнија у корист трајних глобалних производа.

У односу на предходну годину **производња је расла** код конзумног пастер млијека (9%), УНТ стерилизованог млијека (3%) и павлаке (2%). Код осталих врста производа производња је у паду од 8% (сир укупно) до 21% (маслац). С обзиром на учешће у укупној преради млијека, најнеповољнија кретања забиљежена су код јогурта и трајних сирева (пад 12%, односно 23%). Производња млијечних намаза и кајмака је, такође, мања око 10% од претходне године. Млијеко у праху и маслац немају значајније учешће у укупној производњи млијечних производа и организују се, углавном, као нус производња или код рјешавања вишкова млијека.

У цјелини производни програм мљекара карактерише:

- **Претежна оријентација већине мљекара на краткотрајне конзумне производе;** Код 27 мљекара (82%) основни производни програм садржи базне краткотрајне млијечне производе (јогурт, павлаке, свјежи сир). Производни програм сира углавном је оријентисан на три групе сирева: свјежи, саламурни бијели и полутврди/тврди сиреви. Само је пет мљекара претежно усмјерено на производњу трајних сирева (полутврди, тврди и саламурни сиреви). Асортиман трајних сирева је узак и садржи 5-7 врста сирева. Топљени, плави, оплемењени полутврди и слични сиреви нису заступљени у производном програму домаћих мљекара, премда значајно учествују у увозу сира у БиХ што упућује да постоји одговарајуће тржиште за ове производе.

- **Учешће савремених млијечно-киселих напитака је још увијек недовољно развијено;**

Учешће савремених млијечно-киселих напитака је још увијек недовољно развијено (ниско масни јогурт, био јогурти, воћни јогурт и сл.) у односу на стране мљекаре које извозе млијечно-киселе напитке у БиХ (Хрватска, Словенија, Србија). Такође, асортиман паковања млијечно-киселих напитака је узак и заостаје за увозним производима. Код БиХ мљекара углавном преовладавају паковања у пластичној боци од 0,5 и 1 литар, док су стране мљекаре на БиХ тржишту претежно присутне са паковањима од 0,3 литра и мањим.

- **Производња павлака је углавном оријентисана на киселе ферментисане производе;**

Слатка павлака за различите намјене (угоститељство, домаћинство, додатак за кафу и сл.) налази се у производном програму двије мљекаре.

- **Неколико малих мљекара укључиле су у производни програм неке аутохтоне млијечне производе који имају домаћи бренд-сир из мијеха, пуњена паприка са сиром и др;**

Овај тренд охрабрује пошто би ови производи могли бити једна од развојних могућности малих мљекара у руралним подручјима.

2.2.8. Мјере за развој примарне производње и прераде млијека у БиХ

Мјере које би могле унаприједити услове за развој примарне производње и прераде млијека у БиХ односе се на **унапређење услова пословања мљекарске индустрије и унапређење економских услова у примарној производњи млијека.**

а) Мјере за унапређење услова пословања мљекарске индустрије

Мјере које би у наредном периоду могле унаприједити тржишне и производне услове за развој мљекарске производње у БиХ треба усмјерити на:

- **Мјере које ће брзо утицати на унапређење тржних и производних услова за развој мљекарске производње, и**
- **Мјере које ће подстаћи дугорочни развој мљекарске производње у БиХ.**

Хитне мјере:

- **Санација финансијске ликвидности млекара;**

Финансијска неликвидност је тренутно најзначајнији пословни проблем млекара у БиХ који угрожава пословање како млекара, тако и примарних произвођача млијека. Неблаговремено рјешавање овог проблема може имати дугорочне посљедице.

Због тога је неопходно изнаћи могућности и начине путем којих ће се у што скоријем року санирати постојећа финансијска ликвидност млекара. Неке од могућности су:

- репрограмирање отплате кредита за капитална улагања која су финансирана из јавних извора средстава (Развојна банка и сл.) и намјенских извора међународне помоћи,
- доношења одговарајућих законских мјера које ће побољшати финансијску дисциплину на тржишту,
- кредитирање обртних средстава из јавних извора (Развојна банка и сл.) с циљем превазилажења финансијске кризе у млекарама.

Санацијом финансијске ликвидности млекара, истовремено ће се у значајној мјери санирати финансијско стање код произвођача млијека/фарми.

- **Усклађивање легислативе БиХ са ЕУ;**

Неусклађена легислатива БиХ је основни формални узрок због којег се не врши извоз млијечних производа на тржиште ЕУ. Зато је нужно у најкраћем року ускладити БиХ легислативу са захтјевима ЕУ и тако обезбиједити формалне услове за извоз на ово тржиште.

- **Укључивање јавних резерви у рјешавање сезонских и тржишних осцилација у производњи и на тржишту млијека;**

У свим државама са развијеном мљекарском производњом, а нарочито у ЕУ, функција јавних робних резерви је кључни фактор стабилизације производње и тржишта млијека. Ова функција се укључује по потреби, током године и на њу су наслоњене све системске интервентне мјере у производњи и промету млијека (интервентне цијене, интервентно преузимање производње, интервенције на тржишту и др.).

БиХ не може дугорочно стабилизovati производњу и тржиште млијека без активне функције јавних резерви.

- **Мјере које ће обезбиједити континуитет извоза у будуће чланице ЕУ;**

С обзиром да ће, вјероватно, у блиској будућности неке чланице ЦЕФТА-е постати чланице ЕУ пријети реална опасност да ће се тада угрозити извоз у ове државе из истих разлога због којих се сада не врши извоз у ЕУ. Ова појава је већ виђена на примјеру Словеније и неких других држава код којих је, након уласка у ЕУ, увоз из БиХ сведен на нулу. Због ових разлога, неопходно је, благовремено предузети одговарајуће мјере које ће обезбиједити континуитет извоза млијечних производа у ове државе.

- **Захтјев ЕУ за изузимање БиХ из система интервенција које ЕУ предузима према трећим државама у кризним ситуацијама на европском тржишту млијека;**

БиХ би требала тражити од ЕУ да се у предприступном периоду спољно-трговински промет млијека и млијечних производа са БиХ не третира као промет са осталим „трећим државама“ код којег се примјењују заштитне мјере заједничког тржишта ЕУ (субвенције извоза, праг увозне цијене и др.). Ове мјере су у 2009. години драстично негативно утицале на производњу и промет трајних млијечних производа у БиХ посебно сира, млијека у праху и маслаца. У овом смислу требало би користити искуства Хрватске која је још 2004. године тражила и добила од ЕУ сличан статус.

- **Финансирање извоза млијека и млијечних производа;**

Извозна мљекарска производња, посебно трајних глобалних производа, захтијева значајан и дугорочан ангажман финансијских средстава којих мљекаре често немају довољно или су неадекватна. Због тога је неопходно изнаћи одговарајуће моделе финансирања извозне производње који су примјерни току производног процеса и пласмана извозних роба на свјетском тржишту.

- **Мјере заштите домаће производње;**

Једностране мјере заштите домаће производње, које би се искључиво заснивале на локалним интересима, нису у постојећим тржишним условима у којима се одвија спољнотрговински промет млијека економски оправдане за БиХ мљекаре и примарну производњу млијека пошто би врло брзо имале ефекат бумеранга. Због тога би мјере заштите домаће производње требале имати реципрочни карактер, односно, да се усмјере према производима и партнерима који на тржишту БиХ наступају са дампиншким условима или ограничавају извоз из БиХ посебним ван царинским баријерама (продајне цијене, ван царинске баријере и сл.).

Мјере које ће подстаћи дугорочни развој мљекарске производње у БиХ:

Мјере системске политике које би могле дугорочно утицати на унапређење услова за развој примарне производње и прераде су:

- **Подстицање развоја производње трајних млијечних производа који имају глобални тржишни карактер, односно могућност пласмана на ширем свјетском тржишту-трајни сиреви, млијеко у праху, маслац и сл.;**
- **Успостављање одговарајућих системских услова који дугорочно, у континуитету подржавају стабилност производње и тржиште млијека у БиХ као и извоз. Овај систем у принципу садржи:**
 - откупне цијене сировог млијека у скалду са условима тржишта,
 - интервентне откупне цијене млијека које се примјењује у условима сезонских и тржних осцилација код млијека,

- јавне робне резерве које ће интервентно преузимати дио производње трајних млијечних производа у периоду тржних и сезонских осцилација,
- подстицаје извозне производње млијечних производа који ће одржавати конкурентност БиХ производње на европском и свјетском тржишту млијека,
- увозне праг цијене које се примјењују према производима који садрже посебне извозне субвенције и одговарајуће реципрочне мјере према државама које користе различита ограничења код увоза млијечних производа из БиХ.

Овај систем мјера би у дугорочном периоду обезбиједио:

- произвођачима млијека континуитет откупа током цијеле године и економску сигурност у производњи,
- супституцију увоза са домаћом производњом код млијека у праху, маслаца и дијела сирева и континуитет прераде млијека и конкурентност БиХ мљекара у кризним ситуацијама на домаћем и европском тржишту.

На овим принципима успостављена је заједничка организација тржишта млијека у ЕУ.

б) Мјере које би могле побољшати економски положај примарних произвођача млијека

Основни узроци погоршаног економског положаја произвођача млијека су:

- високи трошкови производње као посљедица високих цијена основних репроматеријала и дизел горива (минерална гнојива, дизел горива, сјемена, средства за заштиту, сточна храна),
- спора наплата млијека и системских стимулација што битно утиче на репродукцију производње, и
- недостатак обртног капитала за организовање пољопривредних радова (сјетва, берба, жетва и др.).

Системска подршка која би могла побољшати економску позицију произвођача млијека требала би ићи у правцу стварања услова за смањење трошкова производње, правовременог обезбјеђења њене репродукције (путем уредне наплате продате производње и системских стимулација), као и привременог репрограмирања кредитних обавеза за капитална улагања.

У овом смислу, следеће би могло значајно допринијети побољшању економског положаја произвођача млијека:

- унапређење система снабдијевања пољопривредних произвођача са основним репроматеријалима,
- увођење регреса на дизел гориво које се користи за пољопривредне радове,
- увођење привременог мораторија на отплату кредита за капитална улагања која су финансирана из средстава јавних фондова и намјенских извора међународне помоћи (Развојна банка, IFAD, GTZ, USAID, SIDA, EBRD, Холандија, Норвешка, Јапан и др.). Око 80% капиталних улагања код пољопривредних газдинстава финансирано је из ових извора и санација финансијске ликвидности мљекара и уредна наплата системских подстицаја у великој мјери ријешитиће и питање финансијске ликвидности произвођача млијека.

3. ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

3.1. Институционални и административни капацитети

Правилник о унутрашњој организацији МСТЕО БиХ усвојио је СМ БиХ⁴. Према наведеном Правилнику у Сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја предвиђена су тридесетдва радна мјеста. Тренутно је запослено тринаест државних службеника ВСС, пет запосленика ССС, те пет службеника ВСС који се финансирају кроз ARDP пројекат.

У оквиру ФМПВШ по систематизацији предвиђено је укупно стотинуосамдесет радних мјеста. Тренутно је запослено деведесетпет стално запослених и девет конзултаната ангажованих преко ARDP пројекта. Надлежности за област пољопривреде и руралног развоја подијељене су између Сектора за пољопривредну политику и међународну сарадњу и Сектора за пољопривреду. Служба за директна плаћања у пољопривреди и руралном развоју имплементира програм новчаних подршки. У посматраном периоду није било запошљавања нових службеника и намјештеника, дио запослених ангажован је преко уговора за потребе ARDP пројекта и финансира се из средстава Свјетске банке. Због аранжмана са ММФ-ом пријем нових запосленика у ФБиХ је заустављен, и само на основу сагласности Владе ФБиХ могуће је покренути нови конкурс.

У МПШВ РС у току извјештајног периода запослено је седам ВСС запослених и један приправник. Тренутно је шездесеттроје запослених и десет запослених преко ARDP пројекта, а у току је процедура запошљавања четири ВСС (биљна производња, анализа и планирање, сточарство у руралним подручјима, рачуновођа). Ресор пољопривреде тренутно запошљава деветнаест запослених и десет запослених преко ARDP пројекта. Агенција за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди има осамнаест запослених, а планом развоја савјетодавне службе у току 2010. године предвиђено је запошљавање још четири ВСС. Агенција за узгој и селекцију у сточарству запошљава тридесетседам запослених, а у току 2010. године планирано је додатно запошљавање још четири ВСС (економиста, правник и два инжењера пољопривреде). Припремљене су систематизације радних мјеста за министарство и Агенцију за аграрна плаћања РС.

У Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ ради укупно шездесетчетири запосленика од чега на пословима пољопривреде и руралног развоја двадесетосам запосленика и то: у Пододјељењу за пољопривреду деветнаест и у Пододјељењу за анализу и административну подршку девет. У наредном периоду кроз измјене организационог плана очекује се повећање капацитета особља које се бави руралним развојем.

⁴ СМ потврдио Правилник на 84. Сједници одржаној 16. априла 2009. године, док су допуне истог потврђене на 95. Сједници Савјета министара БиХ одржаној 23. јула 2009. године.

3.2. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

Одређени напредак је постигнут у области пољопривреде и руралног развоја⁵.

У циљу имплементације **Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 50/08) СМ БиХ је у јануару 2009. усвојио Одлуку о усвајању **Стратешког плана за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја и Оперативног програма 2008-2011** („Сл. гласник БиХ“, бр. 70/09).

Ступањем на снагу ове Одлуке успостављен је оквир за усклађивање политика, програма, институција, закона, система и служби у БиХ и њихово даље усклађивање са ЕУ захтјевима. **Оперативни програм ФБиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја (2008-2011)** упућен је у процедуру усвајања на Владу ФБиХ. **Оперативни програм РС за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја (2008-2011)** није разматран.

У циљу имплементације **Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ** усвојени су сљедећи подзаконски акти:

- Одлука о успостављању и именовању чланова **Одбора за координацију информација у пољопривреди** („Сл. гласник БиХ“, бр. 24/09)

Одбор за координацију информација у пољопривреди је надлежан за координацију развоја хармонизованог и интегрисаног информационог система у пољопривреди, у складу са стандардима ЕУ, као и другим међународно признатим стандардима.

- Одлука о оснивању **Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 58/09)

Савјетодавно вијеће чине представници релевантних научних институција, приватног пољопривредног сектора, пољопривредне и прехранбене индустрије и невладиних организација које дјелују у сектору пољопривреде. У својству стручног тијела Савјет даје мишљења и препоруке за предложене прописе, међународне споразуме и иницијативе, те даје савјете одговорним институцијама у дијелу питања која захтијевају одлуку о секторској политици или стратешким правцима.

- Одлука о успостављању **Пољопривредног тржишног информационог сервиса БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 68/09)

Пољопривредни тржишни информациони сервис (ПТИС) представља јавни сервис који је надлежан за редовно прикупљање, обрађивање и објављивање информација о количинама и цијенама пољопривредних и прехранбених производа и пољопривредног земљишта на босанскохерцеговачком тржишту. Такође, ПТИС додатно прикупља и обрађује и информације о стању и кретањима на тржишту које ће пољопривредницима, прерађивачима и трговцима обезбиједити најважније информације о тржишним трендовима, понуди и потражњи широм БиХ, а што уједно омогућава доносиоцима одлука усмјеравање пољопривредне политике у правцу развоја и креирања адекватних мјера подршке у сектору.

⁵ Извјештај о напретку БиХ у 2009. години, Брисел 14.10.2009.

- Одлуку о оснивању **Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/09)

Када говоримо о платном систему, треба истаћи да коначна структура система није дефинисана нити једним ЕУ прописом, тако да у БиХ постоји могућност успостављања једне или више платних агенција што је предмет договора укључених страна у креирање овог система. Управљање финансијском политиком је различито у оба бх. ентитета и БД БиХ. Систем извјештавања, рачуноводствени системи и буџетски календари нису усаглашени између државног, ентитетских, кантоналних, општинских и буџета ванбуџетских фондова чиме је успостављање функционалних платних система отежано.

У складу са приоритетима сектора пољопривреде, МСТЕО БиХ је током 2009. године спроводио активности на успостави компоненти информационог система и то: **Регистара пољопривредних газдинстава (РПГ) и Регистра клијената БиХ (РК) и Пољопривредног тржишног информационог сервиса БиХ (ПТИС БиХ).**

Када је ријеч о регистрима треба истаћи да се **ради на успостављању хармонизованих регистара на цијелој територији БиХ**, уз осигурање њихове повезаности са регистром животиња, локалним регистром земљишних парцела (у перспективи LPIS-а), те другим регистрима везаним за пољопривреду потребних за функционисање цјелокупног система.

Започет је **процес тестирања заједничког софтвера за РПГ**. Активности за спровођење напријед наведеног су:

- **Усклађивање законске регулативе за РПГ и РК** која одређује да ће исти бити хармонизиран на нивоу државе БиХ (потребно усагласити са Законом о пољопривреди, прехрани и руралном развоју БиХ);
- **Израђен приједлог Правилника за упис у РПГ и РК** којег су заједнички израдили ентитетска министарства пољопривреде и Одјељење за пољопривреду БД БиХ, а уз координацију МСТЕО БиХ. Правилник је усвојен у Федерацији БиХ и у процедури усвајања је од осталих страна које су се обавезале на исто;
- **Покренута је заједничка набавка софтвера за РПГ и РК** (оглашен тендер за набавку, одабрана фирма која ће изградити исти и потписан уговор):
 - формиран пројектни тим за софтвер РПГ и РК (у пројектном тиму су представници одабране фирме, ентитетских министарстава пољопривреде, Одјељења за пољопривреду БД БиХ и МСТЕО БиХ),
 - сачињен документ „Пројектна организација“-дефинисање пројектног тима и одговорности истог,
 - потписан документ „Имплементација пројекта“-пројектна методологија, сервис и прелиминарни пројектни план,
 - потписан документ „Хардверска техничка спецификација“-минимална техничка хардверска спецификација потребна за рад система,
 - потписан документ „Функционална спецификација“-функционалности апликације,
 - започет процес тестирања софтвера на инфраструктури коју је обезбиједио испоручилац софтвера.

- **Набавка хардверске опреме:**

- У ФБиХ процедура набавке НВ опреме је завршена и очекује се испорука исте. У РС и МСТЕО БиХ је у току евалуација понуда. Испорука опреме се очекује средином маја или почетком јуна 2010. године.

По успостављању НВ инфраструктуре очекује се пилот пројекат и пуштање РПГ и РК у продукцију.

Током 2009. године **ФМПВШ започело је регистрацију фармера**. До краја 2009. године у **ФБиХ** поднесено је укупно 12.364 захтјева за упис у РПГ и РК. У РС, од јануара 2008. године до данас регистровано је око 55.000 пољопривредних газдинстава. У **БД БиХ**, од 2007. године до данас регистровано је 1.844 пољопривредних газдинстава.

Радна група за успостављање **Пољопривредног тржишног информационог сервиса БиХ** (ПТИС БиХ) формирана са задатком да:

- предлаже модел и организацију ПТИС-а БиХ;
- предлаже репрезентативна тржишта за пољопривредно-прехранбене производе и пољопривредно земљиште, те врсте пољопривредних и прехранбених производа на основу економског и финансијског значаја робе у домаћој и спољној трговини БиХ;
- предлаже изворе јавних и приватних информација које ће бити унесене у ПТИС БиХ;
- предлаже врсте и обим, те учесталост достављања, прикупљања и објављивања података;
- по потреби, израђује нацрте подзаконских аката потребних за функционисање ПТИС-а БиХ,

одржала је неколико састанака на којем су дефинисане групе производа, те тржишта која ће бити предмет наведеног сервиса. Ограничење које се јавља код одређивања оперативног дијела овог сервиса везано је за различиту административну организацију ентитета у сектору пољопривреде, односно евидентан је недостатак оперативних Стручних савјетодавних служби у ФБиХ преко којих је оперативни дио система у већини земаља организован. Други проблем односи се на недостатак финансијских средстава на државном и ентитетском нивоу за успостављање и одржавање овог сервиса.

Одбор за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП) који је надлежан за координацију развоја усклађеног и интегрисаног информационог система у пољопривреди БиХ и координацију постепеног увођења информационог система у пољопривреди у складу са ЕУ одржао је неколико радних састанака.

Припремљен је **Извјештај о раду Одбора за КИП за 2009. годину** који поред наведених активности укључује и закључке, односно препоруке Одбора за КИП за унапређење пољопривредног информационог система, те јачања везе са статистиком. У 2010. години Одбор ће имати значајну подршку **ИРА Пројекта Јачање и хармонизација пољопривредног информационог система БиХ** како у јачању капацитета чланова Одбора, тако и у припреми анализа постојећег стања по питању развоја пољопривредног информационог система и докумената. Пројектом је планирана подршка Одбору у припреми **Стратегије развоја пољопривредно-статистичког система**.

МСТЕО БиХ је, на основу Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, основао **Савјетодавно вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој БиХ** са компетентним и стручним лицима која ће унаприједити доношење одлука и обезбједити да се акти доносе на транспарентан начин путем адекватних консултација. Савјетодавно вијеће је у 2009. години, поред конститутивне сједнице на којој су изабрани председавајући вијећа и два потпредседника, те размотрен и усвојен Пословник о раду вијећа и утврђен даљи рад истог, одржало једну сједницу на којој су размотрени стратешки документи везани за област пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја.

I сједница Савјетодавног вијећа одржана је 03.11.2009. године у Сарајеву. На сједници је анализиран Стратешки план и Оперативни програм БиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја (2008-2011). Чланови Савјетодавног вијећа упознати су са Извјештајем из области пољопривреде за БиХ за 2008. годину, те је разматран и степен реализације и усклађивање преосталих обавеза у складу са Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ и са директивама ЕУ.

Одлуку о успостављању координације у области инфраструктуре квалитета, за чију су спроведбу задужени ДЕИ и МСТЕО БиХ, је донио СМ БиХ 24.03.2008. године. На основу члана 1. став (3) наведене одлуке СМ БиХ активности на координацији инфраструктуре квалитета подразумевају техничке прописе, оцјењивање усклађености, инспекцију и надзор над тржиштем, безбједност хране, стандардизацију, мјеритељство, акредитацију и заштиту потрошача, као и сва друга питања која спадају у домен слободе кретања роба. Структуру координације чине двадесетдвје институције.

Европске интеграције захтијевају од БиХ да усвоји сет оквирних закона у складу са стандардима ЕУ. Ови закони уређују слободно кретање роба, те стварају свеобухватан систем техничких прописа за извозне производе широм државе. Системи стандардизације и акредитације у БиХ тренутно функционишу у складу са **ИСО-ТБТ** и ЕУ моделом.

У БиХ постоји пет зона слободне трговине и оперативни надзор тих зона је у надлежности Сектора за царине Управе за индиректно опорезивање (УИО). Важно је да законодавство које важи у зонама слободне трговине буде усклађено са *acquis-ем* и да се у тим подручјима врши одговарајући надзор. УИО је овлашћена да захтијева и верификује сертификате о кретању EUR 1 за трговину са ЕУ и земљама ЦЕФТА-е. Међутим, царински службеници који издају EUR 1 потврде немају довољне капацитете за релевантну оцјену да ли робе испуњавају услове за издавање EUR 1.

Проблеми на пољу инфраструктуре квалитета и система надзора на тржишту у БиХ су, између осталог: нема органа за оцјену усклађености који могу провјерити усклађеност са техничким прописима, недостатак техничке експертизе за процес акредитације, број акредитационих органа је недовољан, не постоји интерес за стицање акредитације због неуређеног система оцјене усклађености.

Како би били у могућности да извозе производе у трећу земљу компаније из БиХ морају обавити сертификацију у иностранству како би доказале усклађеност са прописима земље одредишта. Један од проблема са којима се БиХ извозници суочавају јесте непризнавање резултата анализа уређених у БиХ, те условљавању на анализама домицилних лабораторија и завода које су јако скупе и понекад дуготрајне. Најслабија тачка у овом подручју је недостатак одговарајуће инфраструктуре оцјене усклађености (лабораторије за тестирање и калибрацију, сертификациони и инспекцијски органи).

Припреме БиХ на пољу стандардизације, акредитације, оцјењивања усклађености, мјеритељства, те надзора над тржиштем су још увијек у раној фази.

БиХ се налази у раној фази изградње система техничке инфраструктуре за анализу усклађености (лабораторије за испитивање и калибрацију, органи за инспекцију и сертификацију), као и мјерење међународне усклађености. Захтјеви за усклађеношћу са ЕУ стандардима чине извоз на тржиште ЕУ изузетно скупим и компликованим, као што и отежавају страна улагања у сектор производње и међународну техничку сарадњу. Процедуре оцјене усклађености се, уз пар изузетака, не обављају на домаћим и увезеним производима прије него су они пуштени на тржиште. Нема јасног и кохерентног система за провјеру усклађености производа и спровођење постојећих прописа је слабо.

Систем надзора над тржиштем чини Агенције за надзор над тржиштем БиХ, као координирајућа организација, и органи за надзор над тржиштем ентитета и БД БиХ који врше активности надзора. Када говоримо о БиХ систему надзора над тржиштем исти је у великој мјери заснован на обавезним стандардима и предтржишној контроли. Неопходно је развијати систем на адекватном хоризонталном законодавству и одговарајућем законодавству о производима како би се ефикасно спровело законодавство о слободном кретању роба.

Због недостатка усклађене правне регулативе везане за стандарде из ветеринарске и фитосанитарне области, БиХ није у могућности да користи извозни потенцијал који јој нуди ЕУ укључујући онај који произилази из Привременог споразума ССП-а. УзЗЗБ БиХ није у потпуности оперативна, иако је основана 2006. године и спроведбено законодавство није усвојено. Институт за акредитацију (ВАТА) акредитовао је двије ветеринарске дијагностичке лабораторије у складу са стандардом ИСО 17025. Још не постоји цјеловита стратегија за контролу болести животиња, док је одређени напредак постигнут у погледу контроле резидуа будући да је ЕУ одобрила план мониторинга резидуа за рибље производе.

Како би се обезбиједило спровођење Закона о безбједности хране усвојеног у септембру 2004. године, донесено је спроведбено законодавство у девет подручја (алкохолна пића, означавање паковане хране, означавање нутритивних вриједности, употреба прехранбених адитива, употреба боје у храни, заслађивача, осталих прехранбених адитива, воћни сокови и безалкохолна пића). Ипак, свеобухватни акциони план потребан за спровођење Закона о безбједности хране још увијек није усвојен.

У одсуству спроведбеног законодавства о хигијени хране и званичној контроли, капацитети за спровођење и даље су слаби. Потребно је тачно утврдити улоге оних који су укључени у ланац контроле безбједности хране, посебно када се ради о службама инспекције и ауторизованим тестним и референтним лабораторијама. Кредитном подршком Свјетске банке планирана је набавка опреме за оспособљавање три лабораторије и то лабораторије за бруцелозу, свињску кугу КзВ БиХ и лабораторије за контролу генетски модификоване хране и организама АзБХ БиХ.

Институт за акредитацију је до сада издао тридесетдвје акредитације и то четрнаест за лабораторије за тестирање, пет за лабораторије за калибрацију, двије за органе за сертификацију и једанест за инспекцијске органе.

Настављени су напори на успостављању неопходне инфраструктуре за мјеритељство, укључујући лабораторије. Ипак, законодавство о мјеритељству није усклађено са захтјевима ЕУ. Недостаје подјела на законско, научно и индустријско мјеритељство, а законски оквир није усклађен у цијелој држави.

У склопу **радне групе за координацију у области инфраструктуре квалитета** формиране су двије подгрупе и то за лабораторије и робне резерве.

Подгрупа за лабораторије припремила је листу овлашћених лабораторија и утврдила циљеве за унапређење система лабораторија. С обзиром да је СМ БиХ усвојио 12.02.2009. године Правилник о условима које морају испуњавати овлашћени испитни лабораторији који спроводе анализе хране и поступку овлашћивања лабораторија („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09) на основу којег је прописана обавеза акредитовања лабораторија на основу ИСО 17025 стандарда, те прелазни рок за испуњавања услова од три године од усвајања овог правилника, потребно је усагласити и донијети посебне подзаконске акте надлежних институција које су одлуком СМ БиХ задужене за координацију инфраструктуре квалитета. С тога, КзВ БиХ, УзЗЗБ БиХ и АзБХ БиХ треба да, у складу са важећим законима из своје надлежности, припреме посебне одлуке за овлашћивање лабораторија за спровођење посебних анализа, метода, дијагностичких поступака и одређених пољопривредних и прехранбених производа (референтне лабораторије). У 2009. години КзВ БиХ донијела је Одлуку о измјенама и допунама одлуке о условима које морају испуњавати овлашћене дијагностичке ветеринарске лабораторије („Сл. гласник БиХ“, бр. 43/09).

Везано за робне резерве, основни циљ је да се донесе приједлог Акционог плана на усвајање СМ БиХ на основу којег би се приступило изради Стратегије робних резерви према међународним стандардима (FAO) и важећим ЕУ праксама.

Имплементацијом Акционог плана постиће се сљедећи циљеви:

- Да се приступи реализацији закључка СМ БиХ од 05.03.2009. године из пакета мјера за ублажавање економске кризе тачка 13. којим се хитно обавезује МСТЕО БиХ и друга органа да дају приједлоге измјена и прилагођавања законске регулативе којом се унапређује јединствен економски простор и побољшава пословни амбијент;
- Да се у области робних резерви успостави систем на основу важећег Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, хармонизованим међународним стандардима и доношењем нових прописа тако да ће систем робних резерви моћи дјеловати тројако:
 1. У кризним ситуацијама када је тржиште поремећено (интервенције на тржишту),
 2. Да има развојну функцију у области пољопривреде (аграрни фонд), и
 3. Да има надлежност за распоређивање средстава аграрног фонда (израда нове легислативе), те аплицирање на додјелу међународне помоћи и њену расподелу према ентитетским потребама усаглашеним кроз Стратегију за робне резерве.

Подгрупа за робне резерве, коју чине представници ентитетских министарстава трговине и пољопривреде, Дирекција за робне резерве ФБиХ и РС, ДЕИ и представници МСТЕО БиХ– Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, утврдила је заједничке циљеве на унапређењу система робних резерви, те заједничку платформу за добијање међународне техничке помоћи од организације FAO ради израде државне Стратегије за робне резерве. Захтјев за одобрење пројекта је у поступку.

Везано за савјетодавне службе, формирана је Радна група за успостављање механизма за координацију и промовисање приватних и јавних савјетодавних служби чији је задатак усмјеравање активности при изради стратегија за савјетодавне службе, утврђивање и дефинисање стандарда за квалитет услуга које обезбјеђују јавне и

приватне савјетодавне службе, те координација и стандардизација аранжмана за усавршавање и обуке савјетника.

Средњорочна стратегија пружања савјетодавних услуга у ФБиХ (2010-2014) и Средњорочна стратегија развоја пољопривредне савјетодавне службе РС (2010-2014) припремљене су у форми нацрта стратегија, а у оквиру ARDP пројекта.

ФМПВШ предузело је интензивне активности на доношењу **Закона о пољопривредним савјетодавним службама у ФБиХ** који је упућен у парламентарну процедуру на усвајање. У року од једне године од дана ступања на снагу поменутог закона, ФМПВШ је обавезно да припреми и достави Средњорочну стратегију пружања савјетодавних услуга у ФБиХ (2010-2014) Влади ФБиХ на усвајање. У РС, Агенција за пружање стручних услуга је, такође, упутила Средњорочну стратегију развоја пољопривредне савјетодавне службе РС (2010-2014) у процедуру.

Инспекторати су током 2009. године спроводили инспекцијске активности дефинисане годишњим и мјесечним програмом рада, надзорне активности по областима примарне пољопривредне биљне и анималне производње, рибарства (аквакултура, удружења спортских риболоваца) и пчеларства, промета регулисаног припадајућим прописима, потицаја у пољопривреди, заштите и кориштења пољопривредног земљишта, обезбјеђења здравствено сигурног (фитосанитарни надзор) и неометаног унутрашњег и прекограничног промета робама биљног карактера, производа од биља и заштитних средстава за примјену у пољопривреди.

Између осталог, **инспекторати узимају активно учешће у поступцима израде законских и подзаконских прописа на свим нивоима**, као и у пројектима под координацијом Министарства безбједности БиХ (Стратегија интегрисаног управљања границом БиХ) и МСТЕО БиХ (ARDP). Као чланови, именовани од стране СМ БиХ, инспектори из састава ових инспектората активни су дио Радне групе за европске интеграције за област пољопривреде, безбједности хране и рибарства (поглавља 11, 12, 13).

Управа за инспекцијске послове ФБиХ (ФУЗИП), у чијем је саставу **Инспекторат пољопривредне инспекције** као унутрашња организациона јединица, након нереализованог пројекта под подршком USAID-SPIRA (Streamlining Permits and Inspections Regimes Activity), успостављања система ИМС (Инспекцијски информациони систем), покренула је тендерске активности за избор нове понуде-изградње ИМС система и успостављања софтверског рјешења за потребе свих инспекција унутар ФУЗИП-а. **Пројектни задатак дефинише** потребу израде и кориштења инспекцијских чек-листа за електронско (аутоматско) генерисање аката записника инспекцијског надзора, прекршајног налога, рјешења или неког другог акта (по управном поступку) свих инспекција из састава ФУЗИП. **Инспекцијски информациони систем** требао би омогућити праћење извршења плана, оцјену реалности планирања, као и увид у комплетну информацију о резултатима рада инспектората у управном дијелу. Електронска „база знања“, која би се формирала примјеном система, дала би добар основ за превентивно и корективно дјеловање, али и идентификовање оних субјеката који крше правила и прописе.

За оквир ових активности планира се подршка субсидијарним средствима кредита Свјетске банке у оквиру ARDP пројекта. Током 2009. године из средстава по основама ARDP пројекта окончана је ИТ едукација (ECDL) за инспекторе Инспектората пољопривредне, ветеринарске и санитарно-здравствено-фармацеутске инспекције са федералног и кантоналних нивоа.

По основама истог пројекта покренута је процедура набавке седам приручних лабораторијских комплета за капацитете Инспектората пољопривредне инспекције-граничних инспектора за заштиту биља и надзор у унутрашњости.

Инспекторат РС је у потпуности реализовао пројекат Инспекцијског информационог система РС (Inspection Management System-IMS) у складу са концептом инспекцијског система у РС који је Влада РС прихватила у мају 2006. године. Пројекат IMS је реализован на најбољи могући начин с обзиром да се не ради само о информационом систему већ о темељној промјени начина рада у инспекцијском надзору и канцеларијском пословању.

Инспекцијски информациони систем је управљачки експертски информациони систем који у потпуности подржава све процесе рада инспекција у РС:

- планирање инспекцијског надзора на бази процјене ризика настанка неправилности,
- припрему за инспекцијски надзор и ефикасну примјену искуства употребом инспекцијске базе знања,
- извршавање инспекцијског надзора примјеном модела динамичког управљања процесима, предметима и документима, а на бази дефинисаних инспекцијских листа провјера,
- израду инспекцијских записника и осталих докумената у току инспекцијског прегледа посредством преносног рачунара и штампача,
- креирање статистичких извјештаја и израду приједлога за побољшање прописа,
- процедуре канцеларијског пословања-евидентирање писмена, докумената и прилога, распоређивање писмена, отварање предмета и аутоматско додјеливање евиденционих бројева, доставу предмета у рад, отпрему аката, архивирање предмета—„администрација без папира“,
- електронску умреженост инспектората РС (регионалних одјељења и канцеларија на граничним прелазима и царинским испоставама) и подршку за електронско повезивање одјељења за инспекцијске послове у градовима/општинама,
- електронску размјену података и интероперабилност.

Инспекторат РС је пројекат IMS развијао у сарадњи са три интегрисана међународна пројекта USAID SPIRA (Streamlining Permits and Inspection Regimes Activity), USAID ELMO (Enabling Labour Mobility) и WORLD BANK ARDP (Agriculture and Rural Development Project). Први инспекцијски преглед на терену примјеном IMS урађен је у децембру 2009. године. Током 2010. године наставиће се са увођењем IMS-а у рад инспекција у спољнотрговинском промету, а наставком електронског повезивања одјељења за инспекцијске послове у градовима/општинама са Инспекторатом РС омогућиће се увођење IMS у рад свих инспекција у РС.

Влада БД БиХ, **Инспекторат БД БиХ је у припремној фази за функционисање IMS -а** (припрема чек-листа за базу података).

МСТЕО БиХ координира пројектним активностима „Развој законодавне инфраструктуре за безбједност и квалитет хране“ који имплементира Шведски одбор за акредитацију и оцјену сагласности (SWEDAC) и NFA, а финансира SIDA.

У оквиру пројекта покренута је активности на процјени и припреми одговарајућих поступка и форми за усвајање стандарда ISO 9001 (17020) и стварање услова за имплементацију НАССР-а, неопходних за адекватан приступ изградњи капацитета за надзор по основама безбједности хране, фитосанитарног оквира, али и опште безбједности производа на тржишту којег у реализацији треба да прати сегмент пројектних активности према усвајању стандарда у лабораторијским капацитетима.

Одјелење граничне ветеринарске инспекције (ГВИ), у саставу КзВ БиХ, своје активности спроводи на десет граничних прелаза. Одјелење у кадровском смислу има укупно двадесетједног граничног ветеринарског инспектора. **Основне активности** су преглед живих животиња, производа и сировина животињског поријекла, хране за исхрану стоке и лијекова који се употребљавају у ветеринарској медицине.

Поред контрола прегледа, увоза, извоза и провоза пошилики, гранични ветеринарски инспектори узимају узорке за вршење одговарајућих лабораторијских анализа у овлашћеним лабораторијама. Одабир пошилики које подлијежу прегледу од стране ГВИ је дефинисан заједно са другим службама које дјелују на граници и објављен под називом „Обједињени списак роба који подлијежу прегледу од стране надлежних инспекцијских органа”.

У 2009. години, ГВИ су прегледали 30.143 пошилики из увоза, 5.450 пошилики из извоза и 346 пошилики из провоза, што је у просјеку 3.600 пошилики по граничном прелазу.

Направљен је велики помак у систему обраде документације, у начину рада са странкама, као и у брзини прегледа и обради документације.

Електронско попуњавање образаца врше сви ГВИ који су увезани у један систем, не само са КзВ БиХ већ и са представницима увозника (шпедитерима).

ГВИ активно учествују у пројекту интегрисаног управљања границом, такође, у раду Заједничког центра за анализу ризика који се налази при Граничној полицији БиХ. Обука о процедурама рада при прегледу живих животиња и производа животињског поријекла реализована је са америчком организацијом PfD, уз учешће предавача из ЕУ.

Систем TRACES EU, информациони систем којег користе земље ЕУ, веома је битан за рад ГВИ. БиХ ће користити систем у оном моменту када ступи у чланство ЕУ. До тог периода у употреби је властити систем који је у највећем дијелу компатибилан са TRACES системом. ГВИ су прошли два модула упознавања са овим системом.

У току 2009. године **усвојена су три документа и извршена допуна одређених спроведбених прописа**: Правилник о увјетима и начину рада граничне ветеринарске инспекције БиХ, Приручник за рад граничне ветеринарске инспекције БиХ/преглед живих животиња и Приручник за рад граничне ветеринарске инспекције БиХ/преглед производа животињског поријекла, прописи који су у највећем дијелу усклађени са директивама и регулативама ЕУ. У наредном периоду ће се морати извршити реорганизација дјеловања службе на одређеним граничним прелазима због уласка Републике Хрватске у ЕУ.

У 2009. години започело је успостављање **Система мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ** чији је задатак мониторинг спровођења политика, стратегија, програма и мјера у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја и евалуација њиховог утицаја у погледу социјалне, финансијске и економске ефективности и ефикасности, те њихов допринос свеукупним циљевима сектора.

СМ БиХ је размотрио Извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2008. годину⁶ и исти упутио Парламентарној скупштини БиХ на усвајање.

Након што је Парламентарна скупштина БиХ размотрила наведени Извјештај МСТЕО БиХ је задужено да припреми Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехрамбеној индустрији БиХ.

Министарство је израдило Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехрамбеној индустрији БиХ који је припремљен на основу документа „Анализа политика у области пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ“, закључака Округлог стола Удружења/удруга пољопривредника који је одржан 06.10.2009. године у Љубушком, као и на основу закључака Комисије за предлагање мјера заштите домаће производње.

Министарство је 24.11.2009. године одржало расправу „Заштита и унапређење домаће производње“ на којој је изложени Приједлог мјера размотрен и прихваћен уз одређене допуне од стране свих релевантних институција везаних за област пољопривреде у БиХ. СМ БиХ је на 109. сједници одржаној 22.12.2009. године размотрио и усвојио Приједлог мјера. У складу са закључцима 61. сједнице Представничког дома и 37. сједнице Дома народа Парламентарне скупштине БиХ, Министарство је Приједлог мјера упутило у парламентарну процедуру на разматрање и потврђивање⁷.

3.3. Регулатива

СМ БиХ је, на 93. сједници одржаној 02.07.2009. године, утврдио Приједлог закона о дувану БиХ и доставио га Парламентарној скупштини БиХ на разматрање и усвајање. У току је усвајање на Дому народа Парламентарне скупштине БиХ⁸. Закон је дјеломично усклађен са Уредбом ЕУ 1234/2007.

С обзиром да је ова материја тренутно регулисана ентитетским законима, основни циљ доношења Закона о дувану БиХ је уједначавање услова привређивања примарних произвођача дувана, обрађивача сировог дувана, произвођача цигарета и осталих дуванских произвођача на цијелој територији БиХ, као и стварање услова за будуће потпуно усклађивање са законодавством ЕУ.

У циљу рјешавања проблема с којима су се сусрели домаћи произвођачи, а који су проистекли из ограничене примјене у пракси Закона о вину, ракији и другим производима од грозђа и вина („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/08), МСТЕО БиХ је, као предлагач Закона, покренуло активности на изради Нацрта закона о измјенама и допунама Закона о вину, ракији и другим производима од грозђа и вина, те је с овом намјеном основана и радна група. Будући да су у међувремену ступили на снагу и нови прописи ЕУ који регулишу област винарства и виноградарства, те да је уз уврштавање мишљења надлежних институција на текст Закона о измјенама и допунама поменутог закона било потребно измијенити више од 50% одредби постојећег Закона, радна група је у складу са Јединственим правилима за израду правних прописа у институцијама БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 11/05) закључила да је потребно приступити изради **новог Закона о вину БиХ**. У процедури је прикупљање мишљења на Нацрт новог Закона о вину након чега ће исти бити упућен СМ БиХ на усвајање. Нацрт закона о вину дјелимично је усклађен са Уредбом ЕЗ 1234/2007.

⁶ на 94. сједници одржаној 16.07.2009. године

⁷ Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је разматрао и усвојио Приједлог мјера на 73. сједници одржаној 23.03.2010. године

⁸ У Представничком дому је усвојен на 64. Сједници одржаној 02.12.2009. године

Табела 14. Закони на нивоу државе БиХ

Назив закона који су на снази	Број Службеног гласника БиХ
Закон о генетички модификованим организмима	23/09
Закон о царинској тарифи БиХ-	1/98, 5/98, 7/98, 22/98, 31/02, 48/05, 76/06, 35/09

3.4. Пољопривредна статистика (попис), системи регистрације

Агенција за статистику БиХ агрегира податке добијене од ентитетских завода за статистику који су прикупљени по истим усклађеним методологијама на свим нивоима.

Активности на побољшању статистике пољопривреде у 2009. години биле су везане за пољопривредне цијене и економске рачуне у пољопривреди, статистици цијена шумских сортимената и статистици рибарства-аквакултуре.

Статистика биљне производње

У статистици биљне производње основни подаци биљне производње се продукују, агрегирају и објављују за ниво БиХ. Усаглашеност са међународним стандардима је прилично добра, нарочито по питању главних индикатора (површине у ха, произведене количине и просјечан принос) у складу са Уредбом ЕУ број 959/93/ ЕЕС и Одлуком Комисије број 2000/115/ ЕС. Агрегирани су подаци о оствареним приносима раних и касних усјева за ниво БиХ за главне групе усјева: житарице, индустријско биље, махунарке, поврће и сточно крмно биље. Објављени су подаци производње воћа и грожђа у 2009. години. Агенција доставља податке EUROSTAT-у и FAO.

Статистика животиња и меса

Жива стока и месо-Агенција за статистику у 2009. години наставила је агрегирање података клања стоке и перади у клаоницама на основу усклађених истраживања у обје ентитетске статистике и подружници Брчко. Подаци су дати по врстама домаћих животиња и категоријама. Индикатори су усклађени са директивама Савјета број 93/23/ЕЕС, 93/24/ЕЕС и 93/25/ЕЕС: број закланих грла, нето тежина и рандман. Унапређена је периодичност објављивања података-квартално за ниво БиХ. Врши се међународно извјештавање (подаци о произведеном месу и броју закланих грла за ниво БиХ).

Статистика шумарства

Статистика шумарства-спроведена су пилот истраживања цијена шумских сортимената на кварталном нивоу од стране ентитетских статистичких завода уз експертску помоћ SIDA/SCB. Створена је основа да се ово истраживање уведе као редовно у 2010. години. Главно истраживање производње, продаје шумских сортимента се спроводи. Подаци о производњи шумских сортимента се редовно прикупљају од стране ентитетских статистичких завода на основу мјесечних истраживања. Агенција ради квартална и годишња саопштења. Објављени су подаци производње, продаје и залиха шумских сортимента за четинаре и листаче. Дају се подаци за UNECE.

Статистика рибарства

Статистика рибарства-у 2009. години отпочет је пројекат у сарадњи са SIDA/SCB у правцу унапређења статистике слатководног рибарства. Анализирана су истраживања у оба ентитета. Урађен је нови упитник и нацрт методологије који су у потпуности усклађени са новом Уредбом ЕУ број 762/2008.

Пољопривредни попис

Припреме за пољопривредни попис везане су за попис становништва и домаћинства у БиХ. У склопу IPA 2007 пројекта регионалне статистичке сарадње везано за компоненту „Попис пољопривреде/Истраживање структуре фарми“ отпочете су припреме за попис пољопривреде. Такође, у склопу регионалног пројекта статистичке сарадње IPA 2007 припремљен је **Извјештај за БиХ о попису пољопривреде/ FSS** који је усвојен од стране Eurostata-а. Материјал даје све смјернице о будућем попису пољопривреде (стратешке правце). У току припреме за Попис становништва укључена су тзв. филтер питања из области пољопривреде чиме се направио линк између два пописа. У оквиру **IPA Пројекта Јачање и хармонизација пољопривредног информационог система БиХ**, компонента 2., предвиђен је пилот пољопривредног пописа који ће омогућити тестирање методологија за прикупљање и обраду података.

3.5. Политика у области безбједности хране

Закон о генетички модификованим организмима („Сл. гласник БиХ“, бр. 23/09) усклађен је са: Уредбама 1946/2003, 1981/2006 и 1830/2003 и Директивама 2001/18 и 1990/219. Законом се прописује поступак и ствара правни оквир за: ограничену употребу, прекогранични превоз, намјерно уношење у околину и стављање на тржиште генетички модификованих организама и производа који се састоје, садрже или воде поријекло од генетички модификованих организама.

На основу наведеног Закона **донесена је Одлука о именовању чланова Савјета за ГМО** („Сл. гласник БиХ“, бр. 92/09).

Правилници које је донио СМ БиХ⁹/објављени правилници:

1. Правилник о меду и другим пчелињим производима („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09), Уредба 2001/110/ЕС,
2. Правилник о методама за контролу меда и других пчелињих производа (Сл. гласник БиХ, бр. 37/09),
3. Правилник о максимално дозвољеним количинама за одређене контаминанте у храни („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09), Уредбе 93/315/ЕС; 1881/2006/ЕС; 1126/2007/ЕС; 565/2008/ЕС; 629/2008/ЕС,
4. Правилник о методама узорковања и анализе за службену контролу нивоа олова, кадмија, живе, анорганског калаја, 3-монохлорпропандиола (3- МРСД) и бензо (а) пирена у храни („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09), Уредба 333/2007/ЕС,
5. Правилник о методама узорковања и анализе за службену контролу нивоа диоксида и пихлорисаних бифенила сличних диоксинима у храни („Сл. гласник БиХ“, бр. 43/09), Уредба 1883/2006/ЕС,
6. Правилник о методама узорковања и анализа за службену контролу количине нитрита у храни („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09), Уредба 1182/2006/ЕС,
7. Правилник о методама узорковања и анализа за службену контролу количине микотоксина у храни („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09),

⁹ На 76. сједници одржаној 12.02.2009. године

8. Правилник о соли за људску исхрану („Сл. гласник БиХ“, бр. 39/09),
9. Правилник о условима које морају испуњавати овлашћене испитне лабораторије које спровode анализе хране и поступку овлашћивања лабораторија („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09),
10. Правилник о ознакама оригиналности и ознакама географског поријекла хране, („Сл. гласник БиХ“, бр. 37/09), Уредбе 2006/510/ ЕС; 2006/1898/ ЕС,
11. Правилник о стандардима за стављање јаја на тржиште, Уредбе 1234/2007/ЕС; 598/2008/ЕС; 589/2008/ЕС,
12. Правилник о ознакама традиционалног угледа хране, Директива 509/2006/ЕС, Уредба 1216/2007/ЕС -Правилником се уређују: услови и поступак за признавање посебних својстава хране ради означавања ознаком „традиционални углед“, садржај спецификације прехранбеног производа, садржај Регистра прехранбених производа који носе ознаку „традиционални углед“, систем утврђивања усклађености и начин контроле,
13. Правилник о природним минералним и природним изворским водама, Директиве 2009/54/ЕС, 2003/40/ЕС,
14. Правилник о стоним водама, национални пропис,
15. Правилник о здравственој исправности воде за пиће, Директива 98/83/ЕС,
16. Правилник о шећерима, Директива 2001/111/ ЕС,
17. Правилник о материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном, Директива 1984/500/ЕЕС, 2005/31/ ЕС,
18. Правилник о ослобађању N-нитрозамина и прекурсора N-нитрозамина материја из еластомера или гумених дуда за бочице и дуда Директива 93/11/ЕЕС,
19. Правилник о материјалима и предметима израђеним од филма регенерисане целулозе намијењеним за контакт са храном, Директива 93/10/ ЕЕС, 2007/42/ ЕС,
20. Правилник о каремичким предметима намијењеним за контакт са храном, Директива 1984/500/ ЕЕС, 2005/31/ ЕС,
21. Правилник о ограничавању употребе епокси деривата у материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном, Уредба 1895/2005/ ЕС,
22. Правилник о материјалима и предметима који садрже винил хлорид мономер и намијењени су за контакт са храном, Директиве 78/142/ЕЕС, 80/766/ЕЕС, 81/432/ЕЕС,
23. Правилник о пластичним материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном Директиве 2002/72/ ЕС, 1982/711/ ЕЕС, 1985/572/ ЕЕС.

У оквиру подршке ИРА 2007, пројекат Подршка у припреми и спроведби ЕУ законодавства из области хране у БиХ, који је започео са оперативним радом у септембру 2009. године, обезбиједио је експерте који заједно са службеницима Агенције сагледавају тренутне капацитете и начин функционисања инспекцијских служби. Сврха је да се процијени ефикасност инспекцијских служби, а на основу тога припреми план њиховог оспособљавања у сврху успостављања ефикасног система који може имплементирати нови концепт надзора „од фарме до трпезе“, у складу са наведеним правилницима.

Везано за лабораторије, **Правилник о условима које морају испуњавати овлашћене испитне лабораторије** које спровode анализе хране детаљно прописује услове за лабораторије које поднесу захтјев за добијање овлашћења. До сада је у АЗБХ БиХ стигло двадесетпет захтјева за овлашћивање из ветеринарског и пољопривредног сектора, сектора јавног здравства, факултета и приватних лабораторија.

ИРА пројекат је обезбиједио експерта за лабораторије који заједно са службеницима Агенције обилази лабораторије које су поднијеле захтјев за овлашћење како би сагледали стварно стање лабораторија и дали препоруке.

Одређен број лабораторија за контролу хране већ је акредитован по стандарду ISO 17025, док се одређен број лабораторија налази у припремним или почетним фазама акредитације.

Инспекцијски надзор у области хране је у надлежности ентитета и БД БиХ. Агенција је у априлу 2009. године **потписала Изјаву о повјерљивости** и од тада има директан приступ RASFF WINDOWU од SANCO RASFF EC.

3.6. Ветеринарска политика

Канцеларија за ветеринарство БиХ (КзВ БиХ) је у 2009. години припремила **План транспозиције ЕУ легислативе у домаће законодавство из поглавља 12** које се односи на ветеринарство. Њиме је детаљно предвиђен начин и динамика транспозиције сваког појединачног европског прописа или његовог дијела.

Усвојен је Закон о заштити и добробити животиња („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/09).

У току 2009. године почеле су активности контроле бруцелозе малих преживара у БиХ. Израђен је и усвојен **Оперативни програм за контролу бруцелозе малих преживара**. Надзорне имплементацијске активности над спровођењем Оперативног програма врши КзВ БиХ заједно са надлежним ентитетским министарствима и Оперативном радном групом као техничком подршком. Средином маја 2009. године **започета је вакцинација против бруцелозе и идентификација малих преживара** (овце и козе) у БиХ и до 31.12.2009. године за 202 ветеринарске организације које врше вакцинацију и идентификацију малих преживара, дистрибуисано је 993.450 доза вакцине са пратећим комплетима заштитне опреме. За 2009. годину КзВ БиХ достављен је извјештај о вакцинацији за 660.455 животиња. На подручју цјелокупне БиХ ради контроле ефикасности вакцине, до 31.12.2009. године, КзВ БиХ достављен је извјештај о вађењу крви код 19.688 животиња.

Спроведене су и активности по пројекту ARDP, који се односи на подршку успостављању функционалног система за означавање домаћих животиња у БиХ.

Правилници које је донио СМ БиХ/објављени правилници/одлуке:

1. Правилник о означавању и контроли кретања животиња у БиХ (усвојен од СМ БиХ 30.12.2009. године) - Наведени правилник је усклађен са EU acquis -1760/2000 EC; 820/97 EC; 21/2004 EC; 1782/2003 EC; 92/102/ЕЕЦ; 64/432/ ЕЕЦ; 2008/71/ EC; 911/2004 EC; 1082/2003; 1505/2006 EC; 494/98 EC; 2000/678/ EC; 2006/968/ EC.,
2. Правилник о мјерама контроле бруцелозе малих преживара („Сл. гласник БиХ, бр. 43/09 и 83/09), дјеломично усклађен са Директивом 91/68/ЕЕЦ,
3. Правилник о начину рада граничне ветеринарске инспекције (Сл. гласник БиХ“, бр. 45/09),
4. Приручник за рад граничне ветеринарске инспекције у БиХ-преглед производа животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 96/09), 97/78/ EC; 282/2004 EC; 2007/275/ EC; 91/496/ ЕЕЦ; 97/78/ EC; 2001/812/ EC; 136/2004 EC; 2004/292/ EC; 2000/25/EC; 882/2004; 94/360/EC; 2006/590/EC; 97/152/EC; 2913/92; 2000/208/EC; 2000/571/EC; 745/2004/EC; 1285/2008/EC,

5. Приручник за рад граничне ветеринарске инспекције у БиХ-преглед живих животиња („Сл. гласник БиХ“, бр. 96/09). Кориштене су одредбе сљедећих прописа ЕУ: 91/496/ЕЕС; 2007/275/ЕС; 282/2004/ЕС; 97/794/ЕС; 2004/292/ЕС; 97/78/ЕС; 2000/25/ЕС; 1774/2002/ЕС; 1069/2009/ЕС; 882/2004/ЕС; 1/2005/ЕС; 2003/85/ЕС.
Наведени Правилник и приручници односе се на рад граничне ветеринарске инспекције која се налази у саставу КзВ и са њима се усклађује модел и процедуре обављања ветеринарских провјера животиња и производа са моделом ЕУ. У протеклом периоду успостављен је јединствен ИТ систем за најаву пошиљки које су предмет ветеринарско-здравственог прегледа приликом увоза и издавање ZVUD (CVED) докумената, те евиденцију свих увезених пошиљки у реалном времену.
6. Правилник о условима увоза и превоза живих животиња, производа животињског поријекла, ветеринарских лијекова, сточне хране и отпадака животињског поријекла у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 52/09),
7. Одлука о одређивању ветеринарско-здравствених услова које морају испуњавати домаћа говеда за расплод и/или тов приликом увоза у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 84/09) 2007/240/ЕС, 79/542/ЕЕС, 92/260/ЕЕС, 93/195/ЕЕС, 93/196/ЕЕС, 93/197/ЕЕС, 95/328/ЕС, 96/333/ЕС, 96/539/ЕС, 96/540/ЕС, 2000/572/ЕС, 2000/585/ЕС, 2000/666/ЕС, 2002/613/ЕС, 2003/56/ЕС, 2003/779/ЕС, 2003/804/ЕС, 2003/858/ЕС, 2003/863/ЕС, 2003/881/ЕС, 2004/407/ЕС, 2004/438/ЕС, 2004/595/ЕС, 2004/639/ЕС и 2006/168/ЕС; 79/542/ЕЕС,
8. Одлуку о одређивању ветеринарско-здравствених услова које морају испуњавати пошиљке свјежег меса, укључујући мљевено месо, домаћих говеда приликом увоза у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 84/09), 79/542/ ЕЕС странице 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86 ‘BOV’.

Наведеним Правилником и одлукама се усклађују процедуре и услови за увоз одређених живих животиња и производа животињског поријекла.

9. Правилник о обиљежавању сировина и производа животињског поријекла и изради, облику и садржају ветеринарских ознака („Сл. гласник БиХ“, бр. 82/09),
10. Наредба о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња и њиховом спровођењу и финансирању у 2009. години („Сл. гласник БиХ“, бр. 4/09),
11. Наредбе о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња, њиховом спровођењу и финансирању у 2010. години,
12. Правилник о максимално дозвољеним количинама ветеринарских лијекова и пестицида у производима животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 6/09),
13. Одлука о измјенама и допунама Одлуке о забрани увоза одређених пошиљки ради спречавања уношења у БиХ трансмисивних спонгиформних енцефалопатије („Сл. гласник БиХ“, бр. 21/09),
14. Одлука о измјени и допуни Одлуке о забрани увоза и провоза одређених пошиљки у БиХ ради спречавања уношења болести плавог језика („Сл. гласник БиХ“, бр. 32/09),
15. Одлука о забрани увоза одређених пошиљки ради спречавања уноса у БиХ болести слинавке и шапа („Сл. гласник БиХ“, бр. 38/09),
16. Одлука о забрани одређених пошиљки ради спречавања уноса у БиХ атипичне куге живине – Њукастл болести („Сл. гласник БиХ“, бр. 40/09),
17. Одлука о измјенама и допунама одлуке о забрани увоза одређених пошиљки ради спречавања уношења у БиХ класичне свињске куге („Сл. гласник БиХ“, бр. 40/09),
18. Одлука о измјенама и допунама Одлуке о условима које морају испуњавати овлашћене ветеринарске дијагностичке лабораторије („Сл. гласник БиХ“, бр. 43/09),

19. Одлука о измјени и допунама одлуке ветеринарско – здравственим условима који морају бити испуњени приликом стављања у промет живе рибе, ракова и мекушаца, те производе добијених од њих („Сл. гласник БиХ“, бр. 43/09),
20. Одлука о прерасподјели средстава са директних трансфера на буџет КзВ БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 45/09),
21. Одлука о допуни Одлуке о забрани увоза одређених пошилики ради спречавања уношења у БиХ трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија („Сл. гласник БиХ“, бр. 51/09),
22. Одлуку о стављању ван снаге Одлуке о измјени Одлуке о висини накнаде за издавање свједоже (сертификата) („Сл. гласник БиХ“, бр. 68/09),
23. Одлука о измјени Одлуке о успостављању групе за техничку подршку за пројекат Свјетске банке „Пројекат припремљености за авијарну инфлуенцу“ („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/09),
24. Одлука о измјенама одлуке о начину обављања ветеринарско – здравственог прегледа и контроле животиња прије клања и производа животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 79/09),
25. Одлука о висини накнаде за обавезне ветеринарско-здравствене прегледе у промету преко границе БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 91/09),
26. Одлука о допуни Одлуке о ветеринарско-здравственим условима који морају бити испуњени приликом стављања у промет живе рибе, ракова и мекушаца, те производа добијених од њих („Сл. гласник БиХ“, бр. 94/09),
27. Одлука о измјенама одлуке о праћењу резидуа одређених материја у живим животињама и производима животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 40/09) Директива 96/23- поједностављена је процедура усвајања годишњег плана праћења резидуа,
28. Одлука о плану праћења резидуа за 2009. годину („Сл. гласник БиХ“, бр. 59/09).
Лабораторијске анализе резидуа ветеринарских лијекова се обављају у овлашћеним/референтним ветеринарским лабораторијама, док се потврдне методе анализа обављају у референтној лабораторији у Словенији. У циљу омогућавања обављања потврђених анализа у БиХ, КзВ БиХ поднијела је у оквиру IPA Fiche 2009. пројектну идеју у погледу набавке лабораторијске опреме. Инспекција FVO је привременим планом предвидјела „audit“ (контролу стања) у БиХ у погледу резидуа ветеринарских лијекова и резидуа у живим животињама и животињским производима у току ове године.

Упућен је формални захтјев Међународној организацији за здравље животиња (ОИЕ) чиме је започета процедура за добијање статуса БиХ у погледу BSE-а и у току је прикупљање неопходних података како би се процедура спровела. У погледу законодавства, **КзВ БиХ припрема Правилник** којим се утврђују мјере за спречавање, контролу и искорјењивање BSE. Овај правилник је у завршној фази расправе код надлежних органа и очекује се да буде донешен до краја марта (999/2001/ЕС).

КзВ је преко IPA 2009 кандидовала наставак пројеката искорјењивања болести бјеснила и свињске куге и набавку лабораторијске опреме за анализу резидуа ветеринарских лијекова и пестицида у производима животињског поријекла, а са IPA 2010 наставак активности искорјењивања бјеснила у популацији дивљих животиња спровођењем оралне вакцинације против ове болести.

Поред наведених активности, у 2009. години у сарадњи са Делегацијом ЕУ у БиХ, припремљена је тендерска документација за набавку вакцина против бјеснила и класичне куге свиња у циљу припрема за започињање имплементације IPA 2008.

Покренуте су процедуре потписивања Споразума о ветеринарској сарадњи са надлежним органима Србије, Црне Горе, Македоније и Албаније.

3.7. Фитосанитарна политика

УзЗЗБ БиХ је у сарадњи са надлежним органима ентитета и БД БиХ донијела правилнике усклађене са Директивама ЕУ који омогућавају **почетак имплементације Закона о заштити здравља биља**. Правилницима се регулише мониторинг кромпира на пет штетних организама чиме је задовољен законодавни оквир за спровођење мониторинга кромпира:

1. Правилник о листама штетних организама, листама биља и биљних производа и регулисаних објеката („Сл. гласник БиХ“, бр. 69/09) Директива 2000/29/ ЕС,
2. Правилник о спровођењу системске контроле и предузимању мјера у циљу спречавања уношења, ширења и контроле смеђе трулежи кромпира и бактеријског увенућа на кромпиру и парадајзу проузрокованих бактеријом *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi *et al.* („Сл. гласник БиХ“, бр. 90/09) Директива 98/57/ ЕС и 2006/63/ ЕС,
3. Правилник о спровођењу системске контроле и предузимању мјера у циљу спречавања уношења, ширења и контроле прстенасте трулежи кртоле кромпира коју узрокује бактерија *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis *et al.* ssp. *sepedonicus* (Spieckermann *et* Kotthoff) Davis *et al.* („Сл. гласник БиХ“, бр. 90/09) Директива 93/85/ ЕЕС и 2006/56/ЕС,
4. Правилник о мјерама за спречавање уношења, ширења и контроле кромпирове цистолике нематодe (*Globodera rostochiensis* Woll.), и (*Globodera pallida* Stone) у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 78/09) Директива 69/465 ЕЕС,
5. Правилник о мјерама за спречавање уношења и ширења *Synchytrium endobioticum* (Schilb.) Perc узрочника болести рака кромпира у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 78/09) Директива 69/464/ ЕЕС.

У циљу имплементације Закона о минералним ђубривима припремљен је:

1. Правилник о условима за стављање у промет, квалитети и контроли квалитета минералних ђубрива, те складиштењу и руковању минералним ђубривима („Сл. гласник БиХ“, бр. 90/09) усклађен са Уредбом 2003/2003.

У циљу имплементације Закона о фитофармацеутским средствима припремљени су:

1. Правилник о поступку са залихама средстава за заштиту биља којима је престала да важи регистрација („Сл. гласник БиХ“, бр. 58/09),
2. Одлука о забрани регистрације, увоза и промета активних материја и фитофармацеутских средстава која садрже активне материја чији је промет односно употреба у ЕУ забрањен („Сл. гласник БиХ“, бр. 47/09) - Одлуке Комисије 2008/934/ЕС; 2008/771/ЕС; 2008/296/ЕС; 2007/442/ЕС и 2008/941/ЕС; Директиве Комисије 2006/132/ЕС и 2006/134/ЕС.

Овим прописима и са Одлуком донесеном 2008. године регулисано је да средства за заштиту биља које садрже активне материје забрањене у ЕУ не могу се увозити ни у БиХ.

У циљу имплементације Закона о сјемени и садном материјалу пољопривредних биљака БиХ припремљени су нацрти:

1. Националне сортне листе,
2. Правилника за стављање у промет сјемена и садног материјала пољопривредног биља,
3. Правилника о производњи и стручном надзору сјеменских усјева пољопривредног биља којима се успостављају услови и захтјеви стављања у промет у погледу квалитета,
4. Правилника о упису у регистре лабораторија, добављача и узорковача сјемена и садног материјала,
5. Правилника о методама узорковања и испитивања сјемена и садног материја.

Закон о заштити нових сорти биља у БиХ је у парламентарној процедури. Након његовог објављивања ствара се могућност за чланство у UPOV-у. **Чланство у UPOV-у** је један од услова пријема у WTO.

У оквиру пројекта „Интегрисано управљање границом“ **потписан је Споразум за успостављање Центра за анализу ризика**. УзЗЗБ БиХ је активно учествовала у изради Споразума. За фитосанитарну област локални центар за анализу ризика је успостављен у УзЗЗБ БиХ. За добро функционисање овог центра потребна је добра сарадња са ентитетским инспекторатима и инспекторатом БД БиХ.

Потписан је Споразум о међусобној сарадњи између институција укључених у процес интегрисаног управљања државном границом БиХ-потписници овог Споразума у фитосанитарном сектору су поред УзЗЗБ БиХ и Инспекторати ентитета и Инспекторат БД БиХ. Успостављено је и међуагенцијски орган за спроведбу овог Споразума.

Парафиран је Споразум са Црном Гором о граничним прелазима, а у оквиру овог споразума и о граничним прелазима гдје је организован фитосанитарни надзор.

УзЗЗБ БиХ је у **сарадњи са Пројектом USAID FARMA покренула активности** на едукацији произвођача кромпира. Едукацију проводе домаћи стручњаци из фитосанитарне области. Циљ едукације је упознавање произвођача сјеменског и меркантилног кромпира са карантинским штетним организмима и најаву спровођења истраживања о присуству и системској контроли која ће услиједити након усвајања Програма мониторинга. Након ове обуке услиједити ће обука инспектора који ће учествовати у имплементацији Програма мониторинга.

3.8. Приоритети у сектору у 2010. години

У складу са приоритетима и започетим активностима у 2009. години, приоритети у сектору у 2010. години:

1. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ;
2. Испуњавање обавеза и приоритета Споразума о стабилизацији и придруживању и Европског партнерства;
3. Усклађивање законодавства и доношења подзаконских аката из области ветеринарства, безбједности хране и заштите здравља биља;
4. Преузимање асquis-а у складу са планом за преузимање асquis-а;
5. Јачање капацитета у државним и ентитетским институцијама и координација активности;
6. Јачање институционалних и управних капацитета и јачање сарадње између релевантних институција битних за међународну трговину.

4. РИБАРСТВО

Министарство иностраних послова БиХ (МИП БиХ) је утврдило да је **БиХ** **сукцесијом преузела све конвенције** које је потписала СФРЈ, а самим тим и **Конвенцију о праву мора из 1982. године** (СФРЈ је потписала ову Конвенцију 10.10.1982. године, а ратификовала 05.05.1986. године). БиХ је обавијестила депозитара да је сукцесијом преузела Конвенцију, као и све обавезе које из ње произилазе, тако да њена ратификација није потребна.

Предсједништво БиХ је донијело Одлуку¹⁰ о ратификацији Конвенције о раду у риболову Међународне организације рада број 188 из 2007. године и препоруке о раду у риболову број 199 из 2007. године.

Унутрашња и поморска пловидба је у надлежности Министарство комуникација и транспорта БиХ (МКТ БиХ). **Закон о унутрашњој и поморској пловидби је у парламентарној процедури.** Овај Закон предвиђа **формирање Агенције за унутрашње и поморске пловне путеве БиХ** која је задужена за техничке стандарде за грађење и одржавање унутрашњих и поморских пловних путева, пловила и њихову регистрацију. Законом је предвиђено да надзор над његовом спроведбом имају капетаније у оквиру којих је предвиђен рад инспектора безбједности пловидбе у вршењу инспекцијског надзора.

Надлежни орган за доношење прописа из области рибарства је МСТЕО БиХ у чијем саставу је управна организација **КзВ БиХ** и Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој.

Према постојећој легислативи утврђена је надлежност КзВ БиХ у складу са Законом о ветеринарству у БиХ¹¹, која се односи на регистрацију, контролу и пријаву пловних објеката и превозника у међународном транспорту воденим путевима. До сада КзВ БиХ није имала захтјеве за регистрацију пловила који се баве ловљењем рибе и извозом рибе у треће земље. Почетком јуна 2009. године КзВ БиХ је информисала DG MARE да немају регистрованих пловила који се баве ловљењем рибе. Сви улови рибе потичу из узгојних објеката, укључујући и морске рибе, који су под сталним ветеринарским надзором.

Према постојећој легислативи утврђена је надлежност МСТЕО БиХ у складу са Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју¹², која се односи на координацију са надлежним институцијама на државном, ентитетском и нивоу БД БиХ код доношења неопходне легислативе. У складу са Одлуком о успостављању радних група за европске интеграције¹³ у оквиру које је предвиђено формирање подгрупа за специфичне области, формирана је, између осталих, **подгрупа за област рибарства**, чији је основни задатак преузимање *acquis*-а, поглавље 13. Ова подгрупа је направила **план за преузимање прописа** у наредном периоду. У рад ове радне групе укључени су представници надлежних институција и она је основни инструмент за преузимање и хармонизацију прописа са ЕУ и хармонизацију прописа у оквиру БиХ.

Поред одобреног извоза прерађевина од рибе у земље ЕУ, у 2009. години **поднесен је само један захтјев за извоз прерађевина од рибе**, али није одобрен због неиспуњавања прописаних услова за извоз ових производа на тржиште ЕУ.

¹⁰ На 60. сједници од 12.08. 2009. године

¹¹ Сл. гласник БиХ, бр. 34/02

¹² Сл. гласник БиХ, бр. 50/08

¹³ Сл. гласник БиХ, бр. 47/09

Програми подстицаја у рибарству, као и у цјелокупном сектору пољопривреде, у надлежности су ентитета. Највећи удио ове производње односи се на узгој конзумне калифорнијске пастрмке, те узгој млађи поточне пастрмке за порибљавање отворених вода.

У 2009. години средства су се издвајала кроз инвестициона улагања и то за:

- Изградњу рибњака за узгој слатководне рибе,
- Изградњу рибњака за узгој морске рибе,
- Изградњу рибњака на хидроакумулацијама,
- Адаптацију и проширење постојећих рибњака,
- Куповину опреме за рибњаке.

На основу одлуке министра спољне трговине и економских односа **успостављена је Радна група за хармонизацију подстицајних мјера које се односе и на област рибарства**. Посебне извозне подстицајне политике односе се само на одређене стимулативне мјере за увођење међународних стандарда (нпр. НАССР).

5. РУРАЛНИ РАЗВОЈ

5.1. Програм руралног развоја

Рурални развој подразумијева скуп политика, мјера и активности чији је циљ свеобухватан економски, социјални и културни напредак становништва руралног подручја и које се планирају и спроводе уз уважавање принципа одрживог развоја и очувања и унапређења квалитета животне средине.
Закон о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ.

У циљу развоја оквира за политике руралног развоја и захтјева за развој и имплементацију **Стратегије руралног развоја на државном нивоу** министар спољне трговине и економских односа БиХ донио је **Одлуку о формирању Радне групе за рурални развој**. Радна група за рурални развој обезбјеђује међуминистарску, односно међуентитетску сарадњу и координацију стратешког планирања руралног развоја, укључујући и БД БиХ, а у циљу реализације политике руралног развоја БиХ и креирања Стратешког плана руралног развоја БиХ. У оквиру Радне групе за рурални развој, у јулу 2009. године, формиран је **Технички тим**, чија је **основна улога да креира и хармонизује мјере руралног развоја БиХ**. Задатак Техничког тима је и да упореди и усклади мјере

руралног развоја у оквиру постојећег програма субвенција у ентитетима и БД БиХ, те припреми процјене о мјерама руралног развоја које би биле обухваћене IPARD програмом на државном нивоу. Технички тим је у својем досадашњем раду усагласио/хармонизовао мјере, односно дефинисао називе мјера руралног развоја, као што слиједи:

- Оса I: Инвестирање у пољопривредну механизацију и Инвестирање у прерађивачке капацитете.
- Оса II: Развој агротуризма.

Усаглашене мјере биће транспониране у програмима ентитета и БД БиХ за 2010. годину.

Уз подршку ЕУ пројекта **Јачање капацитета за програмирање руралног развоја БиХ (3P-BHRD)**, чија је имплементација започела у септембру 2009. године, припремиће се нацрт стратегије, односно **пред-IPARD план**, који укључује пилот хармонизоване мјере руралног развоја, а засниваће се на ревидираном државном Стратешком плану, ревидираним и поједностављеним Оперативним програмима државе и ентитета.

Подршку институционалном јачању капацитета и обезбјеђивању услова за програмирање руралног развоја, као и **подршку за реализацију пилот мјера руралног развоја** усклађених са ЕУ захтјевима **обезбиједио је ARDP** пројекат. Пред-IPARD план обухваћа приједлог структуре (неопходне за спроведбу програма руралног развоја) и система који ће бити надлежни за надгледање пилот иницијатива и за извјештавања о њиховом раду.

Као дио институционалног јачања и усклађивања са најбољим праксама ЕУ, **неопходно је у БиХ развити IPARD структуре** којим се обезбјеђује транспарентност, цјеловитост и контрола плаћања подстицаја и грантова у области пољопривреде, исхране и руралног развоја.

У том погледу, доношење **Одлуке о оснивању Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ** („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/09) представља кључну одлуку која омогућује да се почне са постепеним увођењем правила у систему исплата подршки у пољопривреди по принципима како то захтијева ЕУ и да се изграђује платни систем БиХ у пољопривреди, исхрани и руралном развоју у складу са захтјевима ЕУ.

Намјера је да канцеларија буде транзиционална институционална структура на нивоу БиХ са основним циљем да осигура усклађеност плаћања која врше надлежни органи ентитета и БД БиХ како би се подржале мјере политике пољопривреде и руралног развоја, те њихово постепено приближавање *acquis*-у. Сједиште канцеларије је у Источном Сарајеву и у току је процедура именовања в.д. директора.

По питању развоја модела система плаћања у БиХ, и поред значајних напора МСТЕО БиХ, бројни одржани састанци у 2009. години нису резултовали приједлогом адекватног модела.

У складу са захтјевима ЕК и ССП, по питању IPARD -а, формиране су:

- Радна група за успостављање Управљачког ауторитета као државног органа одговорног за управљање IPARD програмом,
- Радна група за успостављање IPARD агенције/система која је одговорна за имплементацију и функције плаћања IPARD програма.

Обје радне групе раде на приједлогу концепта за успостављање оперативне структуре за IPARD.

5.2. Мјере руралног развоја и подстицаји

5.2.1. Новчане подршке у ФБиХ

Укупан буџет за новчане подршке ФМПВШ за 2009. годину износио је 50.000.000 КМ, односно 3% од укупног буџета ФБиХ. Право на подршку у оквиру **мјера руралног развоја** у ФБиХ без инвестиција остварило је укупно 855 корисника. **Осим мјера подршке руралног развоја** у оквиру програма подршки у ФБиХ **спровode се и мјере директних подршки и подршки инвестиција**. У оквиру осавремењивања gospodarстава и испуњавања здравствених и хигијенских стандарда подржаване су инвестиције у:

- Набавци пољопривредне механизације и опреме,
- Набавци основног стада,
- Подизању вишегодишњих насада,
- Изградњи и проширење рибњака,
- Изградњи пластеника и стакленика,
- Изградњи капацитета за складиштење и дистрибуцију (пакирнице, сортирнице за дораду и хладњаче).

Удио инвестиционе подршке износио је 25% од укупне вриједности инвестиције, односно 15,41% од укупног буџета ФМПВШ за новчане подршке у 2009. години.

У поређењу са новчаним подршкама из буџета ФМПВШ за инвестиционе пројекте у 2008. години, који су износили 27,78%, евидентно је смањење инвестиционих улагања у 2009. години у износу од 12,37% од укупних средстава предвиђених Програмом новчаних подршки из буџета ФМПВШ. Разлог лежи у чињеници да је у 2009. години дошло до смањења буџета ФМПВШ за новчане подршке, као и у преносу обавеза за неизмирене обавезе везане за инвестиционе пројекте из 2008. године.

Табела 15. Реализација подстицајних мјера по групама и врстама

Назив мјере	Износ у КМ	% учешћа
А. Подршка пољопривредној производњи		
А/1. Анимална производња		
1. Производња свјежег крављег млијека (IV квартал 2008. године, I и II квартал 2009. године)	10.004.731,20	
2. Производња свјежег крављег млијека (пренос обавеза из 2008. године)	64.226,68	
3. Производња свјежег овчијег и козијег млијека (IV квартал 2008. и I, II и III квартал 2009. године)	66.000,00	
4. Држање крава у систему крава-теле	180.000,00	
5. Држање крава у систему крава-теле (пренос из 2008. године)	10.400,00	
6. Тов јунади	1.444.400,00	
7. Тов свиња	1.645.000,00	
8. Тов свиња (пренос из 2008. године)	851.675	
9. Узгој расплодних јуница (првотелка)	1.380.000,00	
10. Узгој расплодних јуница (пренос из 2008. године)	703.200,00	
11. Основно стадо оваца и коза	2.300.050,00	
12. Основно стадо оваца и коза (пренос из 2008. године)	232.548,00	
13. Узгојно ваљане расплодне назимице	73.500,00	
14. Држање пчелиња друштва	1.300.000,00	
15. Узгој 18-то седмичних пиленки	150.000,00	
16. Узгој пиленки тешких родитељских линија	195.000,00	
17. Узгој пиленки лаких родитељских линија	11.500,00	
18. Узгој рибе (пренос из 2008. године)	524.709,00	
Укупно:	21.136.940,12	42,28
А/2. Биљна производња		
1. Производња житарица (пшеница и раж)	1.150.000,00	
2. Производња уљарица (уљана репица, соја, сунцокрет)	257.200,00	
3. Дуван (Вирџинија, класа I – IV)	281.350,40	
4. Дуван (Берлеј класа I – IV)	301.918,40	
5. Дуван (Херцеговачки равњак класе А1, А2, А3, Б1, Б2 и Б3)	412.000,00	
6. Поврће за кориштење у свјежем стању	210.000,00	
7. Поврће за кориштење у свјежем стању (краставац, парадаиз, паприка, патлиџан, салата) (пренос из 2008. године)	14.445,50	
8. Поврће за индустријску прераду	320.000,00	
9. Поврће за индустријску прераду (корнишон, парадајз, паприка, патлиџан, мрква, цвекла и лук) (пренос из 2008. године)	2.849,30	
10. Производња хељде, љековитог и ароматичног биље	120.000,00	
11. Производња сјемена житарица	80.000,00	
12. Производња сјемена кромпира	420.000,00	
13. Декларисане саднице коштуњичавог и јабучастог воћа	332.500,00	

14. Декларисане саднице коштуњичавог и јабучастог воћа (пренос из 2008. године)	381.749,00	
15. Декларисане саднице јагодастог воћа (малина и купина)	70.000,00	
16. Декларисане саднице (боровнице, бруснице, рибизле и огрозда)	10.000,00	
17. Декларисане саднице јагодастог воћа (малина, купина, боровница) (пријенос из 2008. године)	84.239,25	
18. Декларисане саднице винове лозе	60.000,00	
19. Декларисане саднице винове лозе (пријенос из 2008. године)	80.259,00	
20. Контејнерске пресаднице поврћа и љековитог биља	84.000,00	
Укупно:	4.672.510,85	9,35
Б/1. Инвестициони пројекти који се финансирају у 2009. години		
1. Набавка пољопривредне механизације и опреме	700.000,00	
2. Изградња и проширење објеката и набавка опреме у сточарству, набавка пољопривредне механизације и опреме, изградња или доградња пластеника и стакленика, подизање вишегодишњих насада и изградња и проширење рибњака (пренос обавеза из 2008.године)	6.897.966,22	
3. Набавка основног стада	500.000,00	
4. Подизање вишегодишњих насада	3.000.000,00	
5. Подизање вишегодишњих насада јесенска садња 2008. година	4.757.368,71	
6. Изградња и проширење рибњака	150.000,00	
7. Изградња пластеника и стакленика	150.000,00	
8. Изградња капацитета у прехранбеној производњи (пакирнице, сортирнице, дорада и хладњаче)	709.625,06	
9. Развојна банка-инвестициони пројекти	2.000.000,00	
Укупно:	18.864.959,99	37,73
Б/2. Регресирање камата		
1. Регресирање камата	255.932,75	
2. Регрес камата (пренос из 2008. године)	1.142.631,29	
Укупно:	1.398.564,04	2,80
Б/3. Суфинансирање осигурања		
1. Суфинансирање осигурања пољопривредних производњи	100.000,00	
Укупно (Б/1+Б/2+Б3):	20.363.524,03	40,72
Ц. Стручни пројекти		
Ц 1. Пројекти започети у 2008. години а који ће бити завршени у 2009. години		
1. Економика примарне пољопривредне производње	75.000,00	
2. Развој овчарства у функцији развоја аутохтоних сирева и меса у ФБиХ	190.000,00	
3. Програм развоја капацитета за производњу безвирусног садног материјала (култура меристема)	60.000,00	
4. Пољопривредна политика и њен будући утицај на развој сектора хране у ФБиХ	150.000,00	
5. Стратегија пољопривреде 2010/2014	270.000,00	
6. Стратегија употребе пољопривредног земљишта	115.000,00	
7. Обавезе по уговорима за пројекте из 2008. године	64.000,00	
Укупно:	924.000,00	1,85
Д. Рурални развој		
Д/1. Пројекти руралног развоја		

1. Пројекти руралног развоја из 2008. године	37.000,00	
Д/2. Допунске активности	400.000,00	
2. Улагање у руралну инфраструктуру	700.000,00	
Д/3. Пољопривредно земљиште		
3. Уређење и заштита пољопривредног земљишта	400.000,00	
Укупно (Д1+Д/2+Д/3):	1.537.000,00	3,07
Остале подршке		
Е. Едукације, стручни скупови, семинари	490.000,00	
Ф. Подршка организовању пољопривредника	250.000,00	
Г. Пројекат надзор дуванског штитастиг мољца	48.000,00	
Х. Помоћ у стручном образовању и промоција програма из области пољопривреде	145.550,00	
И. Резерве	432.475,00	
Укупно (Е+Ф+Г+Х+И):	1.366.025,00	2,73
Укупно:	50.000.000,00	100

Извор: ФМПВШ

5.2.2. Новчане подршке у РС

Од усвајања **Плана коришћења подстицајних средстава за развој пољопривреде и села у 2009. години и Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села**, у ресору су се континуирано обрађивали приспјели захтјеви корисника за остваривање права на новчане подстицаје.

Укупно је планирано 80.000.000,00 КМ (на бази 6% укупних домаћих прихода буџета РС, а по основу Измјена и допуна Закона о обезбјеђењу и усмјеравању средстава за подстицање развоја пољопривреде и села), а **реализовано је 81.561,999.89 КМ** од чега је 28.077.042,25 КМ исплаћено за обавезе из 2008. године.

Током 2009. године укупно је **примљено 8.251 захтјева за остваривања права на новчане подстицаје** у пољопривреди. Министарство је позитивно ријешило 6.968 захтјева или 84,45% и извршило исплату средстава корисницима који су према правилнику испуњавали услове. Због континуитета производње у току је обрада дванаест захтјева. Остали захтјеви нису поднесени у складу са одредбама правилника и као такви су негативно ријешени.

Од укупног броја позитивно ријешених захтјева 4.405 су захтјеви који се односе на подршку производњи и дохотку тј. директна плаћања гдје спадају: премија за производњу квалитетно приплодног подмлатка, производњу меса-тов, млијека, пчеларску производњу, подршка по јединици засијане површине за биљну производњу (за прољећну и јесењу сјетву), премију за воће и поврће, сјеменски и садни материјал и дуван, 2.211 су захтјеви за подршку дугорочним улагањима као што су: набавка пољопривредне механизације и опреме, улагања у сточарство-основно стадо, објекти о опрема, лабораторије за испитивање квалитета, хидромелиорациони системи, подизање вишегодишњих засада, изградања пластеника и стакленика те капацитета за дораду и прераду пољопривредних производа) и 560 су захтјеви за подршку руралном развоју: институционална подршка, унапређење конкуретности пољопривредне производње, економско социјална ревитализација села, подршка ревитализацији сеоске инфраструктуре, подршка едукацији и доквалификацији, средства опште намјене у развоју руралних подручја, 1.076 су захтјеви за интервентне мјере у области заштите биљака и животиња, сезонске интервенције на тржишту, ванредне потребе и помоћи. За обраду и рјешавање великог броја захтјева предвиђен је комисијски преглед на терену и утврђивање чињеничног стања, тако да је обављен и велики број теренских обилазака прије исплате, што је успоравало рјешавање и обраду захтјева.

Такође, велики број захтјева по једном службенику успоравао је реализацију осталих активности које су у домену рада ресора.

Табела 16. Реализација подстицајних мјера по групама и врстама

Назив мјере	Износ у КМ	% учешћа
I Подршка производњи и дохотку		
A. Директна подршка сточарској производњи	26.968.283,15	
1. Премија за приплодну стоку	2.063.930,59	
2. Подршка развоју тржишне производње млијека	21.989.154,92	
3. Премија за производњу меса	2.197.813,64	
4. Подршка пчеларској производњи	717.384,00	
B. Директна подршка биљној производњи	7.545.308,24	
1. Премија за воће и поврће	1.000.179,24	
2. Подршка по јединици сјетвене површине	5.215.371,32	
3. Органска производња	30.253,50	
4. Интегрална производња	0,00	
5. Премија за сјеменски материјал	243.252,70	
6. Премија за садни материјал	443.903,53	
7. Премија за дуван	612.347,95	
Укупно:	34.513.591,39	42,3
II Подршка дугорочним улагањима		
1. Набавка пољопривредне механизације и опреме	1.239.444,70	
2. Капиталне инвестиције у сточарској производњи (основно стадо, објекти)	888.626,04	
3. Улагања у хидромелиорационе системе	1.433.492,58	
4. Подизање вишегодишњих засада	933.040,60	
5. Изградња стакленика и пластеника	82.277,59	
6. Подизање капацитета за дораду и прераду	741.304,52	
7. Улагања у лабораторије за испитивање квалитета	250.700,00	
Укупно:	5.568.886,03	6,8
III Подршка руралном развоју		
1. Средства намијењена за институционалну подршку	1.687.165,28	
2. Унапређење конкурентности пољопривредне производње	214.704,90	
3. Економско социјална ревитализација села	46.213,00	
4. Подршка ревитализацији сеоске инфраструктуре	4.315.055,00	
5. Подршка стручним програмима, едукацији и доквалификацији	407.686,00	
6. Средства опште намјене у развоју руралних подручја	1.576.451,35	
Укупно:	8.247.275,53	10,1
IV Интервентне мјере и ванредне потребе		
1. Интервентне мјере у области заштите животиња	3.994.394,88	
2. Интервентне мјере у области заштите здравља биљака	0,00	
3. Интервентне мјере и ванредне потребе	920.366,24	
4. Средства намјењена за исплату по судским пресудама	240.443,57	
Укупно:	5.155.204,69	6,3
Укупно (I+II+III+IV)	53.484.957,64	
B Обавезе из 2008. године	28.077.042,25	34,4
Укупно:	81.561.999,89	100

Извор: МПШВ РС

5.2.3. Новчане подршке у БД БиХ

Укупни новчани подстицаји у БД БиХ у 2009. години износили су 6.485.000 милиона КМ.

Уз постојеће мјере које се спроводе кроз Програм подстицаја за унапређивање пољопривредне производње **додатним мјерама** (Програм мјера за ублажавање последица рецесије у пољопривредној производњи) настоји се повећати конкурентност у областима гдје је иста поремећена, те да се стимулише развој еколошких принципа, односно додатно омогући пољопривредним произвођачима да спремније и стабилније послују у условима глобалне кризе. **Законом о подстицајима БД БиХ није предвиђено финансирање руралног развоја**, али се из подстицаја за 2009. годину као мјере руралног развоја могу узети мјере које утичу на повећање конкурентности, а односе се на инвестиције у нове засаде, инвестиције у пољопривредну механизацију и опрему и Globalgap.

Систем додатног финансирања спровео се кроз реализацију сљедећих мјера:

1. Додатни подстицај за пшеницу рода 2009. године, а сјетве 2008. године у износу од 233.275,20 КМ;
2. Повећање подстицаја за млијеко-повећањем износа подстицаја за млијеко са 400,00 КМ на 450,00 КМ у укупном износу око 42.850,00 КМ;
3. Субвенционисање мини соларних сушница за воће, поврће, љековито биље, гљиве и шумске плодове и сјеменске робе на еколошки начин-уведена по први пут као еколошка мјера у области прераде пољопривредних производа и реализована је кроз подстицаје у 2009. години када је издвојено 153.600,00 КМ.

Из приказаног је евидентно да **БиХ нема кохерентну политику пољопривредних стимулација** и сваки ентитет, као и БД БиХ има своју политику пољопривредних подстицаја која се разликује по износу, намјени и критеријумима расподеле. За сваку буџетску годину се доноси посебан пропис на основу кога се одређује производња која ће бити стимулисана, услови под којима се остварује право на стимулацију, износи средстава за сваку пољопривредну производњу, као и укупан износ за подршку примарне пољопривредне производње. **Основни циљ хармонизације подстицаја** је развијање система подршки у пољопривреди БиХ који је у складу са системом директних плаћања у ЕУ, што омогућава БиХ да има користи од будућих ЕУ буџета намијењених пољопривредним произвођачима. Овај систем ће бити у потпуности усаглашен са захтјевима САП-а и WTO-а.

У циљу хармонизације подстицаја у БиХ Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој МСТЕО БиХ, у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде и Одјељењем за пољопривреду БД БиХ и уз техничку подршку пројекта ЕУ, израдио је документ **Приједлог оквира за постепено усклађивање мјера подршке у пољопривреди и руралном развоју БиХ (2008-2010)**. Овај документ даје препоруке за постепено прилагођавање и хармонизацију мјера подршке сектора пољопривреде и руралног развоја, како унутар БиХ тако и са сличним мјерама које се користе у ЕУ.

Током 2009. године одржани су бројни састанци у организацији МСТЕО БиХ везани за хармонизацију подстицаја, али исти нису довели до очекиваног циља, а то је хармонизација подстицаја у БиХ који би систематски подржали регистрована пољопривредна газдинства.

6. ТРГОВИНА¹⁴

Укупан увоз пољопривредних производа¹⁵ у 2009. години износио је 2,39 милијарди КМ што представља 19,35% укупног БиХ увоза. **Укупан извоз пољопривредних производа** у 2009. години износио је 452,77 милиона КМ што је 8,19% укупног БиХ извоза.

Табела 17. Размјена пољопривредним производима у милионима КМ (2008-2009)

Година	Увоз	Извоз	Дефицит	Покривеност
2008	2.620,14	410,1	-2.210,04	15,65%
2009	2.389,02	452,77	-1.936,25	18,95%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Извоз БиХ у агроиндустријском сектору у 2009. години порастао је 10,40% у односу на 2008. годину, док увоз у истом периоду биљежи пад од 8,82%. **БиХ биљежи дефицит** у свим главама Царинске тарифе које се по међународној класификацији сматрају пољопривредним производима. То говори у прилог чињеници да је БиХ увозно оријентисана земља када се ради о пољопривредним производима тј. да нема довољне количине пољопривредних производа да задовољи потребе домаћег тржишта. Међутим, оно што је позитивно јесте чињеница да је укупан **дефицит** у трговини пољопривредним производима у 2009. години **смањен за 12,4%** у односу на 2008. годину. У 2009. години највеће учешће у дефициту робне размјене БиХ пољопривредним производима имали су:

- Глава ЦТ 22 - Пића, алкохоли и и сирће (14,61%);
- Глава ЦТ 21 - Разни прехранбени производи (9,30%);
- Глава ЦТ 10 - Житарице (7,23%);
- Глава ЦТ 23 - Остаци и отпаци од прехранбене индустрије (6,91%);
- Глава ЦТ 24 - Дуван и прерађене замјене дувана (6,50%);
- Глава ЦТ 19 - Производи на основи житарица, млијека и сл. (5,85%);
- Глава ЦТ 02 - Месо и други клаонични производи за јело (5,85%);
- Глава ЦТ 17 - Шећер и производи од шећера (5,72%);
- Глава ЦТ 18 - Какао и производи од какаа (5,71%).

Укупно: 67,68%

Општа покривеност увоза пољопривредних производа извозом истих износи 18,95%. Овај проценат сам за себе не може бити задовољавајући, али ако се у обзир узму кретања из претходних година, онда се може констатовати да је покривеност побољшана.

¹⁴ За припрему анализе трговине пољопривредним и прехранбеним производима кориштен је документ „Анализа спољнотрговинске размјене БиХ за 2009. годину“, коју Сектор за међународне трговинске односе ради за СМ БиХ квартално. Подаци за вањскотрговинску размјену млијеком преузети су од „Milkprocessinga“.

¹⁵ глава Царинске тарифе 1-24

6.1. Робна размјена БиХ пољопривредним производима по регионима

Табела 18. Робна размјена БиХ пољопривредним производима по регионима у милионима КМ (2009)

Регион	Извоз	Учешће у укупном извозу	Увоз	Учешће у укупном увозу	Покривеност увоза извозом	Укупан обим	Учешће у укупном обиму	Дефицит
ЕУ	107,18	23,67%	778,06	32,57%	13,78%	885,24	31,15%	-670,88
ЦЕФТА	315,24	69,62%	1.197,99	50,15%	26,31%	1.513,23	53,25%	-882,75
УоСТ *	17,81	3,93%	55	2,30%	32,37%	72,8	2,56%	-37,19
Остатак свијета	12,54	2,77%	357,98	14,98%	3,50%	370,52	13,04%	-345,44
Укупно:	452,77	100%	2.389,02	100%	18,95%	2.841,79	100%	-1.936,25

Извор: Агенција за статистику БиХ

*Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

У укупној БиХ размјени пољопривредним производима у 2009. години највеће учешће су имале земље потписнице ЦЕФТА-е (53,25%) и чланице ЕУ (31,15%). У укупном БиХ извозу пољопривредних производа у 2009. години потписнице ЦЕФТА-е су учествовале са 69,62%, а чланице ЕУ са 23,67%. У укупном БиХ увозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 50,15%, а чланице ЕУ са 32,57%.

Табела 19. Увоз пољопривредних производа у БиХ по регионима у милионима КМ (2008-2009)

Регион	2008			2009		
	Увоз	% учешћа	Раст/пад	Увоз	% учешћа	Раст/пад
ЕУ	926	35,34%	27,39%	778,06	32,57%	-15,98%
ЦЕФТА	1.240,04	47,33%	9,10%	1.197,99	50,15%	-3,39%
УоСТ *	58,81	2,24%	18,40%	55	2,30%	-6,48%
Остатак свијета	395,28	15,09%	21,33%	357,98	14,98%	-9,44%
Укупно:	2.620,14	100%	17,02%	2.389,02	100%	-8,82%

Извор: Агенција за статистику БиХ

У 2009. години у односу на 2008. годину дошло је до пада увоза пољопривредних производа из земаља ЕУ за 15,98%, док се биљежи раст увоза пољопривредних производа из ЕУ од 27,39 % у 2008. години у односу на 2007. годину.

Када се посматрају чланице ЦЕФТА Споразума, дошло до пада увоза пољопривредних производа из земаља потписница ЦЕФТА-е за 3,39% у 2009. години односу на 2008. годину, док се биљежи раст увоза пољопривредних производа из земаља потписница ЦЕФТА-е за 9,10% у 2008. години у односу на 2007. годину.

Табела 20. Извоз из БиХ пољопривредних производа по регионима у милионима КМ (2008-2009)

Регион	2008			2009		
	Извоз	% учешћа	Раст/пад	Извоз	% учешћа	Раст/пад
ЕУ	89,79	21,90%	8,70%	107,18	23,67%	19,36%
ЦЕФТА	304,38	74,22%	32,86%	315,24	69,62%	3,57%
УоСТ *	5,09	1,24%	68,19%	17,81	3,93%	249,71%
Остатак свијета	10,83	2,64%	6,72%	12,54	2,77%	15,82%
Укупно:	410,1	100%	26,23%	452,77	100%	10,40%

Извор: Агенција за статистику БиХ

У 2009. години у односу на 2008. годину, **дошло је до значајног раста извоза** пољопривредних производа у земље ЕУ (19,36%), док се, такође, биљежи раст извоза пољопривредних производа у ЕУ у 2008. години у односу на 2007. годину од 8,70%. **Извоз пољопривредних производа у земље потписнице ЦЕФТА-е** је порастао за 3,57% у 2009. години у односу на 2008. годину што је знатно мањи проценат раста од оног који је забиљежен у 2008. години у односу на 2007. годину и износио је 32,86%.

6.2. Структура робне размјене бих пољопривредно–прехранбеним производима

Посматрањем података о покривености по појединим главама царинске тарифе, ситуација знатно варира од производа до производа. У неким групама производа БиХ биљежи висок проценат покривености. У трговини рибама, на примјер, проценат покривености износи 83,91% и побољшана је у односу на 2008. годину, када је износила 67,09%. С друге стране, тамо гдје БиХ има врло малу производњу (живе животиње, свјеже месо, житарице и сл.) логично, биљеже се минимални проценти покривености. **Можда најинтересантнију групу производа** чине они производи који се у значајнијој мјери производе у БиХ, па тиме значајније и учествују у извозу. У ову групу се могу сврстати: производи од поврћа и воћа (49,92%), млијеко и производи од млијека (48,00%), прерађевине од меса (40,69%), биљна и животињска маст (39,85%), воће за јело (34,76%) и поврће (36,61%).

Укупан обим спољнотрговинске размјене БиХ пољопривредно-прехранбеним производима у 2009. години је смањен за 6,2% у односу на 2008. годину. Смањењу укупног обима спољнотрговинске размјене пољопривредно-прехранбених производа је допринијело смањење увоза истих у 2009. години за 8,8%, док је извоз имао тренд раста од 10,4%. То је охрабрујући сигнал и **показатељ повећања конкурентности БиХ роба** пољопривредне и прехранбене индустрије. **Најважнији партнери наше земље у трговини пољопривредним производима** су Хрватска, Србија, Црна Гора и Македонија и то углавном због традиционалних трговинских веза, навике потрошача, али и отворености тих тржишта захваљујући потписаном Споразуму ЦЕФТА 2006.

Табела 21. Укупна размјена пољопривредним производима са Хрватском у милионима КМ (2008-2009)

Опис	2008	2009	Пораст/Пад 2008/2007	Пораст/Пад 2009/2008
Увоз из Хрватске	627,86	605,66	3,90%	-3,54%
Извоз у Хрватску	157,58	156,35	26,01%	-0,78%
Укупно:	785,44	762,01	7,69%	-2,98%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан обим размјене пољопривредних производа (главе ЦТ 1-24) БиХ са Хрватском за 2009. години износио је 762,01 милиона КМ, те представља пад од 2,98% у односу на претходну годину, када је укупна размјена износила 785,44 милиона КМ. **Увоз пољопривредних производа из Хрватске** је у 2009. години износио је 605,66 милиона КМ, што представља 25,35% од укупног увоза пољопривредних производа и 4,90% од укупног БиХ увоза у 2009. години. У односу на претходну годину увоз пољопривредних производа из Хрватске је мањи за 3,54%. **Извоз пољопривредних производа у Хрватску** у 2009. години износио је 156,35 милиона КМ, што представља 34,53% од укупног извоза пољопривредних производа из БиХ, а у односу на претходну годину извоз је мањи за 0,78%. **Покривеност увоза извозом пољопривредних производа са Хрватском** у 2009. години је 25,82% и има благи

тренд раста у односу на 2008. и 2007. годину, када је покривеност износила 25,10% и 20,69% респективно.

Табела 22. Укупна размјена пољопривредним производима са Србијом у милионима КМ (2008-2009)

Опис	2008	2009	Пораст/Пад 2008/2007	Пораст/Пад 2009/2008
Увоз из Србије	538,15	508,52	24,17%	-5,51%
Извоз у Србију	85,95	90,72	41,53%	5,55%
Укупно:	624,1	599,24	26,30%	-3,98%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан обим размјене пољопривредних производа (главе ЦТ 1-24) БиХ са Србијом у 2009. години износио је 599,24 милиона КМ, те представља пад од 3,98% у односу на претходну годину, када је укупна размјена износила 624,10 милиона КМ. **Увоз из Србије** у 2009. години износио је 508,52 милиона КМ, што представља 21,29% од укупног увоза пољопривредних производа и у односу на претходну годину мањи је за 5,51%. **Извоз у Србију** у 2009. години износио је 90,72 милиона КМ, што представља 20,04% од укупног извоза пољопривредних производа и у односу на претходну годину је већи за 5,55%. **Покривеност увоза извозом пољопривредних производа са Србијом** у 2009. години је 17,84% и иако је на незавидном нивоу побољшана је у односу на 2008. и 2007. годину, када је износила 15,97% и 14,01% респективно.

Укупан увоз пшенице у 2009. години износио је 316.767,32 т и у односу на 2008. годину је смањен за 3%. Највећи увоз пшенице у 2009. години је остварен из Мађарске 188.646,28 т, што представља 59,55% укупног увоза пшенице у 2009. години. У поређењу са 2008. годином остварен је значајан раст учешће Хрватске (294,8%) и Србије (88,3%) у укупном увозу пшенице у БиХ на уштрб Мађарске. Увоз пшенице у 2009. години је остварен из пет земаља (Србија, Хрватска, Мађарска, Панама и Швајцарска), док је у 2008. години спектар земаља из којих је остварен увоз пшенице био знатно већи.

Табела 23. Увоз пшенице по земљама (2008-2009)

Земља	Количина (т)	2008		2009		Пораст/Пад 2009/2008
		Учешће у укупном увозу (%)	Количина (т)	Учешће у укупном увозу (%)	Пораст/Пад 2009/2008	
Р. Србија	22.637,11	6,93%	42.635,24	13,46%	88,34%	
Р. Хрватска	21.397,08	6,55%	84.466,54	26,67%	294,76%	
Мађарска	274.056,75	83,89%	188.646,28	59,55%	-31,17%	
Словенија	24,00	0,01%	0,00	0,00%	-100,00%	
Панама	669,67	0,20%	388,78	0,12%	-41,94%	
Аустрија	50,95	0,02%	0,00	0,00%	-100,00%	
Словачка	601,48	0,18%	0,00	0,00%	-100,00%	
Швајцарска	302,18	0,09%	629,88	0,20%	108,45%	
Кипар	754,40	0,23%	0,00	0,00%	-100,00%	
Њемачка	0,01	0,00%	0,00	0,00%	-100,00%	
Турска	0,60	0,00%	0,60	0,00%	0,00%	
Италија	3,80	0,00%	0,00	0,00%	-100,00%	
Румунија	6.184,46	1,89%	0,00	0,00%	-100,00%	
Украјина	0,05	0,00%	0,00	0,00%	-100,00%	
Укупно:	326.682,54	100%	316.767,32	100%	-3,04%	

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан увоз воћа у 2009. години је износио 155.902,99 тоне и у односу на 2008. годину је повећан за 2,86%. Укупна вриједност увезеног воћа у 2009. години је износила 114 милиона КМ, што представља 4,8% укупног увоза пољопривредних производа и у односу на 2008. годину је смањена за 5,8%.

Табела 24. Увоз свјежег воћа у БиХ (2008-2009)

Врсте	2008			2009		
	т	%	КМ	т	%	КМ
Банана	40.789,80	26,91%	35.465.922,46	37.118,59	23,81%	32.164.406,29
Цитруси	45.044,20	29,72%	33.900.795,63	43.841,34	28,12%	31.694.426,86
Брескве и нектарине	3.658,26	2,41%	3.060.270,65	4.357,74	2,80%	2.405.526,81
Ананас	507,78	0,34%	620.106,58	526,26	0,34%	551.607,32
Марелице	341,20	0,23%	416.485,29	525,20	0,34%	449.201,95
Вишње	2.112,04	1,39%	998.389,64	2.614,79	1,68%	1.411.934,21
Киви	2.399,28	1,58%	2.074.627,77	3.065,71	1,97%	2.032.429,06
Лубенице и диња	9.372,31	6,18%	3.366.463,44	12.207,85	7,83%	3.416.364,06
Јабука	25.502,84	16,83%	11.054.284,46	28.308,07	18,16%	10.392.087,62
Шљива	4.256,24	2,81%	1.308.285,31	4.898,93	3,14%	1.168.932,42
Крушка	2.276,80	1,50%	2.357.057,03	1.969,87	1,26%	1.872.493,00
Грожђе	9.653,58	6,37%	8.121.458,97	7.765,55	4,98%	5.311.399,43
Орашаста плодови	2.027,69	1,34%	10.192.373,54	4.395,71	2,82%	13.567.304,09
Остало свјеже воће	1.045,03	0,69%	1.703.307,85	1.225,36	0,79%	1.532.654,96
Остало воће	2.584,75	1,71%	6.446.881,39	3.082,02	1,98%	6.061.504,16
Укупно воће:	151.571,82	100%	121.086.710,01	155.902,99	100%	114.032.272,24

Извор: Агенција за статистику БиХ

Највећи удио у увозу воћа чине цитруси са 28,12% учешћа, односно 43.841,34 т оствареног увоза у 2009. години. На другом мјесту су банане којих је увезено 37.118,59 т и које су представљале 23,81% укупног увоза воћа у 2009. години. Значајно је учешће јабуке у укупном увозу воћа у 2009. години, које је увезено 28.308,07 тона, што представља 18,16% укупног увоза воћа у БиХ у 2009. години. Вриједност извезеног воћа у 2009. години је износила око 39,6 милиона КМ, што је у поређењу са претходном годином повећање од 42,9%. Укупна извезена количина поврћа у 2009. години је износила 20.302,9 т и представља повећање од 20,6 посто у односу на 2008. годину.

Укупан увоз поврћа у 2009. години је износио 74.116,56 т и за 2% је повећан у односу на претходну годину. Укупна вриједност увезеног поврћа у 2009. години је износила 55,3 милиона КМ, што представља 2,32% укупног увоза пољопривредно-прехранбених производа. Вриједност увезеног поврћа у односу на претходну годину је смањена за 7,76%. Највећи удио у увозу поврћа чине кромпир и парадајз са по 20% учешћа или 15.431,19 т оствареног увоза кромпира и 14.893,42 т оствареног увоза парадајза.

Вриједност извезеног поврћа у 2009. години је износила 20,2 милиона КМ, што је у поређењу са претходном годином повећање од 31,48%. Укупна извезена количина поврћа у 2009. години је износила 11.658,2 т и представља повећање од 7,65% у односу на 2008. годину.

Табела 25. Увоз свјежег поврћа у БиХ (2008-2009)

Врсте	2008			2009		
	т	%	КМ	т	%	КМ
Кромпир	5.708,72	7,86%	1.525.311,88	7.227,87	9,75%	1.523.050,44
Сјеменски кромпир	7.986,02	11,00%	7.248.222,26	7.364,39	9,94%	5.722.432,82
Млади кромпир	1.596,91	2,20%	868.034,68	838,93	1,13%	465.183,15
Кромпир укупно	15.291,64	21,06%	9.641.568,82	15.431,19	20,82%	7.710.666,41
Парадајз	14.430,70	19,87%	10.748.333,77	14.893,42	20,09%	10.576.561,33
Лук	7.753,71	10,68%	2.869.215,05	5.790,28	7,81%	2.061.046,38
Лук сјеме	2.168,53	2,99%	2.848.855,03	2.036,48	2,75%	2.540.958,50
Салата	257,22	0,35%	346.072,39	328,54	0,44%	419.190,38
Мрква	3.365,81	4,63%	1.591.761,54	3.828,01	5,16%	1.501.050,81
Купус, келј, карфиол	2.456,91	3,38%	1.154.827,46	3.481,96	4,70%	1.348.748,13
Краставци и корнишони	2.500,36	3,44%	1.985.225,13	2.480,01	3,35%	2.215.507,60
Махунасто поврће	101,02	0,14%	139.639,17	71,24	0,10%	104.929,77
Паприка	7.329,02	10,09%	6.142.734,54	11.108,16	14,99%	7.908.237,44
Остало свјеже поврће	2.549,93	3,51%	1.599.354,35	2.456,01	3,31%	1.520.768,38
Остало поврће	14.416,41	19,85%	20.931.707,63	12.211,28	16,48%	17.436.211,18
Укупно поврће:	72.621,27	100%	59.999.294,88	74.116,56	100%	55.343.876,31

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан увоз вина у БиХ у 2009. години износио је 31,58 милиона КМ. Увоз је, у односу на 2008. годину када је износио 33,71 милиона КМ, смањен за 6,33%. **Укупан извоз вина** из БиХ у 2009. години износио је 5,23 милиона КМ. Извоз је, у односу на 2008. годину, смањен за 9,84%. **Покривеност увоза извозом вина** у 2009. години износила је 16,48% и смањена је у односу на 2008. годину када је износила 17,12%. У 2009. години остварен је пад вриједности увоза од 6,33% у односу на 2008. годину, док је у исто вријеме остварен раст увезене количине од 3,05%. Исто тако је остварен пад вриједности извоза од 9,84% и раст извезене количине од 3,14%.

Укупан увоз меса, месних прерађевина и рибе у БиХ у 2009. години износио је 243,47 милиона КМ, што је 10,19% укупног увоза пољопривредних производа у БиХ. **Укупан извоз меса, месних прерађевина и рибе** у 2009. години износио је 65,7 милиона КМ, што је 14,51% укупног извоза пољопривредних производа у 2009. години. **Покривеност увоза извозом** за ове три главе: месо, риба и месне прерађевине износи 26,98% и има благи тренд раста од 2007. године, када је износила 20,32%, док је у 2008. години покривеност износила 24,77%.

Табела 26. Спољнотрговинска размјена месом, рибом и месним и рибљим прерађевинама у тонама (2008-2009)

Опис	2008		2009		Пораст/пад	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
Месо и јестиви клаонични производи	31.424,31	702,49	36.597,54	1.768,13	16,46%	151,70%
Рибе, љускавци, мекушци и остали водени бескичмењаци	6.689,52	2.929,07	6.317,77	3.204,58	-5,56%	9,41%
Прерађевине од меса, риба, љускара и сл.	16.346,28	7.696,80	16.996,50	9.015,88	3,98%	17,14%
Укупно:	54.460,11	11.328,35	59.911,81	13.988,59	10,01%	23,48%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Табела 27. Вањскотрговинска размјена месом, рибом и месним и рибљим прерађевинама у милионима КМ (2008-2009)

Опис	2008		2009		Пораст/пад	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
Месо и јестиви клаонични производи	110,00	4,46	121,97	8,63	10,88%	93,49%
Рибе, љускарџи, мекушци и остали водени бескичмењаци	19,81	13,29	17,65	14,81	-	11,39%
Прерађевине од меса, риба, љускара и сл.	94,67	34,17	103,85	42,26	9,69%	23,68%
Укупно:	224,48	51,92	243,47	65,70	8,46%	26,53%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан увоз меса у БиХ у 2009. години износио је 121,97 милиона КМ. У односу на 2008. годину увоз је повећан за 10,88%. **Укупан извоз меса** у 2008. години износио је 8,63 милиона КМ. У односу на 2008. годину извоз је готово удвостручен. **Покривеност увоза извозом меса** у 2009. години износила је 7,08% и побољшана је у односу на 2008. годину када је износила 4,06%.

Скоро 50% укупног увоза меса у 2009. години је остварено из само три земље, и то из Хрватске, Холандије и Њемачке. Извоз је још више концентрисан и у 2009. години преко 50% укупног извоза меса је реализовано у Хрватску (54,74%).

Табела 28. Структура увоза меса по земљама (2009)

Земља увоза	Количина (т)	Учешће у укупном увозу
Хрватска	6.435,03	18,22%
Холандија	5.106,84	14,46%
Њемачка	4.672,41	13,23%
Словенија	3.756,01	10,64%
Аустрија	3.119,04	8,83%
Турска	3.068,85	8,69%
Остале земље	9.151,14	25,92%
Укупно:	35.309,31	100%

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Табела 29. Структура извоза меса по земљама (2009)

Земља извоза	Количина (т)	Учешће у укупном извозу
Хрватска	967,83	54,74%
Србија	370,41	20,95%
Црна Гора	337,72	19,10%
УНМИК		
Косово	41,35	2,34%
Њемачка	21,00	1,19%
Македонија	17,68	1,00%
Остале земље	12,13	0,69%
Укупно:	1.768,13	100%

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Извоз меса из БиХ у 2009. години је остварен готово само у земље чланице Споразума ЦЕФТА 2006. Изузеци су Њемачка и Русија у које је реализован незнатан извоз меса у 2009. години. Највише меса је извезено у Хрватску 967,83 т или 54,74% укупног извоза меса у 2009. години. Значајан извоз је остварен и у Србију (370,41 т) и Црну Гору (337,72 т).

Укупан увоз рибе у 2009. години износио је 17,65 милиона КМ, док је укупан **извоз рибе** износио 14,81 милион КМ. **Покривеност увоза извозом рибе** у 2009. години је износила 83,88%.

Укупан увоз прерађевина од меса у 2009. години износио је 103,85 милиона КМ. У односу на 2008. годину увоз је повећан за 9,69%. **Укупан извоз прерађевина од меса** у 2009. години износио је 42,26 милиона КМ. У односу на 2008. годину извоз је повећан за 23,68%. **Покривеност увоза извозом прерађевина од меса** у 2009. години износила је 40,69% и побољшана је у односу на 2008. годину, када је износила 36,09%.

Табела 30. Структура увоза прерађевина од меса по земљама (2009)

Земља увоза	Количина (т)	Учешће у укупном увозу
Хрватска	8.159,10	46,10%
Србија	2.860,57	16,16%
Македонија	1.426,07	8,06%
САД	1.221,44	6,90%
Словенија	700,33	3,96%
Црна Гора	567,76	3,21%
Остале земље	2.765,03	15,62%
Укупно:	17.700,30	100%

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Табела 31. Структура извоза прерађевина од меса по земљама (2009)

Земља извоза	Количина (т)	Учешће у укупном извозу
УНМИК Косово	3.173,09	32,57%
Србија	2.543,99	26,11%
Хрватска	1.632,96	16,76%
Македонија	784,68	8,05%
Албанија	692,19	7,10%
Црна Гора	649,28	6,66%
Остале земље	267,01	2,74%
Укупно:	9.743,20	100%

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Три најзначајније увознице месних прерађевина у 2009. години су Хрватска, Србија и Македонија. Увоз из ове три земље чини 70% укупног увоза прерађевина од меса у 2009. години.

Преко 75% извоза прерађевина од меса је остварено у три земље: УНМИК Косово, Србија и Хрватска. За разлику од извоза меса који је искључиво орјентисан на потписнице Споразума ЦЕФТА 2006, извоз прерађевина од меса укључује ширу палету земаља: Француска, Грчка, Италија, Мађарска, Румунија и друге.

Спољнотрговински промет млијека и млијечних производа у БиХ у 2009. години износио је 189,9 милиона КМ, што је око 1% више од претходне године (187,2 милиона КМ).

Табела 32. Преглед спољнотрговинског промета млијечних производа у БиХ (2009)

Држава	Увоз		Извоз		Укупни спољнотрговински промет		Индекс 2009/2008	
	КМ (000)	%	КМ (000)	%	КМ (000)	%	Увоз	Извоз
ЦЕФТА								
Хрватска	62.814,5	48,7	36.471,3	59,7	99.285,8			
Србија	18.227,3	14,1	6.646,8	10,9	24.874,1			
Македонија	88,2	0,06	11.696,5	19,1	11.784,7			
УНМИК Косово	-		4.305,8	7,0	4.305,8			
Црна Гора	-		1.593,0	2,6	1.593,0			
Албанија	-		328,8	0,6	328,8			
Укупно:	81.130,0	63	61.042,2	99,9	142.172,2	75	103	114
ЕУ								
Словенија	15.792,5		-		15.792,5			
Остале чланице ЕУ	30.335,2		-	0	30.335,2			-
Укупно:	46.127,7	36			46.127,7	24,2	90	
Остале државе	1.526,2	1	69,2	0,1	1.595,4	0,8	88	
Укупно (1+2+3):	128.783,9	100	61.111,4	100	189.895,3	100	95	114
Учешће у спољнотрговинском промету (%)	68		32		100			

Извор података: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Спољнотрговински промет млијека чинио је увоз 68% и извоз 32%, што је мање за око 3% код увоза и више за око 3% код извоза у односу на претходну годину. Око 75% спољнотрговинског промета остварено је са државама регије ЦЕФТА, 24,2% са ЕУ и 0,8% са осталим државама. Од производа, једино УНТ стерилизовано млијеко има позитиван биланс између извоза и увоза (66:34).

Увоз млијечних производа у 2009. години износио је 128,8 милиона КМ, што је 5% мање од 2008 године. У финансијској структури увоза учествују: сир 33%, ферментисани напитки (јогурт и сл.) и павлака 31%, УНТ стерилизовано млијеко 19,4% и остали производи око 16,6%. Изражен у еквиваленту сировог млијека, увоз износи око 142,4 милиона литара што је 14% више од остварења у 2008. години. Раст увоза израженог кроз еквивалент сировог млијека првенствено је последица количинског раста увоза сира (Индекс 119%) и млијека у праху (Индекс 131%). У односу на претходну годину увоз је количински растао код свих глобалних трајних производа од 16% до 31%. У финансијском облику, вриједност увоза код јогурта и сировог млијека је већа 2%, док је код трајних производа и павлаке финансијска вриједност увоза мања од претходне године од 1% (УНТ млијеко) до 44% (млијеко и сурутка у праху). Ова кретања су последица пада цијена трајних млијечних производа на европском и свјетском тржишту.

Табела 33. Увоз млијека и млијечних производа у БиХ (2009)

Врста производа	2008		2009		Индекс 2009/2008		Учешће КМ (%)
	лит/кг (000)	КМ (000)	лит/кг (000)	КМ (000)	Количина	КМ	
Сирово млијеко	1.206	683	5.245	2.715	435	397	2,1
УНТ стерилизовано млијеко	23.015	25.337	22.657	25.004	98	99	19,4
Јогурт и остали ферментирани напитки	11.903	19.495	12.396	19.847	104	102	15,4
Кисела и слатка павлака	9.125	23.273	8.301	20.423	91	88	15,8
Млијечни намази	1.276	8.100	1.204	7.591	94	94	5,9
Маслац	1.131	7.419	1.312	7.032	116	95	5,5
Млијеко, сурутка и остали производи у праху	2.058	7.072	2.689	3.936	131	56	3,0
Сир							
- полутврди и тврди сир	4.763	32.697	5.471	28.499	115	87	
- топљени и плави сиреви	1.036	7.864	916	6.909	88	88	
- ситни свјежи, Фета и сл.	649	3.750	1.276	6.827	197	182	
Укупно:	6.448	44.311	7.666	42.235	119	95	32,9
Укупно увоз:		135.690		128.783		95	
Увоз изражен у млијеку	125.285		142.372		114		

Извор података: Управа за индиректно опорезивање БиХ

* Код млијека и сурутке у праху сврстани су сви производи на бази млијека у праху (сточна храна, дјечија храна и сл.)

Извоз млијечних производа у 2009. години износио је 61 милион КМ, што је 13% више од 2008. године. Изражен у еквиваленту сировог млијека увоз износи око 65 милиона литара, односно, 14% више од претходне године. У укупној преради млијека у мљекарама БиХ, извоз учествује око 28%. Најзначајнији извозни производ је УНТ стерилизовано млијеко које у укупном извозу учествује око 82%. У финансијском облику, извоз је растао код УНТ млијека, павлаке и јогурта (15-26%), док је у значајном паду код сира и млијечних намаза (45%-48%).

Најнеповољнија ситуација је са извозом сира који је у количинском облику остварен 49%, односно, финансијском 55% од остварења у 2008. години. Пад извоза сира првенствено је последица изразито неповољних услова на европском и свјетском тржишту сира у 2009. години, као и негативног утицаја интервентних и подстицајних мјера које је предузела ЕУ у циљу заштите своје производње (извозне субвенције, откуп и финансирање залиха и др.). С обзиром да производња сира у БиХ није заштићена нити стимулисана нити једном системском мјером БиХ није била у стању да се равноправно супростави европској производњи на свјетском и домаћем тржишту.

Табела 34. Извоз млијека и млијечних производа из БиХ (2009)

Врста производа	2008		2009		Индекс 2009/2008	
	лит/кг (000)	КМ (000)	лит/кг (000)	КМ (000)	Количина	КМ
Сирово млијеко	-	-	2.423	1.360	-	-
УНТ стерилизовано млијеко	43.269	39.778	53.629	49.250	124	124
Јогурт и остали ферментисани напици	260	338	338	390	130	115
Кисела и слатка павлака	1.017	2.544	1.425	3.218	140	126
Млијечни намази	133	824	86	432	65	52
Маслац	19	141	86	523	-	-
Млијеко, сурутка и остали производи у праху			123	381	-	-
Сир						
- полутврди и тврди сир	1.100	9.338	533	5.279	48	56
- кришка, ситни и остали	100	684	55	251	55	37
Укупно:	1.200	10.022	588	5.530	49	55
Укупно извоз:		53.547		61.084		113
Извоз изражен у млијеку	56.965		65.018		114	

Извор података: Управа за индиректно опорезивање БиХ

7. ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

7.1. Приближавање ЕУ (ССП, Европско партнерство)

Како до краја 2009. године ССП још увијек није био потврђен (ратификован¹⁶) у свим Парламентима земаља чланица **на снази је Привремени трговински споразум** који је дио ССП-а и који највећим дијелом регулише питања трговине и транспорта између БиХ и ЕУ. Према одредбама чланова 40-43. Привременог споразума-Глава IV (институционалне, опште и завршне одредбе) успостављен је:

- Привремени одбор за стабилизацију и придруживање,
- Пет привремених пододбора.

Један од пет привремених пододбора је и **Привремени пододбор за пољопривреду и рибарство**, који чини заједнички орган представника власти БиХ и представника ЕК. У фебруару 2009. године у Бриселу је **одржан први састанак овог пододбора** на којем су БиХ предстваници презентовали напредак у погледу преузимања законодавства ЕУ у законодавство БиХ у области пољопривреде и руралног развоја, безбједности хране, заштите здравља биља и ветеринарства, односно напредак у погледу испуњавања обавеза из Европског партнерства и ССП/Привременог споразума.

Оцијењено је да постигнут извјестан напредак и да процес испуњавања обавеза ССП/ПС, ЕП и презимања законодавства ЕУ треба интензивирати у престојећем периоду.

У циљу обезбјеђења ефикасне координације и представљања органа власти у БиХ на састанцима пододбора, СМ БиХ је на 82. сједници одржаној 02.04.2009. године донио **Одлуку о успостављању радних група за европске интеграције**. Радне групе ће у име институција БиХ дјеловати у саставу пододбора за стабилизацију и придруживање, као и у раду органа за праћење процеса реформи у БиХ.

Овом одлуком је формирана и **Радна група за пољопривреду, безбједност хране и рибарство** која броји двадесетпет чланова-представника различитих институција у БиХ са државног и нивоа ентитета. Радом ове групе координше Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој МСТЕО БиХ.

У оквиру ове групе у 2009. години у складу са поглављима *Acquis Communautaire* дефинисане су **три подгрупе**: подгрупа за пољопривреду и рурални развој, подгрупа за безбједност хране и подгрупа за рибарство.

Основни задатак ових подгрупа је припрема приоритета, усклађивање и преузимање законодавства ЕУ у домаће законодавство.

Радна група за европске интеграције, односно специфичне радне подгрупе формиране у складу са поглављима *acquis*-а 11, 12 и 13 током 2009. године одржале су више састанака у циљу израде плана приоритета за усклађивање са *acquis*-ом и приоритета за обезбјеђивање превода ЕУ прописа. Представници радних група у децембру 2009. године посјетили су Министарство пољопривреде Републике Хрватске у циљу упознавања са њиховим искуствима у усклађивању законодавства.

¹⁶ У 2009. години ССП ратификован у Парламентима 17 земаља чланица, а до момента писања овог извјештаја Споразум је ратификовало још 5 земаља.

Процес преузимања законодавства ЕУ у предстојећем периоду ће свакако бити олакшан са успјешним окончањем преговора које БиХ у току 2009. године води са Републиком Хрватском о уступању превода европског законодавства на хрватски језик институцијама БиХ¹⁷.

Спровођење Привременог споразума које се односи на главу II, поглавље II (Слободно кретање робе, пољопривреда и рибарство) осигурава УИО БиХ у складу са одредбама Споразума и важећом Царинском тарифом БиХ коју доноси МСТЕО БиХ надлежно за царинску политику. Царинска тарифа за 2010. годину је објављена у „Сл. гласнику БиХ“, бр. 100/09.

Прерађени пољопривредни производи

Царине за пољопривредно-прехранбене производе се снижавају и примјењују у складу са одредбама и динамиком предвиђеном у Анексу 2. Протокола 1. о трговини пољопривредно-прехранбеним производима између Заједнице и БиХ што се може видјети у царинској тарифи из 2010. године.

Пољопривредни производи укључујући вино и алкохолна пића, спроведба Протокола б

Постепено снижавање царина за основне пољопривредне производе, укључујући вино и алкохолна пића у складу је са одредбама Привременог споразума (Анекс III а, б, ц, д, и е, Анекс I Протокола VI), што је видљиво из царинске тарифе из 2010. године. УИО БиХ управља тарифним квотама путем информационог система „Quota BiH“.

Риба и рибљи производи

Постепено снижавање царина за рибу и рибље производе је у складу са одредбама и динамиком предвиђеном у анексу V Привременог споразума о трговини између Заједнице и БиХ што је видљиво из царинске тарифе из 2010. године.

Географске ознаке

СМ БиХ је утврдио приједлог Закона о заштити ознака географског поријекла БиХ¹⁸. Овај Закон ће представљати оквир којим ће бити уређени начин стицања, одржавања, садржај, престанак и правна заштита ознаке географског поријекла природних, пољопривредних, индустријских, занатских и производа домаће радиности у БиХ. Овај Закон не обухваћа заштиту географског поријекла вина, што ће бити предметом новог Закона о вину БиХ који је у припреми и дјелимично је усклађен са Уредбом Савјета (ЕЗ) број 1234/07 од 22.10.2007. године. Новим Законом о вину је предвиђено означавање вина са географским поријеклом, начини признавања ознака за вина са географским поријеклом, контрола производње вина са географским поријеклом и стављање у промет вина са географским поријеклом.

На основу обавеза из члана 16. Привременог споразума и на основу Уредби 2006/510/ЕЗ; 2006/1898/ЕЗ, АЗБХ БиХ је припремила Правилник о ознакама оригиналности и ознакама географског поријекла хране.

¹⁷ До момента писања овог извјештаја ова активност је реализована.

У марту 2010. године предсједница Владе Хрватске Јадранка Косор уступила је председавајућем СМ БиХ Николи Шпирићу преводе правног наслијеђа ЕУ. Преводи су уручени Дирекцији за европске интеграције као главном координатору ових активности у БиХ.

¹⁸ 110. сједница, одржана 30.12.2009. године

Овим Правилником прописује се поступак за регистрацију ознака оригиналности и ознака географског поријекла хране, садржај, облик и начин вођења Регистра ознака оригиналности и Регистра ознака географског поријекла прехранбених производа и систем утврђивања усклађености.

Правилник се примјењује на све прехранбене производње, изузев на природне минералне и изворске воде, јака алкохолна пића, вина, воћна вина и друге производе од грозња и вина, осим винског сирћета. Заштита поријекла ознаке или признавање ових производа регулисана је посебним прописима који се односе на вина, јака алкохолна пића и природне минералне и изворске воде.

Правилником је дефинисано да:

- се поступак за регистрацију покреће подношењем захтјева АЗБХ БиХ,
- поступак спроводи Комисија коју оснива СМ на приједлог АЗБХ БиХ, у сарадњи са надлежним органима ентитета и БД БиХ,
- се захтјевом може затражити регистрација само једне ознаке оригиналности или ознаке географског поријекла,
- се садржај захтјева објављује у Службеном гласнику БиХ,
- се образложен приговор на објављен захтјев за регистрацију може поднијети у року од шест мјесеци од дана објаве садржаја захтјева у Службеном гласнику БиХ,
- на основу спроведеног поступка за регистрацију и приједлога Комисије, АЗБХ БиХ доноси рјешење о регистрацији ознаке оригиналности односно ознаке географског поријекла прехранбеног производа,
- се регистрована ознака оригиналности, односно ознака географског поријекла објављује у Службеном гласнику БиХ и њеб страници АЗБХ БиХ,
- је прецизиран поступак за упис нових корисника регистроване ознаке,
- потврду за утврђивање усклађености производње, прераде и самог прехранбеног производа са спецификацијом и спровођење контроле обавља овлаштени сертификациони орган,
- се овлаштење сертификационом органу даје, на приједлог АЗБХ БиХ, на основу спроведеног конкурса СМ БиХ,
- се попис овлашћених сертификационих органа објављује у Службеном гласнику БиХ, а надзор над њиховим радом спроводи АЗБХ БиХ.

Како би поступак регистрације био што јаснији АЗБХ БиХ ће израдити **Водич за регистрацију ознака оригиналности и ознака географског поријекла хране** који ће на једноставан и прихватљив начин дати потребне информације везане за поступак регистрације.

7.2. Трговинске политике

7.2.1. Приступање Свјетској трговинској организацији

БиХ је у 2009. години **остварила значајан напредак у погледу усаглашавања закона о трговини** у складу са захтјевима Свјетске трговинске организације (WTO). У марту 2009. године одржан је састанак радне групе WTO о приступању земље, као и плурилатерална сједница о домаћој подршци у пољопривреди. У оквиру ових састанака БиХ је одговорила на сет питања постављених од стране земаља чланица.

У новембру исте године одржан је круг билатералних преговора на којима је постигнут извјестан напредак у цјелокупном процесу приступања БиХ WTO-у. Преговори о чланству овој организацији ће бити настављени и у 2010. години.

7.2.2. Споразум ЦЕФТА 2006

У 2009. години Црна Гора је преузела предсједавање над Споразумом ЦЕФТА 2006 од Молдавије, која је била предсједавајућа у 2008. години. Највећи орган ЦЕФТА-е је Заједнички комитет (члан 40 Споразума) и његова главна функција јесте да надзире и управља спровођењем Споразума. Црна Гора је током 2009. године предсједавала Заједничким комитетом. Према члану 41.5 Споразума, Заједнички комитет може основати подкомитете и друге органе ради подршке у примјени Споразума. До сада су основана три подкомитета: Подкомитет за пољопривреду укључујући санитарна и фитосанитарна питања има за циљ олакшавање трговине пољопривредним производима у региону. Други састанак овог Подкомитета је одржан у априлу 2009. године у Подгорици, под предсједавањем Црне Горе. Приоритети за 2009. годину засновани су на стратешким циљевима који су утврђене чланом 1, Анекса 1. Споразума о измјенама и приступању централноевропском споразуму о слободној трговини:

- даља либерализација пољопривредног сектора,
- почетак преговора на закључивању споразума о усклађивању санитарних и фитосанитарних мјера и њиховом међусобном признавању,
- иницирање преговора ради закључивања плурилатералних споразума о усклађивању техничких прописа и стандарда имеђусобном признавању процедура оцјена усаглашености,
- примјена дијагоналне кумулације поријекла у ЦЕФТА Региону,
- усклађивање методологија трговинске статистике ради побољшања квалитета података, олакшавајући на тај начин комуникацију и сарадњу међу потписницима.

У 2009. години је одржан и први састанак Управног одбора Секретаријата ЦЕФТА-е у Бриселу.

7.3. Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ

ЕУ пружа конкретно усмјерену финансијску помоћ земљама које су кандидати и потенцијални кандидати и ограничену помоћ новим државама чланицама како би подржала њихове напоре да појачају политичке, економске и институционалне реформе. Ради олакшног постизања кохерентности, а у циљу постизања бољих резултата и већег учинка расположивих средстава креиран је поједностављен оквир за спољне активности у периоду 2007-2013. година - IPA.

Циљ програма IPA је да на раскршћу вањске помоћи и унутрашње политике обезбиједи конкретно усмјерену помоћ земљама које су кандидати и потенцијални кандидати за пријем у чланство ЕУ. Програм IPA је, такође, замишљен тако да се боље прилагоди разним циљевима и темпу напретка сваког корисника на кога се односи тако што обезбјеђује усмјерену и ефикасну подршку према датим потребама и развоју.

Приоритети сектора пољопривреде исхране, шумарства и руралног развоја су описани у вишегодишњем индикативном документу планирања (MIPD) за БиХ који узима у обзир средњорочну развојну стратегију и стратегију ЕУ интеграција, као и приоритете утврђене у извјештају о годишњем напретку БиХ и Европском партнерству.

Кроз прву компоненту програма IPA за 2007. годину **програмирана су три пројекта** у области пољопривреде, безбједности хране и руралног развоја и **њихова имплементација је почела у 2009. години:**

- **Пројекат „Јачање и хармонизација БиХ информационог система за секторе пољопривреде и руралног развоја“**

Циљ овог пројекта је пружање техничке помоћи властима у БиХ да унаприједи прикупљање ажурираних и поузданих података из руралне економије и пољопривредног сектора заснованих на методологији која је стандардизована и усклађена са ЕУ, а која ће се развити током спровођења пилот пројекта. Техничка помоћ ће укључивати подршку за оснивање система за прикупљање и мрежну размјену података уз извођење пилот активности у подручју пољопривредног пописа, увођења рачуноводства на фармама и имплементације пилот шеме узорковања. Вриједност пројекта је 1,5 милиона евра.

- **Пројекат „Јачање капацитета за програмирање руралног развоја БиХ“**

Сврха овог пројекта је јачање пољопривредних и капацитета за програмирање руралног развоја, те капацитета за плаћање у БиХ путем промовисања учесничког приступа одоздо према горе (bottom-up) у дизајнирању и управљању мјера руралног развоја кроз примјену пилот активности. Техничка помоћ се фокусира на два нивоа:

- а) Институционално јачање за програмирање и управљање руралним развојем како би се олакшао будући приступ IPA компоненти V - Рурални развој, када он постаје доступан БиХ, и
- б) Развој капацитета на локалном нивоу за спроведбу пилот мјера руралног развоја уз ангажовање локалних акционих група. Вриједност пројекта је 1 милион евра.

- **Пројекат „Подршка успостављању и јачању БиХ легислативе у области хране“**

Овај пројекат треба осигурати ефикасну имплементацију легислативе у области безбједности хране кроз јачање људских ресурса како би се омогућио висок ниво безбједности хране и повећала конкурентност БиХ пољопривредних производа како на домаћем тако на страном тржишту, а све ово примјењујући ЕУ стандарде безбједности хране. Крајњи корисници овог пројекта су потрошачи који ће имати користи од побољшаних контрола хране и побољшане примјене безбједносних стандарда. Краткорочни циљеви су: ојачати капацитете АЗБХ БиХ, ојачати капацитете лабораторија и инспекцијских служби у ветеринарској и фитосанитарној области, развити лабораторијске процедуре и методологије у складу са прописима ЕУ. Средњорочни циљ: припремити услове и стандарде за одобравање објеката који послују са храном у складу са захтјевима ЕУ. Вриједност пројекта је 1 милион евра.

Сложено институционално и политичко окружење, укључујући и значајно одгађање ратификовања Оквирног споразума за IPA и Финансијског споразума IPA 2007, као и потешкоће приликом именовања Националног координатора за IPA, одгодиле су почетак спроведбе IPA-е. Имплементација наведена три пројекта започела је у септембру 2009. године, **практично са једногодишњим одгађањем реализације.**

Активности на планирању и координацији међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја до краја 2008. године вођене су од стране Делегације ЕК у БиХ. У МСТЕО БиХ од 2007. године кадровски је ојачан Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја који преузима водећу улогу у планирању и координацији средстава у складу са стратешким приоритетима сектора.

На основу предвиђених активности, **формирана је Радна група за планирање и координацију стране помоћи у сектору**. Радну групу чине представници ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ, те представници задружних савеза БиХ, РС и ФБиХ. Група има задатак да систематски прати програмирање и реализацију помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о међународној помоћи и планира одржавање донаторских састанака. Представници институција имају значајну улогу у програмирању и имплементацији пројеката и програма међународне помоћи. Кроз активно учествовање у раду управних одбора имају и управљачку улогу.

У циљу представљања својих активности, размјене информација и побољшања сарадње између институција БиХ и међународних донатора у 2009. години у организацији Сектора пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја 17.06.2009. године одржана је **донаторска конференција**. **Циљ конференције** је био да се обезбједи ефикасна координација између донатора и БиХ власти, као и да се изради будући програм финансијске помоћи у директној вези са БиХ Стратешким планом за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој. **На конференцији су презентовани приједлози пројеката** које су припремиле заинтересоване стране из сектора пољопривреде. Припрему пројеката координирало је МСТЕО БиХ, ентитетска министарства пољопривреде и БД БиХ-Одјељење за пољопривреду, те Задружни савези БиХ. Конференцији су, поред представника институција и регионалних развојних агенција из БиХ, присуствовали представници билатералних и мултилатералних донатора-представници Шведске/SIDA, Италије/Италијанска кооперација за развој, Свјетске банке, USAID, Амбасаде Велике Британије и Шпаније/AECID.

У 2009. години у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја БиХ имплементирали су се или почели са имплементацијом програми и пројекти у **вриједности од 87.913.739 евра**. Структуру овог износа чине, без обзира на динамику повлачења средстава: бесповратна међународна помоћ (грантови), кредитна задужења (Свјетска банка, IFAD), као и средства којима корисници суфинансирају донаторске програме и пројекте. У циљу реализације планираних активности и остваривања напретка у развоју сектора пољопривреде у БиХ се, **према прикупљеним подацима**, имплементира дведесетосам пројеката. Кључне пројекте представљају: Пројекат пољопривреда и рурални развој (ARDP) и пројекти финансирани IPA средствима.

У БиХ се имплементирају и други програми и пројекти међународне помоћи у сектору. Према подацима које располаже МСТЕО БиХ у 2009. години они су били финансирани од стране **билатералних донатора**: Шведска/ SIDA, USA/USAID, Италија/ IC, UK/DFID, Јапан/JICA, Норвешка, Холандија, Шпанија/AECID и Швајцарска/ SDC/SECO и **мултилатералних донатора**: ЕС, EBRD, UNDP, Свјетска банка и FAO.

У реализацији програма и пројеката учествовало је више агенција за имплементацију: GTZ, DEZA, Италијанска кооперација за развој, NVO ACS, NVO CEFA/COSPE/ARCS, NVO CESVI, NVO UCODEP/CEFA, NVO Re.Te./CESVI, NVO UCODEP/WWF, NVO IPERRA, EPIC, JICA, REDAH, USAID, SIDA, FAO и Јединице за имплементацију пројеката (PIU).

Иако је значајан број пројеката који се имплементирају у сектору, **уочен је тренд поступног смањивања помоћи у облику грантова и повећање обима кредита**. Овај тренд се подудара са глобалном рецесијом—осјетно је смањен интерес донатора за улагање у БиХ, а планови за наредни период су врло неизвјесни. Још увијек **не постоји база података** која садржи прецизне податке о укупном броју, износу и учинку свих пројеката. Такође, утврђено је да **не постоји јака међусобна сарадња институција на свим нивоима власти** у циљу ефикасне размјене података и боље информисаности свих субјеката у планирању и координацији међународне помоћи. **Евидентирана је недовољно активна сарадња** са билатералним донаторима, НВО и регионалним развојним агенцијама (RDA) и локалном заједницом. **Билатерални донатори се углавном руководе програмским циљевима својих влада**, не узимајући у обзир стварне потребе и стратешке приоритете БиХ у области пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја. **Исказана је велика потреба** за обукама на свим нивоима власти, укључујући и невладин сектор.

С тога, неопходно је:

- Јачати сарадњу са међународним донаторима кроз редовно одржавање заједничких састанака и појединачних контаката у циљу размјене информација – донаторски састанци;
- Повећати заинтересованост донатора путем промоције стратешких приоритета сектора;
- Јачати сарадњу кључних институција на свим нивоима власти у БиХ;
- Јачати координацију са НВО и регионалним развојним агенцијама;
- Јачати апсорпциони капацитет учесника у процесу планирања и координације међународне помоћи кроз обуке.

У 2010. години планирано је одржавање донаторских састанака у организацији МСТЕО БиХ-Сектора пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја.

7.4. Учешће на пољопривредним међународним догађајима

7.4.1. Едукација

ТАИЕХ¹⁹ је техничка помоћ и инструмент за размјену информација у оквиру Генералног директората за проширење Европске комисије. **Циљ ТАИЕХ-а** је да земљама новим чланицама ЕУ, земљама у процесу приступања, земљама кандидатима и земљама Западног Балкана пружи краткорочну техничку помоћ у складу са општим циљевима политика Европске комисије, у пољу приближавања, аплицирања и увођења ЕУ легислативе.

¹⁹ Technical Assistance and Information Exchange

У БиХ је током 2009. године у областима пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја **одржано четрнаест ТАИЕХ радионица**. Корисници обука су представници МСТЕО БиХ, представници министарстава пољопривреде ентитета и кантона, Одјељења за пољопривреду БД БиХ, АЗБХ БиХ, УЗЗЗБ БиХ, КЗВ БиХ и представници других институција и организација чији је рад непосредно везан за област пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја (ветеринарски инспектори, лабораторијско особље итд.).

У циљу **јачања капацитета у сектору пољопривреде** организоване су обуке у области руралног развоја у сарадњи са Британском амбасадом у Сарајеву и Информационим центром за европске политике из Лондона (ЕРИС). Такође, у сарадњи са Италијанском развојном агенцијом у БиХ и Италијанском амбасадом у Сарајеву организована је обука под називом „Пилот акције за интегрални рурални развој“. Одобрена су и средства од стране Шпанске владе за јачање капацитета у области успостављања IPARD структуре.

7.4.2. Форум пољопривредне политике и годишњи састанак министара пољопривреде Југоисточне Европе

Форум пољопривредне политике и годишњи састанак министара пољопривреде Југоисточне Европе, у организацији МСТЕО БиХ, одржан је у периоду 7-10 октобар 2009. године на Јахорини.

Теме пољопривредног форума биле су „Системи подршке у земљама Југоисточне Европе и њихова комплементарност са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ“ и „Утицај свјетске економске кризе на инвестиције у пољопривреди и производњи хране у земљама Југоисточне Европе“. Током скупа одржан је и састанак Сталне радне групе за рурални развој Југоисточне Европе (SWG RR).

Закључци трећег састанка министара пољопривреде Југоисточне Европе у оквиру деветог Форума пољопривредне политике 2009.

Министри пољопривреде земаља Југоисточне Европе састали су се на трећем састанку у оквиру деветог Форума пољопривредне политике и закључили следеће:

1. Утицај свјетске економске кризе на инвестиције у пољопривреди и производњи хране у земљама Југоисточне Европе

- Свјетска финансијска криза имала је значајан утицај на пољопривреду земаља Југоисточне Европе и уједно се обим трговине, од нашег посљедњег састанка до данас, смањио. Ова ситуација је негативно утицала на сектор пољопривреде у свим земљама Југоисточне Европе, а посебно на рурална подручја и рурално становништво. Свјесни смо да је неопходна хитна и одлучна акција, као и иновативне мјере политике како би се пребродило постојеће стање. С обзиром на наведено, понављамо да интензивна регионална сарадња и трговина пољопривредним производима, у оквиру које слободна трговина остаје темељни принцип прихваћен од свих укључених страна, не би требала бити погођена заштитним мјерама.

2. Јачања руралних подручја

- Свјесни изазова у руралним подручјима, посебно у пограничним руралним регионима, чврсто подржавамо иницијативу за њихов развој. Прекогранични рурални региони, које су земље идентификовале као регионе са јаким развојним потенцијалом, требају се сматрати кључним за имплементацију руралних развојних пројеката. Развој одрживих руралних подручја у прекограничним регионима, заснован на претходно дефинисаним критеријумима, треба постати приоритет за земље Југоисточне Европе. Ово треба да води ка стварању покретачке силе за одрживи развој у овим подручјима и да служи као добар примјер прекограничне сарадње.
- Према томе, чврсто подржавамо примјену политике руралног развоја, односно „други стуб” ЕУ САР-а који осигурава неопходну подршку за одрживост животне средине, јачање конкурентности и стварање нових радних мјеста у руралним подручјима.

3. ЕУ интеграција и регионална сарадња

- Придруживање земаља Западног Балкана Европској унији од кључног је значаја за SWG RRD чланице (како за чланице ЕУ, тако и за оне које то нису). Према томе, ми, SWG RRD земље чланице, морамо постепено напредовати у преузимању легислативе у области пољопривреде и руралног развоја, као и у успостављању структура за ефективну имплементацију пољопривредних и политика руралног развоја усаглашених са ЕУ политикама. Такође, тражимо од Европске комисије и земаља чланица Европске уније да имају активну улогу и осигурају адекватну подршку земљама Западног Балкана у њиховим настојањима у оквиру SWG RRD.
- Чврсто вјерујемо да је неопходно интензивирати активности које се односе на развој система/шема подршке у сектору пољопривреде и руралног развоја у земљама Југоисточне Европе, а у складу са ЕУ системима подршке. Додатно, неопходно је основати и јачати институције за руковођење и контролу система плаћања, нпр. шеме директних плаћања и плаћања повезана са мјерама из програма руралног развоја.
- Министри упућују Европској комисији, посебно опуномоћенику/повјеренику за пољопривреду и рурални развој и проширење, молбу да пронађу одговарајуће модалитете и средства за продубљивање сарадње са овом регионалном иницијативом и даље јачање прописа и подршке у развоју руралних подручја земаља Западног Балкана.
- Позивамо међународне донаторе и релевантне владине и невладине организације да активирају свој потенцијал и подрже институције, надлежне за пољопривреду и рурални развој, земаља Западног Балкана како би биле спремне на изазове процеса придруживања Европској унији. Уједно, тражимо директну подршку процесу јачања капацитета и структура SWG RRD.
- Позивамо међународне организације да успоставе партнерски однос са SWG RRD и размотре наше иницијативе и приједлоге, произашле кроз ову регионалну иницијативу, као приоритет.
- Још једанпут, упућујемо молбу Савјету за регионалну сарадњу да значајније размотри сектор пољопривреде и руралног развоја у својој агенди и активно сарађује са овом регионалном иницијативом.

8. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ ОДБОРА ЗА КООРДИНАЦИЈУ ИНФОРМАЦИЈА У ПОЉОПРИВРЕДИ

Доступност прецизних, вјеродостојних статистичких података и других информација за низ јавних и приватних циљева је идентификована као главна слабост у БиХ. Постоји потреба за успостављањем јединствених стандарда и методологија за прикупљање, упоређивање и ширење секторских статистика и за успостављање система који ће омогућити постепено усклађивање информативних система са системима ЕУ. За БиХ је неопходно да хармонизује свој систем информација са оним који се захтијева прописима ЕУ. Предвиђено је да се уведу међународно признате методологије (засноване на методологијама земаља ЕУ са једноставном структуром пољопривреде и кориштења земљишта) како би се прибављали статистички подаци високог квалитета који ће одговарати стандардима ЕУ и бити компатибилни са другим међународним и европским статистичким системима.

Одбор за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП) основан је Одлуком о успостављању и именовању чланова Одбора за координацију информација у пољопривреди („Сл. гласник БиХ“, број 24/09).

Успостављањем Одбора за КИП омогућава се свим органима укљученим у прикупљање секторских статистика и информација у пољопривреди да координирају своје акције.

Закључци и препоруке су:

- Неопходно је стално јачање капацитета Одбора за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП), те усавршавање знања по питању информационих и статистичких система чиме ће се осигурати основа за благовремену координацију свих активности које су у надлежности Одбора за КИП;
- Проток и размјена информација везана за активности на успостављању и јачању информационих и статистичких система није задовољавајућа, те је неопходно успоставити систем размјене информација и података како по хоризонталној, тако и по вертикалној оси, а у циљу избјегавања дуплирања активности;
- Припремити приједлог изгледа пољопривредног система са елементима који ће садржавати статистичке и административне базе података, а у складу са обавезама које доноси процес придруживања;
- Припремити анализу стања статистичког сектора са приједлогом за његово унапређење, коју би припремио експерт ангажован IPA пројектом, што ће послужити као основа за планирање рада Одбора на дугорочном нивоу;
- Започети припрему Стратегије за успостављање статистичког пољопривредног система што је једна од препорука из Брисела;
- Интензивирати активности на успостављању информационих система у пољопривреди:
 - Убрзати процес успостављања Регистра газдинстава и Регистра клијената. Убрзати процес усклађивања техничких прописа у РС и БД БиХ, те процеса регистрације у ФБиХ;
 - Убрзати процес успостављања Пољопривредно тржишног информационог система (ПТИС-а) и обезбиједити финансијска средства за успостављање и одржавање сервиса;

- Започети активности на успостављању Мреже рачуноводствених података за фарме.
- Наставити припреме на Попису пољопривреде, те извршити тестирање методологије за будући Попис пољопривреде кроз расположиве пројекте (SIDA и IPA). Извести пилот истраживања у подручју структурних статистика: спровести пилот истраживање о структури фарми (SIDA пројекат) и Пилот попис пољопривреде (IPA 2007 пројекат);
- Започети активности за увођење цијена инпута за пољопривреду (ђубрива, ветеринарски производи, средства за заштиту биља, храна за животиње);
- Започети активности на процјени клања домаћих животиња на породичним пољопривредним газдинствима;
- Унаприједити статистику аквакултуре: спровести истраживање о аквакултури усклађеног са новом ЕУ регулативом No. 762/2008 of the European Parliament and of the Council of 9. July 2008 on the submission by Member States of statistics on aquaculture and repealing Council Regulation (EC) No 788/96;
- Процес регистрације животиња није хармонизован у БиХ и да треба појачати сарадњу између надлежних институција које се баве регистрацијом животиња у БиХ, те да се регистрација мора обавити у складу са Правилником о идентификацији животиња на нивоу БиХ који је у завршној фази припреме;
- У циљу кориштења података за потребе статистике и јачања сарадње, предлаже се да Агенција за идентификацију животиња БиХ и Агенција за статистику БиХ размјене информације о индикаторима који се прате у обје институције како би се оцијенила будућа сарадња по питању упоређивања података и могућност кориштења истих по питању листе држаоца стоке у статистичке сврхе;
- Припремити план рада Одбора за КИП за 2010. годину у складу са планирним и текућим активности везаним за успостављање информационих и статистичких система.

9. МЈЕРЕ ПОЛИТИКЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ, ИСХРАНИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ И НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 2010. ГОДИНИ

1. Припремити Закон о вину БиХ

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Разлог: Из обавезе да се уврсте одредбе ЕУ које регулишу област винарства и виноградарства и потребе да се измијене одредбе постојећег Закона о вину, ракији и другим производима од грозђа и вина („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/08), а ради се о измјени преко 50% одредби Закона, произашла је потреба доношења новог Закона о вину, а што је у складу са Јединственим правилима за израду правних прописа у институцијама БиХ.

Циљ: Обезбиједити услове за промет вина.

2. Обезбиједити усклађивање законодавства и доношења подзаконских аката посебно из области ветеринарства, безбједности хране и заштите здравља биља и јачати институције на нивоу државе одговорне за пољопривреду, исхрану и рурални развој у циљу убрзаног усклађивања прописа са *acquis*-ом

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, Агенција за безбједност хране БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларија за ветеринарство БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Разлог: Хармонизација законодавства, немогућност пласирања домаћих пољопривредно-прехрамбених производа на ЕУ.

Циљ: Обезбиједити услове за пласирање домаћих производа и испунити обавезе процеса придруживања.

3. Стално јачати капацитете у државним и ентитетским институцијама, посебно аналитичких способности, те јачање координације и сарадње у циљу дјелотворнијег и ефикаснијег спровођење активности и избјегавања преклапања у надлежностима и активностима

Задужени: Све институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Разлог: На свим нивоима уочен је не само недостатак особља, већ и недостатак капацитета за анализу политика и активности које се спроводе како би се избјегла преклапања у активностима и надлежностима. Евидентан је, такође, и недостатак боље сарадње и координације како по хоризонталној, тако и по вертикалној административној оси.

Циљ: Ојачати капацитете и способности институција, те њихову међусобну сарадњу и координације како би се обезбиједило благовремено спровођење политика и активности.

4. Интензивирање активности на успостављању информационих система у пољопривреди:

- Убрзати процес успостављања Регистра газдинстава и Регистра клијената. Убрзати процес усклађивања техничких прописа у РС и БД БиХ, те процеса регистрације у ФБиХ, Припремити Одлуку о хармонизованим регистрима пољопривредних газдинстава и хармонизованим регистрима клијената у БиХ усклађену са Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ;
- Убрзати процес успостављања Пољопривредно тржишног информационог система (ПТИС) и обезбиједити финансијска средства за успостављање и одржавање сервиса;
- Започети активности на успостављању Мреже рачуноводствених података за фарме;
- Хармонизовати процес регистрације животиња у складу са Правилником о идентификацији животиња на нивоу БиХ и појачати сарадњу између надлежних институција које се баве регистрацијом животиња у БиХ;
- Започети припрему Стратегије за успостављање статистичког пољопривредног система;
- Наставити припреме на Попису пољопривреде, те извршити тестирање методологије за будући Попис пољопривреде кроз расположиве пројекте (SIDA и IPA).

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства, БД БиХ, Канцеларија за ветеринарство БиХ, Агенција за статистику БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлука СМ БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Разлог: Доступност прецизних, вјеродостојних статистичких података и других информација за низ јавних и приватних циљева је идентификована као главна слабост у БиХ. Постоји потреба за успостављањем јединствених стандарда и методологија за прикупљање, упоређивање и ширење секторских статистика и за успостављање система који ће омогућити постепено усклађивање информативних система са системима ЕУ. За БиХ је неопходно да хармонизује свој систем информација са оним који се захтијева прописима ЕУ.

Предвиђено је да се уведу међународно признате методологије (засноване на методологијама земаља ЕУ са једноставном структуром пољопривреде и кориштења земљишта) како би се прибављали статистички подаци високог квалитета који ће одговарати стандардима ЕУ и бити компатибилни са другим међународним и европским статистичким системима.

Циљ: Успоставити хармонизован пољопривредни информациони систем у складу са ЕУ прописима.

5. Доследно спроводити политике карантина, ажурирати листе објеката из којих је дозвољен увоз намирница животињског поријекла из земаља ЦЕФТА, уз обезбјеђење адекватних услова за инспекцијско и лабораторијско тестирање и контролу квалитета пољопривредно-прехрамбених производа

Задужени: Све надлежне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлука СМ БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Разлог: БиХ се налази у раној фази изградње система техничке инфраструктуре за анализу усклађености. Нема јасног и кохерентног система за провјеру усклађености производа и спровођење постојећих прописа је слабо.

Циљ: Ојачати институционалне капацитете за контролу квалитета пољопривредно-прехрамбених производа

6. Стално јачање институционалних и управних капацитета (кадровско и материјално) и јачање сарадње између релевантних институција битних за међународну трговину, а посебно у области стандардизације, акредитације, ветеринарства, заштите биља, статистике и надзора над тржиштем

Задужени: Све надлежне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Разлог: Један од проблема са којима се БиХ извозници суочавају јесте непризнавање резултата анализа уређених у БиХ, те условљавању на анализама домицилних лабораторија и завода које су јако скупе и понекад дуготрајне.

Захтјеви за усклађеношћу са ЕУ стандардима чине извоз на тржиште ЕУ изузетно скупим и компликованим, као што и отежавају страна улагања у сектор производње и међународну техничку сарадњу.

Циљ: Јачање система инфраструктуре квалитета и система надзора на тржишту у БиХ, јачање међусобне сарадње институција за међународну трговину како би се осигурао извоз БиХ производа на ЕУ тржиште.

7. Убрзати активности на реализацији ССП-а и испуњавању приоритета Европског партнерства и преузимању *acquis*-а у складу са планом преузимања *acquis* -а

Задужени: Све надлежне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлука СМ БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Разлог: Потписивањем ССП-а и Привременог споразума БиХ је ушла у уговорни однос са ЕУ и постала потенцијални кандидат за чланство. Задатак БиХ је да спроведе одредбе споразума и да настави са својим активностима и испуњавањем критеријума за пуноправно чланство.

Потписивањем ССП-а БиХ је ушла у прву фазу процеса стабилизације и придруживања која са собом носи низ обавеза, а једна од првих обавеза је усклађивање домаћег законодавства са законодавством ЕУ.

Циљ: Испунити обавезе и циљеве дефинисане ССП-ом и Европским партнерством, те спровести у потпуности Акциони план за преузимање *acquis*-а.